

KAPITÁLOVÝ TRH

- je součástí finančního trhu
- člení se na:

- A) **bankovní trh** – se střednědobými a dlouhodobými vklady a úvěry (od 1 – 4 let – střednědobé, 5 let a víc – dlouhodobé)
- B) **trh s cennými papíry** – jde o nákup a prodej cenných papírů střednědobé a dlouhodobé povahy (akcie)
Trh s cennými papíry dále členíme na:
 - 1) **PRIMÁRNÍ TRH** – emitenti (emise – výdej) podnik, banka vydávají (emitují) a prodávají cenné papíry tzv. prvním investorům a získávají potřebný kapitál. Zde se obchoduje za ceny nominální – ceny, které jsou na akcii vytištěny nebo za které jsou akcie emitovány.ja
 - pokud je po akcii zvýšená poptávka znamená to, že a. s. ji může prodat za ceny vyšší než nominální např. akcii o nominální hodnotě 10 000,- bude prodávat za 12 000,-, rozdíl představuje tzv. EMISNÍ AŽIO – tuto částku si nikdy nesmí zahrnout do hodnoty ZK, (pokud by se akcie prodávaly za nižší než nominální hodnotu vzniká tzv. EMISNÍ DISAŽIO)
 - 2) **SEKUNDÁRNÍ TRH** – majitelé (1. investoři) prodávají nakoupené cenné papíry dalším investorům a očekávají z prodeje určitý výnos, zde se obchoduje za tržní ceny dané poptávkou a nabídkou po těchto cenných papírech

CENNÉ PAPIRY

Listiny s jejichž vlastnictví jsou spojena určitá práva (majetková a úvěrová)

Členění cenných papírů:

1) PODLE PODOBY

a) listinné – tyto cenné papíry se skládají z PLÁŠTĚ, na kterém jsou uvedeny náležitosti CP (o jaký CP se jedná – akcie, obligace, název emitenta, sídlo, adresa, počet vydaných kusů, druh cenného papíru – na jméno, majitele, podpisy 2 členů představenstva u akcie a dále nominální hodnota CP

KUPONOVÝ ARCH – skládá se z kupónu, po předložení kupónu je majiteli vyplacena dividenda, úrok

TALÓN – slouží pro vydání nového kupónového archu, pokud dojdou kupóny, pouze akcie

b) zaknihované – CP se netiskne jako listina, je zaevidován v evidenci střediska CP – SCP, majitel vlastní pouze výpis ze svého účtu

2) PODLE ZPŮSOBU PŘEVODITELNOSTI

- a) na majitele – u akcie (doručitele)
Vlastníkem je ten, kdo ho předkládá. Může být volně a bez omezení prodáván, aniž by se do něj zapisovalo, kdo je jeho majitelem
- b) na jméno – na CP je uvedeno jméno majitele
Každá změna majitele musí být emitentovi (např. a. s.) nahlášena pro aktualizaci seznamu majitelů těchto CP
- c) na řad – na CP je vyznačeno jméno
Převod na jiného majitele se vyznačuje na rubu CP (směnka)

3) PODLE OBCHODOVATELNOSTI

a) obchodovatelné – CP si může kdokoliv koupit na sekundárním trhu a musí být převoditelné (akcie, obligace)
Darovat, dědit atd., prodávat

b) neobchodovatelné – uvádí se na plášti
př. Zaměstnanecké akcie

4) PODLE EMISE

- a) CP vydávané hromadně - akcie, obligace, státní dluhopisy
- b) CP vydávané jednotlivě – směnka

5) PODLE CHARAKTERU DŮCHODU – plynou z vlastnictví CP

- a) CP s proměnlivým důchodem – akcie, zisková obligace
- b) CP se stálým důchodem – výnosem – standardní obligace

6) PODLE DOBY DRŽENÍ

- a) CP peněžního trhu – pořizují se na dobu kratší než 1 rok (šeky, směnky)
- b) CP kapitálového trhu – doba delší než 1 rok, akcie, obligace

A) MAJETKOVÉ CP

- typickým představitelem je zde akcie
- majitel, který vlastní tento CP má právo podílet se na majetku emitenta
- má právo na řízení podniku (hlasováním na valné hromadě), podíl na zisku (dividendy) a na likvidačním zůstatku

1) AKCIE – představuje jeden z nejrizikovějších CP, protože akcionář může přijít o celý investovaný kapitál, ale výhoda je v tom, že tento investovaný kapitál se neznehodnocuje inflací

- představuje podíl na základním kapitálu akciové společnosti, který udává nominální hodnota akcie
- tržní hodnota akcie kolísá podle ekonomické stability akciovky
- listinná podoba akcie se skládá z PLÁŠTĚ, KUPÓNOVÉHO ARCHU A TALÓNU

Rozlišujeme tyto druhy akcií

- 1) KMENOVÉ - majitel má základní práva
- 2) PRIORITNÍ - přednostní právo na výplatu dividend, omezené právo hlasovací, souhrn nominálních hodnot těchto akcií nesmí být vyšší než 50% ZK
- 3) ZAMĚSTNANECKÉ – na jméno zaměstnance, jsou zvýhodněny pro zaměstnance – většinou je kupují za nižší nominální hodnotu, mají nárok na vyšší dividendy, pokud je chce majitel prodat musí je přednostně nabídnout ke koupi současným případně bývalým zaměstnancům a. s., případně při ukončení prac. poměru musí být vráceny
- 4) ÚROKOVÉ – majiteli této akcie je vyplácen úrok v předem stanovené výši v případě, že dividendy je nižší než úrok
- 5) a) NA JMÉNO – a. s. si vede seznam majitelů těchto akcií, je hůř obchodovatelná pokud ji chce majitel prodat musí ji nabídnout přednostně současným akcionářům a změna majitele musí být a. s. nahlášena
b) NA MAJITELE – a. s. nemá přehled kdo je jejím majitelem, je dobře obchodovatelná – prodejná, darovat a dědit

PLÁŠŤ AKCIE:

- 1) obchodní jméno a sídlo společnosti
- 2) číselné označení akcie
- 3) jmenovitou hodnotu akcie
- 4) označení druhu akcie a u akcií na jméno jméno akcionáře
- 5) výši základního jmění
- 6) počet akcií v době vydání akcie
- 7) datum vydání akcie
- 8) podpis dvou členů představenstva

2) ZATÍMNÍ LIST – vydává se při upisování akcií do doby než investor zaplatí celou nominální hodnotu akcie

- při úpisu akcií splatí investor nejprve 10% nominální hodnoty akcie a do konání 1. (ustavující) valné hromady splatí dalších 20% nominální hodnoty – na tuto obdrží zatímní listy a do 1 roku splatí celou nominální hodnotu akcie – 70% a obdrží výměnou akcií
- majitel zatímních listů má stejná práva jako akcionář

3) PODÍLOVÝ LIST – investiční společnosti vytvářejí podílové fondy, které vydávají investorům do těchto fondů podílové listy

- z investovaných peněz vytváří tzv. PORTFÓLIO – investují do nákupu různých CP a ukládají investované prostředky na účty u peněžních ústavů
- každá transakce by měla přinést určitý výnos
- u obchodování s CP by měli počítat s určitým rizikem – riziko je pro investora rozmělněno a díky zkušenému managementu může počítat investor s průměrným výnosem, který závisí na výši investované částky na kterou zní podílový list
- majitel pod. listu se podílí na majetku podíl. fondu a na jeho řízení NE
- od r. 2003 existují tzv. OTEVŘENÉ PODÍLOVÉ FONDY, kdy podílníci – majitelé mohou tyto podíl. listy vrátit zpět podílovému fondu
- v případě potřeby mohou tyto podílové listy prodat

B) ÚVĚROVÉ CP

1) OBLIGACE – jsou založeny na DLUŽNICKO – VĚŘITELSKÉM vztahu

- investor je kupuje s podmínkou, že emitent (banka, podnik, stát) mu zapůjčený obnos vrátí ve stanovené době včetně sjednaného výnosu (úroku)
- pro emitenta je toto výhodná forma, jak získat kapitál, protože dlužnou částku vyplácí investorovi jednorázově až po uplynutí sjednané doby, tento kapitál může výhodně investovat (podnik) a může mu přinášet zisk dříve než zaplatí dluh, kdežto u přijetí úvěru by musel dlužnou částku splácet průběžně (podle úvěrové smlouvy) včetně úroku
- emise obligací musí být povolena ministerstvem financí po dohodě s ČNB
- žádost o emisi obligací musí obsahovat:

- a) rozsah emise
 - b) účel použití
 - c) auditovaná účetní uzávěrka
 - d) zajištění (způsob)
 - e) vzor obligace
- listinná podoba obligace se skládá z pláště a z kupónu bez talónu

- emitentem obligace může být stát – (státní povodňové dluhopisy), banky, podniky, města, obce

DRUHY OBLIGACÍ:

- 1) STANDARTNÍ – pevně stanovený úrok
- 2) PŘÍMÁ S PRŮBĚŽNÝM UMOŘOVÁNÍM – splácení dluhu
 - je podobná úvěru – emitent mimo úroku splácí i část vypůjčené nominální hodnoty
- 3) NEÚROČENÁ – nemá úrokové kupóny, prodává se za nižší než nominální hodnotu s tzv. DISAŽIEM
 - po uplynutí sjednané doby emitent vyplatí majiteli celou nominální hodnotu
- 4) INDEXOVANÁ – používá se při pádivé inflaci (10% - 999%) a hyperinflaci (nad 1000%)
 - úrok se navyšuje a procenta míry inflace
- 5) KONVERTIBILNÍ (směnitelná) – majitel této obligace má možnost po uplynutí sjednané doby ji vyměnit za akcii
- 6) OPČNÍ – přednostní právo na výměnu této obligace za akcie
- 7) S ČÁSTEČNÝM ÚPISEM – emitent obligace nepotřebuje celý kapitál najednou ale postupně, investor splácí obligaci postupně a úrok mu bude vyplácen, vždy za splacenou část
- 8) EUROOBLIGACE – emitent vydává obligace u nás a vydává je do zahraničí
- 9) ZAHRANIČNÍ – zahraniční emitent prodává obligace do ČR
- 10) S POHYBLIVÝM VÝNOSEM –
 - a) ZISKOVÁ – pevná část úroku je nižší a pohyblivá část úroku závisí na HV emitenta
 - c) PRÉMIOVÁ – pevná část úroku je nižší a pohyblivá část úroku je dána slosovateľnosťou, dobou splatnosti nebo výší nominální hodnoty

2) DEPOZITNÍ CERTIFIKÁT (VKLADOVÝ LIST)

Depozitum=vklad

- vydávají je banky, jde o potvrzení, že jsme do banky vložili určitý obnos na různou dobu např. 1, 3, 12, 24 měsíců – můžeme je zařadit do peněžního trhu
- může se nazývat i vkladovým listem
- vklad včetně úroků se splácí jednorázově po uplynutí doby, která je vyznačená na certifikátu
- odečítá se ale jako u jiných CP SRÁŽKOVÁ DANĚ – 15%
- obvykle úročený pevnou úrokovou sazbou, která se liší délkou splatnosti certifikátu nebo výší vkladu
- někdy zákazník vkládá menší částku než je nominální hodnota (kupuje je s disažiem)
- po uplynutí doby splatnosti mu banka vyplatí celou nominální hodnotu

3) HYPOTEČNÍ ZÁSTÁVNÍ LISTY

- emitují je banky, které mají povolení od ČNB k této činnosti
- jejich prodejem získává banka prostředky, které dále používá, souvisejí s hypotéčnými úvěry – úvěry na pořízení nemovitostí, opravy nemovit. i na nemovit., které budou čerpáním těchto úvěrů teprve vznikat
- tyto úvěry jsou zajištěny zástavou této (nebo jiné) nemovitosti
- tyto hypoteční zástavní listy jsou kryty splátkami hypot. úvěrů a zastavenými nemovitostmi
- majitel hypotečních zástavních listů obdrží tzv. ANUITY (splátky) včetně úroků
- majitel hyp. zást. listu má výnosy a je osvobozen z daně z příjmů
- bývají veřejně obchodovatelné

4) STÁTNÍ POKLADNIČNÍ POUKÁZKA

DEFICIT=schodek

- vydává je ČNB
- na krytí deficitu státního rozpočtu
- doba splatnosti kratší než 1 rok
- je u nich státní záruka, jsou spolehlivé

5) SMĚNKY

- je CP, který obsahuje bezpodmínečný příkaz – ZAPLAŤTE
- používají se pro krátkodobé investování peněz – finanční trh
- umožňují bezhotovostní placení

NÁLEŽITOSTI SMĚNKY

- musí tam být slovo „SMĚNKA“ uprostřed textu částky peněz (zaplatím nebo zaplatíte)
- údaj o místě, kde se má platit
- jméno toho, kdo má platit (směnečníka nebo výstavce)
- jméno toho, komu se má platit (remitenta)
- datum a místo vystavení směnky
- vlastnoruční podpis výstavce směnky

DRUHY SMĚNEK PODLE DŮVODU vystavení směnky

- a) OBCHODNÍ – vystavují se při prodeji zboží nebo služeb místo placení
- b) FINANČNÍ – vystavují se při půjčování peněz

ZÁKLADNÍ DRUHY SMĚNEK

- 1) SMĚNKA VLASTNÍ („zaplatím“)
- výstavce neboli trasant se zavazuje, že zaplatí v určitém čase majiteli směňky – remitentovi
- 2) SMĚNKA CIZÍ
- výstavce dává příkaz třetí osobě, tzv. směnečníkovi, aby v určitém čase místo něho zaplatila majiteli směňky směnečnou částku

ZVLÁŠTNÍ DRUHY SMĚNEK

Směnka na vlastní řad – cizí směňka, v níž výstavce sebe označil za remitenta

Zastřená směňka vlastní – cizí směňka, v níž výstavce sám sebe označil za směnečníka

ROZLIŠENÍ SMĚNKY PODLE LHŮTY SPLATNOSTI

Na viděnou (VISTASMĚNKA) – splatná okamžitě při předložení – nejpozději 2. den po předložení

Lhůtní vistasměnka – splatná určitý čas po předložení – 14 dnů po předložení

Datasměnka – splatná za určitý čas – 3 měsíce ode dne předložení

Směnka denní (fixní) – splatná v určitý den

BURZA CP PRAHA, a. s. (BCPP, a. s.)

- společenská smlouva byla sepsána 24. 7. 1992, dominantní postavení mají tyto burzy: New York, Londýn, Tokio známé jsou také burzy ve Frankfurtu n. Mohanem, Zurich

- na BCPP mohou obchodovat pouze členové burzy, kterými jsou:

- a) makléřské firmy – tzv. obchodníci, které mají licenci – povolení ministerstva financí
- b) makléři – fyzické osoby, které mají makléřské zkoušky, povolení od ministerstva financí ČR, musí být bezúhonný, často jsou to zaměstnanci makléřských firem
- c) obchodní peněžní ústavy – musí mít povolení od MF ČR (ČSOB, KB, ČESKÁ SPOŘITELNA) to jsou ostatní členové
- d) ČNB – ze zákona

- na BCPP se obchoduje s obligacemi, akciemi, podílovými listy

Obchodování na BCPP, a. s.

BCPP je elektronickou burzou tzn. obchody se uskutečňují prostřednictvím automatizovaného obchodního systému (AOS)

- příjem objednávek končí v 10:00 hod.

- počítače zaevidují objednávky na nákup a prodej CP, vyhledají dvojice prodávajících a kupujících a uzavřou obchod

- burza jednotlivé obchody zaregistruje (do tzv. KNIHOVÉHO REGISTRU)

- ve 14:00 se burza uzavře a do 16:00 se musí zpracovat výsledky potom se zasílá makléřským firmám elektronickou poštou ZÁVĚRKOVÝ LIST (výsledky obchodů)

- burza zveřejňuje v 17:00 konečné výsledky obchodování v KURZOVNÍM LÍSTKU

- do 3 dnů od vypořádání obchodu se burza prostřednictvím UNIVYC, a. s. musí postarat o to, aby byly CP zaplacený a koupené CP připsány novým majitelům na účet ve středisku CP (SCP)

- na BCPP se obchoduje na 3 trzích:

- 1) HLAVNÍ TRH – zde se obchoduje s nejkvalitnějšími CP, nejvíce obchodovatelné
- 2) VEDLEJŠÍ TRH – kvalitní CP
- společně platí: o přijetí CP na tyto trhy rozhoduje BURZOVNÍ VÝBOR PRO KOTACI, který posuzuje celkovou hospodářskou situaci emitenta, emitent je povinen BCPP poskytovat ekonomické informace a průběžně informovat o podstatných změnách hospodaření např. přijetí úvěru (čtvrtletně, pololetně)
- 3) VOLNÝ TRH – ostatní CP

ORGÁNY BCPP

- 1) VALNÁ HROMADA – nejvyšší orgán burzy (schvaluje roční účetní uzávěrku, navrhuje rozdělení zisku, schvaluje burzovní řád, jmenuje a odvolává členy burzovní komory a dozorčí rady)
- 2) BURZOVNÍ KOMORA – statutární orgán – řídí její činnost a jedná jejích jménem
- jmenuje a odvolává generálního ředitele burzy
- zřizuje burzovní výbory např. burzovní výbor pro kotaci nebo burzovní výbor pro členské otázky
- 3) DOZORČÍ RADA – kontroluje činnost burzovní komory
- 4) BURZOVNÍ ROZHODČÍ SOUD – řeší spory vzniklé při burzovních obchodech
- 5) GARANČNÍ FOND BURZY – zřizují ho členové burzy
- slouží ke krytí rizik při vypořádání burzovních obchodů

RM – SYSTÉM

- je soukromý trh s CP, který je veřejně přístupný
- zájemce o obchodování se zaregistruje a zadá pokyny k prodeji nebo koupi na určitém obchodním místě – vyplněním obchodního listu – může rovněž využít služeb profesionálních zprostředkovatelů
- před obchodováním musí prodávající nechat zablokovat nabízené CP na svém účtu v SCP
- kupující musí předem převést peníze v ČSOB na speciální účet
- pokyny ke koupi a prodeji se předem VALIDUJÍ – ověřuje se zda jsou na účtu peníze nebo CP

INVESTIČNÍ A PODÍLOVÉ FONDY

- zprostředkovávají nákup a prodej CP, slouží těm, kteří nechtějí sami investovat
- 1) INVESTIČNÍ FONDY
- jsou a. s., získané peníze slouží k obchodování akcií a obligací – vydávají své akcie
 - majitel těchto akcií se může mimo jiné podílet na řízení investičního fondu
- 2) PODÍLOVÉ FONDY – viz PODÍLOVÝ LIST

Bankovníctví

Podstata a formy peněz

V bankovníctví se vše točí kolem peněz. Jako peníze může sloužit cokoliv, co jsou lidé všeobecně ochotni přijmout výměnou za výrobky a služby.

Peníze by měly mít určité základní charakteristiky:

- měly by být snadno přenosné
- snadno dělitelné
- trvanlivé
- měly by mít stabilní hodnotu a obsahovat kvalitní ochranné prvky

V dnešní době se peníze vyskytují v následujících formách:

1. hotovostní peníze – bankovky, statovky, mince
2. bezhotovostní peníze – neterminované vklady

Většina peněz se nachází v bezhotovostní formě.

V současné době je právo vydávat peníze udělováno zákonem tzv. *emisním bankám* (EB). Jsou to zpravidla centrální (ústřední) banky (CB) státu. CB vydává bankovky na svůj účet a příjmy z emise bankovek jsou jejím příjmem. Obchodní banky si u EB hotovostní peníze kupují.

Hotovostní peníze tj. bankovky a mince v ČR imituje (vydává) CB – Česká národní banka (ČNB).

Bezhotovostní peníze jsou vytvářeny bankami (CB, OB, spořitelny) a dále taky občany a podniky.

Proces vytváření bezhotovostních peněz OB:

OB vytvářejí bezhotovostní peníze.

Př.: CB vydala bezhotovostní peníze ve výši 10 000 Kč. Těchto 10 000 Kč si jejich majitel uložil u OB. OB má tedy depozitum (vklad) ve výši 10 000 Kč. OB má povinnost držet určitou minimální rezervu 10% (z 10 000 Kč tj. 1 000 Kč). Zbývající peníze může půjčit svým zákazníkům. Osoby, kterým banka poskytla úvěr v celkové výši 9 000 Kč použijí půjčené peníze na nákup zboží. Obchodníci, kteří výměnou za zboží obdrželi peníze si tyto peníze uloží do OB. Ta má tedy vklad ve výši 9 000 Kč. Z tohoto vkladu musí držet 10% ve formě rezervy (900 Kč), zbývající peníze může půjčit svým zákazníkům (8 100 Kč).



Obchodní banka

Rezerva	1 000Kč	Depozitum	10 000Kč
Úvěr	9 000Kč	Nové	
Rezerva	900Kč	depozitum	9 000Kč
Úvěr	8 100Kč		

Celkové množství peněz v ekonomice (celková nabídka peněz) se zvyšuje. Celý proces se může opakovat do úplného vyčerpání částky. Při vytváření bezhotovostních peněz dochází k procesu multiplikace (znásobování) depozit. Změnu v nabídce peněz můžeme vypočítat podle vzorce:

$$\text{měna } M = 1/R * E$$

M – množství peněz v ekonomice

R – míra povinných minimálních rezerv (0,10)

E – tzv. přebytek nad rezervami (10 000 Kč – 1 000 Kč = 9 000 Kč)

$$M = 1/0,10 * 9 000 = 90 000$$

Množství peněz v ekonomice (nabídka peněz) se zvýší o 90 000 Kč.

V praxi dochází k určitým obměnám:

- ne všechny peníze se vrací do bank ve formě nových vkladů
- banky mohou udržovat rezervy vyšší než stanoví CB

Př.: Vypočítejte jaké množství peněz může být vytvořeno bankami z počátečního vkladu 20 000 Kč. Předpokládejte rezervy ve výši:

- a) 4% = 800 Kč
- b) 8% = 1 600 Kč
- c) 12% = 2 400 Kč

a) $19 200 = 20 000 - 800$
 $M = 1/0,04 * 19 200 = 480 000$

b) $18 400 = 20 000 - 1 600$
 $M = 1/0,08 * 18 400 = 230 000$

c) $17 600 = 20 000 - 2 400$
 $M = 1/0,12 * 17 600 = 146 666,50$

Finanční trhy

Obchodování s finančními prostředky (penězi) se uskutečňuje na finančních trzích. Základní fce finančních trhů je umožnit tok finančních prostředků mezi jednotlivými subjekty.

Na finančních trzích vystupují:

- subjekty přebytkové, které nabízejí finanční prostředky (banky, spořitelny)
- subjekty schodkové, které mají nedostatek finančních prostředků (veřejný sektor, podnikatelská sféra)

Rozdělení finančních trhů:

nejběžnějším rozdělením fin. trhů je jejich rozlišení podle typu používaných nástrojů a to především z hlediska doby splatnosti.

Typ fin. trhu	Základní charakter	Příklady nástrojů
Peněžní trh	Tok krátkodobých finančních zdrojů (splatnost 1 rok)	Neterminované vklady Krátkodobé terminované vklady Krátkodobé mezibankovní depozita Depozitní certifikáty s krátkou dobou splatnosti směnky
Kapitálový trh	Tok střednědobých a dlouhodobých fin. zdrojů	Střednědobé a krátkodobé terminované vklady Střednědobé a dlouhodobé úvěry Emise akcií Emise obligací

Stát se proto snaží nabídku peněz ovlivňovat a to tak, že provádí (především ČNB) měnovou politiku. Základním cílem

CB může při provádění měnové politiky využít několika nástrojů:

- povinné minimální rezervy
- základní úrokové sazby, např. diskontní sazba
- operace na volném trhu (prodej a nákup cenných papírů ústřední bankou)
- ostatní nástroje (úvěrové limity, min. až max. úrokové sazby)

Vydávání bankovek a mincí

CB jako jediná banka má výhradní právo emise hotovostních českých peněz, tj. bankovek a mincí včetně mincí pamětních.

Z tohoto důvodu se často užívá pro CB pojem Centrální emisní banka.

ČNB je oprávněna stanovit právním předpisem (vyhláškou) nominální hodnoty, rozměry, hmotnost, materiál, vzhled a další náležitosti bankovek a mincí a jejich vydání do oběhu. ČNB je v tomto směru naprosto nezávislá a státní orgány do této její pravomoci nemohou zasahovat.

Řízení peněžního oběhu, platebního styku a zúčtování bank

CB řídí hotovostní peněžní oběh, stanoví zásady vedení účtu klientů u bank, provádění platebního styku a zúčtování na těchto účtech, stanoví zásady platebního styku mezi bankami a způsob používání platebních prostředků při platebním styku.

Vykonávání bankovního dohledu

Podle zákona ČNB podléhají všechny banky se sídlem na území ČR bankovnímu dohledu vykonávanému ČNB. Hlavním cílem je úsilí o omezení rizik spojených s vykonáváním bankovních činností v obchodních bankách a specializovaných institucích např. (mimobankovní směnární) tak, aby byla zajištěna ochrana zájmu vkladatelů, spolehlivost a funkčnost bankovního systému. Pozornost je zaměřena především na likviditu jednotlivých bank.

Provádění dalších činností

CB slouží jako banka bank. Vede účty bank, přijímá jejich vklady, poskytuje ostatním bankám úvěry a provádí některé další služby.

CB slouží také jako banka vlády (státu). Vede příjmové účty státního rozpočtu, může poskytnout státu úvěr, spravuje státní dluh.

CB dále reprezentuje stát na pravidelných zasedáních Mezinárodního měnového fondu a Světové banky.

ČNB vyhláší kurz české měny ve vztahu k cizím měnám a dále spravuje měnové rezervy ve zlatě a devizových prostředcích.

Ostatní banky

Ostatní banky jsou při své činnosti ovlivňovány CB. Emitují rozhodující množství peněz (bezhotovostní peníze). Hlavním cílem její činnosti je dosažení zisku. O udělení povolení působit jako banka rozhoduje CB (ČNB) v v dohodě s ministerstvem financí ČR.

Banky provádějí tyto základní činnosti:

- shromažďují vklady
- poskytují úvěry
- poskytují další bankovní služby

Banky mohou být

a) univerzální

- mají plnou bankovní licenci a poskytují služby všem zákaznickým skupinám

b) specializované

- teritoriálně
- zákaznický
- produktově

Bankovní služby poskytují podnikatelům a obyvatelstvu především obchodní banky a spořitelny.

Spořitelny poskytují svým zákazníkům obdobné služby jako obchodní banky. Většina jejich vkladů však pochází od občanů, kam také směřuje velká část jejich úvěrové aktivity.

Spořitelny ovšem dnes nabízí své služby i podnikové svěře např. Česká spořitelna, a. s. je dnes univerzální bankou ČSOB, KB, Česká spořitelna,.

BANKOVNICTVÍ a BANKOVNÍ SOUSTAVA

BANKOVNÍ SOUSTAVA

- součástí finanční a úvěrové soustavy státu, kt. tvoří:
 - 1) Bankovní soustava
 - 2) Pojišťovací ústavy
 - 3) Rozpočtová soustava

Bankovní soustava je souhrn různých bank, institucí, jejich vzájemné vztahy a vazby.

Historie:

- 1) 1918 – 1938 – v tomto období existovalo několik desítek univerzálních bank, převládal v nich zahraniční kapitál (anglický, francouzský)
- 2) 1939 – 1945 - úpadek bankovníctví, kapitál v bankách byl především německý
- 3) 1946 – 1989 – 1948 – znárodnování, monopol Státní banka československá, která plnila funkci banky emisní (vydávala peníze) a zároveň funkci obchodní banky. V období existovaly další peněžní ústavy (4 – 5), kt. byly SBČS podřízeny a poskytovaly pouze omezené služby

Živnostenská banka – vedení devizových účtů FO

ČSOB – zahraniční obchod

Investiční banka – financování investiční výstavby

Spořitelny – poskytování služeb obyvatelstvu (drobní střadatelé)

- 4) 1989 – dnes – dvoustupňová bankovní soustava, první stupeň tvoří ČNB – pečuje o stabilitu měny, druhý stupeň je síť obchodních bank – fungují na komerčním principu – poskytují služby s cílem dosáhnout zisku.

BANKOVNICTVÍ

- součástí finančního trhu.

FINANČNÍ TRH

- trh, který představuje vztah mezi nabídkou a poptávkou na území ekonomiky (jiném území) po finančních prostředcích, které jsou tímto trhem soustřeďovány, rozdělovány popřípadě přerozdělovány.

Členění subjektů finančního trhu:

1) Přebytkové – znamená, že je pro ně typický přebytek finančních prostředků, které jsou schopny nabízet (banky, spořitelny, investiční a podílové pojišťovny, domácnosti...)

2) Schodkové – subjekty, jejímž znakem je nedostatek (schodek) finančních prostředků. Na finančním trhu je základním cílem získat volné finanční prostředky a využít je k činnosti, pro kterou jsou zpravidla zřízeny. Na tento trh vstupují jako podnikatelské subjekty (soukromý sektor) a veřejný sektor (státní správa, zastupitelstva), některé subjekty pak v obou rolích.

Členění finančního trhu:

- skládá se z několika dílčích trhů:

a) Trh peněžní – trh, na němž jsou účastníky bankovní instituce, obyvatelstvo, podnikatelský sektor a veřejný sektor, přičemž nástrojem tohoto trhu jsou peněžní prostředky, úvěry, které jsou využívány na období kratší jak 1 rok.

Organizace bankovní soustavy:

1) **Jednostupňová** – typická pro netržní ekonomiky. Spočívá v existenci jedné banky, která v zásadě plní všechny funkce typické pro centrální banku a banky hypotekární a komerční. Takovou podobu měla bankovní soustava před rokem 1989 u nás. Existovala jedna státní banka (SBČS) a měla síť poboček na celém území státu. Výhoda – během ukončení činnosti se sumarizovali v ústředí celkový stav ekonomiky, byla podřízena politické moci -> plnila pouze příkazy (direktivy) centra (vlády).

2) **Dvoustupňová** – existuje ČNB, se kterou jsou propojeny ostatní banky (KB, ČS, ČSOB, ...) a ty mají svoje vlastní pobočky.

b) Trh kapitálový – stejné subjekty jako u trhu peněžního. Uskutečňuje se pomocí trhu primárního a sekundárního, nástroji jsou peníze, úvěry, CP. Kritéria času – delší jak 1 rok.

c) Trh devizový – subjekty stejné jako předtím, součástí tohoto trhu je trh valutový, nástrojem obou trhů jsou valuty (= peněžní prostředky států uložené na účtu buď doma nebo v zahraničí) a devize (= peněžní prostředky vznikající z dodavatelskooběratelských vztahů splatné buď v cizině nebo v tuzemsku v podobě pohledávek. Počet valutových kont je odvislý od počtu měn vlastníka konta.

d) Trh drahých kovů – odvíjí se od základního „trhu zlata“ – kurz zlata na londýnské burze se odvíjel od cen na této burze. Některé měny bylo možno směňovat za zlato (poslední USD). V roce 1971 USA zrušilo směnu za zlato – říkalo se mu „zlatý standard“.

ČNB

- je nezávislá bankovní instituce na vládě

- do jejího čela jmenuje hlava státu (prezident) guvernéra a členy bankovní rady, řídící činnost je prováděna na základě informací ministerstva financí a ministerstva zahraničí

- základním úkolem je zabezpečit stabilitu měny

- všechny ostatní nástroje směřují ke stabilitě měny

- ostatní banky na ní nejsou závislé

- má zákonem vymezené pravomoci vůči jiným bankám – vycházejí ze zákona o bankách a bankovníctví

- postavení ČNB je definováno v ústavě – navazuje na ústavu (zákon o ČNB č. 6/1993 Sb.)

Cíle a úkoly ČNB v tržní ekonomice:

- základním cílem je péče o stabilitu měny, ta se určuje z hlediska 2 pohledů:

1) **Pohled vnitřní** – (vnitřní stabilita) – závislá na vývoji cen a jejich pohybu, a to uvnitř ekonomiky. Stabilita se projevuje určitými formami inflace.

2) **Pohled vnější** – (stabilita vnější) – je dána kurzem CZK vůči ostatním měnám.

Z našeho hlediska – EUR, USD.

Inflační spirála – pohyb peněžních prostředků je dán objemem těchto prostředků na trhu. S růstem cen dochází ke snížení objemu statků. Růst cen je doprovázen růstem mezd. Spirála je typická pro státy založené po roce 1989 (bývalé SSSR, Rumunsko....). Existují 2 možnosti:

a) zrušit národní měnu a emitovat nové bankovky – velice nákladné, stát v tuto chvíli nemá peníze

b) 2 redukce:

1) použití peněz starých, a to zkrácením na bankovky nižší hodnoty (př. z 1000,- byla 100,-) nebo

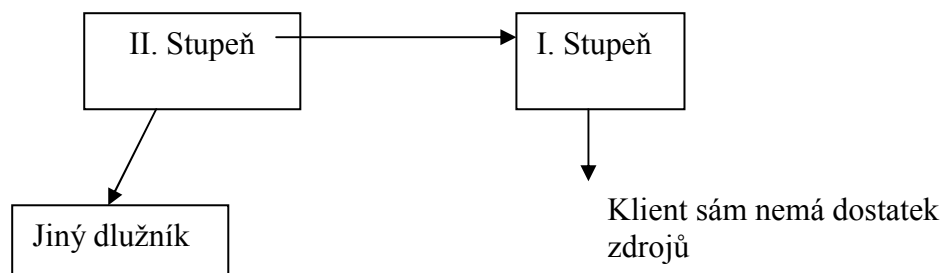
2) vyrušení znehodnocených peněz, stáhnutí z oběhu a nahrazení existujícími bankovkami třeba USD. Poté, co došlo k redukci měny, ekonomika si emitovala znovu měnu svou.

Úkoly ČNB:

1. Centrální banka (banka státu) – zabezpečuje veškeré prostředky státu, kontrolu nad těmito prostředky (veškeré příjmy, výdaje) pak provádí NKÚ (Nejvyšší kontrolní úřad)
2. Provádí emisi – vytištění, stažení, výdej peněz do oběhu
3. Zabezpečuje ochranu všech platidel
4. Zabezpečuje výši a pohyb peněz na trhu, a to v závislosti na nabídce poptávce tohoto trhu – nástroji k tomu jsou sazby, které patří do kompetence ČNB – jedná se o diskontní sazbu – diskontní úroková sazba je sazba, za kterou ČNB poskytuje úvěry ostatním bankám a o reposazby – sazby, za něž ČNB úročí zákonem ustanovené povinné rezervy ostatních bank.
5. Stanovení kurzu – ČNB stanoví základní kurz pro nákup, prodej, a to jak valut, tak i deviz – existuje střed kurzu a ten se týká valut, a to v rozmezí jednoho týdne.
6. Schvaluje vznik nových bank, ve spolupráci s ministerstvem financí vymezí základní kritéria pro podnikání v oblasti bankovníctví, a to udělením bankovní licence
7. Umožňuje mezi jednotlivými bankami vzájemné vyrovnávání tzv. clearingem – způsob vzájemného vyrovnávání závazků a pohledávek bezhotovostním způsobem tzv. započtením – k převodu dochází až u rozdílů v absolutní výši
8. Vedení účtů, a to pouze právnických osob, stát má zřízen samostatný účet
9. Bankovní dohled – činnost spočívající v kontrole, zda všechny banky dodržují podmínky uvedené v bankovní licenci a zda jejich činnost není v rozporu se zákonem

Zásady účetních operací:

1. Bankovní likvidita – je schopnost splatit dluh -> říkáme tomu solventnost klienta, a to v zásadě okamžitě. Opakem je platební neschopnost:
 - a. Prvotní platební neschopnost – způsobena nedostatkem zdrojů klienta splatit dluh
 - b. druhotná platební neschopnost – způsobená nesplněním závazků dlužníků klienta, pro úhradu se dostává do platební schopnosti klient.



Časovým lhůtám, v nichž je dlužník povinen hradit dluh se říká platební kalendář a dodržování těchto lhůt se pak říká platební kázeň (jedno z kritérií zda banka poskytne úvěr)

2. Bankovní ziskovost – spočívá v tom, že pokud banka poskytne úvěr, jde vždy o službu za úplatu a cílem je vždy maximalizovat úroky získané ve srovnání s úroky vyplacenými, a to v těch případech, kdy klient bance svěřuje peněžní prostředky ve snaze jejich zhodnocení o úrok p. a. (rok, p. s. (pololetí), p. m. (měsíc). Podle této zásady se bankovní operace člení do dvou skupin:
 - a. Aktivní obchodní operace – operace, v nichž banka vždycky vystupuje jako věřitel a přijímá za poskytnutí úvěru úroky
 - b. Pasivní obchodní operace – vystupuje banka jako dlužník a poskytuje výplatu úroků. Rozdíl mezi vyplacenými a přijatými úroky se nazývá saldo, čím je vyšší, tím je větší ziskovost.
3. Bankovní jistota – dvě základní fakta:
 - a. Pro klienta – klient si vybral banku, která v případě kdykoli bude potřebovat je schopná mu poskytnout úvěr, do určité míry je schopná ho informovat o inflaci, o kurzech, je schopná ochránit jeho vklady a v případě zániku banky je schopna tyto vklady podle kritérií stanovené ČNB vyúčtovat a vrátit

- b. Pro banku - banka pracuje na území státu, ten je schopen zabezpečit pro fungování bankovní instituce politickoekonomickou stabilitu. Je zde nebezpečí znárodnění investiční jistoty, právní úpravy vlastnictví, daňové soustavy, konkurence prostředí, zabezpečit stejná pravidla.

Funkce peněz:

Historie – existence peněz musí být spojena s existencí statků popřípadě služeb a jejich relativního přebytku a na straně druhé jsou peníze spojeny s poptávkou (spotřebou) získat statky, kterých mám nedostatek nebo je vůbec potřebuji a způsobem, jak za tuto potřebu zaplatit.

Vývoj:

1. Naturální směna – směna jednoho zboží za zboží jiné. Čím více druhů zboží je na trhu, tím větší je problém najít někoho, kdo mi tuto směnu umožní.
2. Ekvivalentní směna – založena na principu jednotného ekvivalentu, který je typický pro určité území, určitou skupinu osob (sůl, plátno, kůže pazourky). S vývojem společnosti se tento ekvivalent nahradil jinými ekvivalenty – zlato, stříbro (pruty). V současné době existují státy, které používají ekvivalenty – mušle.

Později začali vznikat banky. Hanzovní města vznikali na základě obchodu (Benátky) – především Itálie. Vznikali peníze jako papírky, které obíhali dokola – zrušení mincí (rychlá likvidita). Nyní podobný princip.

Funkce prvních bank:

- poskytovali hlavně úvěry
- ochrana peněz proti zlodějům a padělatelům
- ziskovost => i za takovéto činnosti mít prospěch.

Funkce peněz:

- peníze jsou zvláštním druhem zboží
- bankovní instituce si půjčují (kupují) peněžní prostředky za úplatu (=úrok) a tyto peněžní prostředky poskytují též za úplatu (s vyšším úrokem).

Hodnota peněz:

1. Svoje hodnota – stanovená ČNB – odvíjí se od rezerv ČNB (státní poklad – základem)
2. Směná hodnota – dána poměrem, za který se směňuje jedno zboží za druhé
3. Tržní hodnota – každá banka má jinou.

Hodnota zboží:

1. Svoje hodnota – odvíjí se od výše nákladů výrobce
2. Směná hodnota – je dána marží mezi výrobcem a prodejcem
3. Tržní hodnota – odráží nabídku a poptávku. Je závislá na konkurenci.

Funkce peněz:

1. Všeobecný ekvivalent – umožňují vyjádřit jakoukoliv cenu jakéhokoliv zboží
2. Uchovatel hodnot – znamená, že peněžní prostředky lze využít k uskutečnění směny v zásadě kdykoli bez ohledu na dobu jejich získání
3. Oběživo – znamená, že hodnoty, které tyto peníze představují jsou ztělesněny v bankovkách a mincích, které tento oběh zprostředkovávají
4. Platidlo – funkce představována fyzickým vyjádřením hodnoty, za něž lze získat statky a služby
5. Míra hodnoty a měřítko cen – míra je dána kupní silou – poměr, za nichž se dá směnit jedno zboží za druhé (měřítko – cenu lze vyjádřit peněžními jednotkami)
6. Světové peníze – plní roli dočasně volných peněžních prostředků, na něž lze směnit jedny peněžní prostředky za druhé a valuty za valuty.

Druhy bank podle činnosti:

- a) **Komerční banky** – neboli obchodní, úkolem je poskytovat širokou škálou jak bankovních tak i nebankovních služeb. Někdy se jim říká banky univerzální.
- b) **Banky spořitelní** – patří sem ČS. Činnost je zaměřena na poskytování služeb obyvatelstvu. Jejich snahou je poskytovat některé služby jako komerční banky.
- c) **Banky hypotekární** – banky zaměřené na poskytování hypoték
- d) **Banky investiční** – zaměřeny na poskytování úvěrů z důvodů rozvoje podniků, hmotné i nehmotné oblasti (technologie, rekonstrukce, výroba)

- e) **Rozvojové banky** – specializují se na rozvojové investice, přejímání s investičními bankami
- f) **Komunální banky** – význam pro určitou oblast, region, popř. určitý okruh klientů => snaží se poskytovat více činností (služeb)
- g) **Zemědělské banky** – zaměřují se na činnosti spojenými se zemědělskými klienty. Řadíme je ke komunálním bankám
- h) **Zahraniční banky** – na území ČR a mají sídlo v cizině
- i) **Mezinárodní banky** – Světová banka => zakládány skupinami zemí s cílem vzájemné podpory v oblasti zahraniční, obchodní, finanční a měnové výpomoci
- j) **ČNB** – v současné době je na našem území 19 bank – 11 subjektů poskytuje širokou škálu hypotekárních služeb.

Bankovní obchody:

- 1) **Otevření a vedení účtu** – smluvní vztah mezi bankou a klientem. Banka zároveň požaduje písemný vzor tohoto vztahu v podobě smlouvy, v němž se domluví na:
 - a. Podpisový vzor – vyjadřuje právo disponovat s účtem. Má ho vlastník účtu a jím pověřené osoby.
 - b. Právní existence subjektu – FO musí předložit OP, popř. oprávnění k živnostenskému podnikání. PO je povinna předložit výpis z OR. Jinak nelze tento poměr uzavřít.
 - c. Zaslání výpisů z účtu – jedenkrát za měsíc popř. delších časových lhůtách. Lze ho zasílat v častějších lhůtách nebo po každé změně stavu na účtu.
 - d. Poplatky – spojeny s vedením účtu.

Je povinností klienta zajistit, aby měl na účtu vždy dostatek peněžních prostředků. Pokud není dostatek peněz, pak banka neuskuteční úhradu i přesto, že má příkaz, a to i tehdy, když peněžní prostředky na účet přijdou opožděně => ví-li vlastník účtu, kdy budou peněžní prostředky na účtu, pak si může stanovit i lhůtu, kdy tyto úhrady u trvalých příkazů proběhnou.

- 2) **Zprostředkování platebního styku** – patří k nejmasovějšímu obchodu všech bank. Platební styk se dělí na dvě části:
 - a. Bezhotovostní – probíhá na základě prvotních dokladů přímo na přepážkách nebo může probíhat na základě internetového bankovníctví (how banking), kde klient nakoupí buď celý balík služeb poskytovaných příslušnou bankou nebo hradí pouze ty služby, které přímo využívá. Banky k této činnosti využívají tzv. bezplatných linek, jak přes pevné tak i mobilní telefony.
 - b. Hotovostní – méně častý. Finančně méně výhodný. Používá se tam, kde obě strany nemají příslušné účty nebo tam, kde jedna ze stran požaduje tuto formu.

2a) Doklady pro bezhotovostní platební styk:

- 1) **Příkazy bance:**
 - a. Příkaz k úhradě – umožňuje, aby na jeho základě byla z účtu vlastníka (plátce) uhrazena dlužná částka ve prospěch třetí osoby (příjemce). Tento příkaz může vystavit pouze vlastník účtu nebo osoba jím zmocněná. Příkaz má předepsané náležitosti – bankovní spojení plátce, bankovní spojení příjemce, částku platby, označení měny, KS, VS, SS, podpis a razítka oprávněné osoby a datum vystavení. Bez těchto informací nelze platbu uskutečnit. Pro účtování mají banky stanovené časové lhůty.
 - b. Trvalý příkaz k úhradě – využíván při zúčtování častých a rovnoměrných dodávek mezi některými odběrateli a dodavateli. Dodavatel fakturuje odběrateli dodávku za časový úsek (fakturační období) najednou. Po skončení tohoto období se rozdíl mezi zálohami a skutečnou hodnotou dodávek zaúčtuje způsobem, na němž se domluvili (např. inkasní forma popř. příkaz k úhradě)
 - c. Hromadný příkaz k úhradě – lze zabezpečit úhradu více položek jednomu subjektu
 - d. Inkasní forma úhrady – forma, na níž se plátce i příjemce musí předem domluvit s tím, že jej vystavuje příjemce platby, který manipuluje s účtem plátce. Příkaz k inkasu, hromadný, trvalý příkaz k úhradě.
 - e. Dokumentární forma úhrady – spočívá, že převod peněžních prostředků včetně realizace dodávky je prověřována příslušnou bankou, a to účtům bankou dodavatele i odběratele. Používá se zejména v zahraničním

obchodě, kdy dodavatel předloží své bance doklady o uskutečněné dodávce, ta doklady překontroluje, doplní bankovní spojení zahraniční banky příjemce dodávky a překontrolované doklady předá této bance. Ta po jejich kontrole a informaci příjemce dodávky provede bankovní převod těch prostředků, které příjemce na svém účtu pro tuto úhradu vložil, vyznačil, nebo zablokoval.

Výhody:

- Pro dodavatele – má jistotu, že na účtu příjemce jsou k dispozici peněžní prostředky pro danou platbu a budou mu převedeny v případě, že dodávka včetně dokladů budou bez závad
- Pro odběratele – spočívá, v tom, že v případě, pokud banka překontroluje doklady a získá informace o dodávce jeho prostřednictvím, teprve poté učiní převod z vrubu účtu příjemce dodávky a ve prospěch bankovní instituce, která provede bankovní převod ze svého vrubu ve prospěch účtu příjemce.
- Dokumentární inkaso – zvláštní forma placení, při níž podkladem dokumentárního inkasa je příkaz k inkasu, který náš vývozců překládá bance po odeslání zboží. Banka přezkoumá všechny doklady, doplní bankovní spojení se zahraniční bankou, v případě, že nebude na inkasu uvedeno a odešle všechny dokumenty (doklady) bance plátce. Po jejich přezkoumání na základě informací vlastníka účtu (u cizí banky) provede bezhotovostní převod v podobě inkasní formy. Plátce (vlastník účtu u cizí banky) na tomto účtu musí mít uloženy dostatečné peněžní prostředky.

2) Šeky:

- a. Šeky osobní – zvláštní formou platebního styku, a to z toho důvodu, že vlastník účtu v závislosti na podmínkách banky může požádat o vydání šekové knížky k jeho otevřenému běžnému účtu.
 - Náležitosti šeku – jejich vydání a používání se řídí zákonem směnečným a šekovým z roku 1950. Vlastník šekové knížky pak může provádět úhradu svých závazků věřitelům tzv. soukromými šeky. Při vystavení šeku zde vystupují tři osoby:
 - 1) Výstavce šeku – vlastník toho účtu nebo osoba jím zmocněná, kteří příkazují druhému subjektu, aby vyplatit osobě na šeku či doručiteli šekovou částku
 - 2) Šekovník – peněžní ústav, u kterého je účet veden, vyplatí osobě na šeku či doručiteli (třetí osobě) šekovou částku
 - 3) Majitel šeku – inkasuje šekovou částku předložením šeku bance. Banka při prezentaci šeku odepíše částku z účtu dlužníka a připíše ji ve prospěch majitele šeku.
- b. Šeky bankovní – šeky, které jsou vystaveny na doručitele nebo na jméno konkrétního příjemce, kterému dlužník předá šek zpravidla při převzetí zboží – je vystaven bankou a je vždy hotově splatitelný.

3) Clearing:

- Zvláštní forma platebního styku, kdy komitenti mají své běžné účty vedeny u různých bank
- Tyto banky jsou si vzájemně k sobě dlužníkem a věřitelem současně
- Pro zjednodušení platebního styku je zřízena v určitém společenství (stát, Euro-zóna)
- U státu s jednostupňovou organizací – zpravidla ústřední banka státu, která plní funkci clearingové banky – ta pak provádí mezi jednotlivými transakcemi účtů vlastníků pouze ty úhrady, které převyšují výši vzájemných závazků a pohledávek až v absolutní výši
- Stejným způsobem pak mezi sebou fungují i jednotlivé banky.

4) Platební karty:

- Karty, které umožňují vlastníkům účtů provádět jako hotovostní (v souvislosti s výběrem) tak bezhotovostní (úhradu bezhotovostním způsobem z karty) platební styk. Členění karet:
 1. Kreditní – do výše vložených prostředků
 2. Debetní – umožní provádět výběr do záporu (do dluhu)
- Při objednání této služby také klient si může stanovit výši výběru za konkrétní časový úsek (den, týden)

- Vlastníkem této karty nemusí být jen vlastník účtu ale i jiná osoba jím pověřená (manželka, dítě) – může nakládat se stavem peněžních prostředků na účtu tak jak je to uvedeno ve smlouvě při vydávání karty
- S některými kartami bývá spojeno pojištění (pro cestování, asistenční služby)
- Z hlediska klientely se samostatně bankovní instituce zaměřují na FO – u některých vedou evidenci – studentům, podnikatelským subjektům, ostatním.
- Z podnikatelských subjektů se zaměřují na speciální skupinu tzv. VIP
- Z pohledu PO se banky zaměřují zejména na:
 1. Subjekty, které vedou BÚ a provádí klasický bezhotovostní styk
 2. Podnikatelské subjekty – dochází ke členění na skupinu VIP

Zúčtování hotovostních plateb a pokladní činnost:

Zahrnuje:

- 1) Přijímání hotovosti v pokladnách (vklad na účet)
- 2) Vydávání peněz v hotovosti (výběr z účtu)
- 3) Umožňují vkládat peněžní prostředky do nočních trezorů
- 4) Jsou zprostředkováni klientům hotovostních plateb na základě poštovních poukázek, pokladních složenek
- 5) Výměnu opotřebovaných bankovek
- 6) Prodej pamětních mincí
- 7) Směnářskou činnost
- 8) Obchody s CP – neprovádí všechny banky – jedná se poměrně o náročnou odbornou činnost (KB, ČSOB, ČP) – dceřinné společnosti bank – smyslem těchto krátkodobých obchodů – možnost, kdy klient dá (poskytne) bance peněžní prostředky – ta prostřednictvím buď vlastníka zaměstnance či prostředníků, kteří jsou na BCP jako makléř či prostředníků, kteří jsou na BCP jako makléři obchoduje – klient pak kromě částky musí uvést dobu, po kterou makléř může s jeho prostředky nakládat – po uplynutí pak má klient nárok na rozmnožení svých investic – míra rizika závisí jednak na výši částky, na portfoliu (do čeho byli investovány) – platí přímá úměra (čím větší riziko, tím bývá větší výnos investic)

ÚVĚROVÉ OBCHODY:

- a) **Pasivní** – ty činnosti, při níž banka vystupuje v pozici dlužníka, klient naopak poskytne bance dočasně volné peněžní prostředky a banka je povinná podle podmínek smlouvy uhradit příslušný úrok (ten je min.)
- b) **Aktivní** – banka sama poskytne úvěr, za něj účtuje klientovi úrok

a) **Pasivní úvěrové obchody:**

- Banka je dlužníkem
- 1) Vklady na požádání – peněžní prostředky ukládány klientem na účet, aby je kdykoli mohl běžně využít pro své vlastní potřeby. Pro banku tyto peněžní prostředky nejsou stabilním příjmem. Jako zdroj ke své činnosti je nemůže běžně využívat. Peněžní prostředky mají nejnižší úrok (nepoužitelnost z pohledu banky)
 - 2) Termínované obchody = neboli termínované vklady. Jedná se o peněžní prostředky, o nichž klient ví, že je po určitou dobu nebude používat. Vkladní knížka s výpovědní lhůtou, vkladové účty, které v bance jsou k dispozici od jednoho měsíce až po několik let. Někdy banky v některých případech sami nakupují peníze na určitý časový úsek v předem stanovené minimální výši za předem vymezenou úrokovou sazbu za rok = zdroj banky pro úvěry.
 - 3) Depozitní certifikáty – alternativou termínovaných vkladů. Banka je vydává jako potvrzení vkladatelům zpravidla na částky zokrouhlené na tisíce. Jsou spojeny s určitým termínem, což je doba splatnosti na jméno či doručitele. Existují 2 možnosti:
 - a. Obsahují nominální hodnotu a jsou prodávány zpravidla za hodnotu nižší než je nominální (= > diskontní sazba) a po lhůtě splatnosti je pak vyplácená částka uvedená jako nominální nebo
 - b. Spočívá v tom, že banka stanoví nominální částku certifikátu + příslušný úrok například % p. a. a po lhůtě splatnosti, pak odkoupí tento certifikát za částku zvětšenou o příslušný úrok. Nejčastější časový úsek je od 1 měsíce do 1 roku. Banky využívají tyto certifikáty jako krátkodobý zdroj.

- 4) Úsporné vklady – peníze ukládané u banky zpravidla FO na delší období, kdy výběr vkladní není sjednán. Vklady mohou být tzv. vykulovány, a to buď do příslušné částky (u spořitelny) a nebo na nákup něčeho konkrétního
- 5) Bankovní obligace – představují dluhopis. Emitentem je banka, která si takovýmto způsobem opatřuje velký objem peněžních prostředků dlouhodobě jako zdroj využitelný. Banka informuje o emisi těchto obligací, které jsou úročeny zpravidla na období do 5 let -> banka tento zdroj využívá jako stabilní zdroj (dlouhodobý zdroj)
- 6) Úvěry od centrální banky
- 7) Úvěry od ostatních bank
- 8) Hypotekární úvěry

Všechny tyto obchody se uskutečňují v korunových i v devizových účtech.

b) **Aktivní úvěrové obchody:**

- Nakoupené peněžní prostředky banka prodává jiným komitentům ve formě různých úvěrů
 - Je v aktivním postavení (jako věřitel), má právo za poskytnuté služby požadovat úplatu v podobě úroku
 - Uzavírá smluvní vztahy => písemná forma mezi dlužníkem a věřitelem
 - Cíle banky:
 - Výnosnost úvěru – třeba stanovit takový úrok, aby banka vydělala, přitom musí motivovat zájem klienta, aby měli možnost jej zaplatit a opětovně se na banku obraceli
 - Návratnost – spočívá v zajištění banky proti případnému nesplacení závazku
- 1) Kontokorentní úvěr – smíšeným účtem (kombinace běžného s možností čerpat krátkodobý úvěr, a to do výše předem domluveného úvěrového limitu – ten se stanoví kromě dalších náležitostí v písemné smlouvě o zřízení kontokorentního účtu). Nutná domluva při zřizování kontokorentního účtu.
 - 2) Eskontní úvěr – spojen s tzv. eskontem (lze jej vysvětlit jako odkoupení směnky klienta před dobou splatnosti této směnky bankou). Nesplatí-li dlužník bance směnku v termínu splatnosti, žádá banka o úhradu posledního majitele této směnky, to je klienta, který směnku prodal (splatnost = životnost směnky)
 - 3) Akcepční úvěr – banka neposkytne klientovi peníze přímo ale tak, že akceptuje (odsouhlasí) cizí směnku vystavenou klientem, to je příjemce akcepčního úvěru a tím se stává hlavním směnečným dlužníkem (banka). Takovéto úvěry poskytuje banka velmi dobrým a osvědčeným klientům (klientům s dobrou bonitou)
 - 4) Lombardní úvěr – úvěr, který poskytne banka na základě smluvního vztahu proti tzv. movité věci (šperky, obrazy). Zajištění takovéto věci může být:
 - a. Na bedrech banky
 - b. Jakékoli jiné třetí osoby, na niž se zúčastněné strany dohodnou – nazývají se zástavní dlužník a zástavní věřitel

Životnost úvěrů:

- 1) Krátkodobé někdy také i překlenovací úvěry – do 1 roku, viz aktivní úvěrové obchody
- 2) Střednědobé – 2 – 3 roky
- 3) Dlouhodobé – nad 5 let, kritérium v této době jsou roky 15 – 20 let

Střednědobé a dlouhodobé úvěrové obchody:

- 1) Hypotekární úvěry – úvěry, které jsou bankami poskytovány na základě zástavy nemovitosti. Důležité je, že peněžní prostředky lze získat až na 100 % nově vznikající nemovitosti. Banka pak může podmínit poskytnutí takového úvěru kontrolou, nakládáním poskytnutých prostředků
- 2) Spotřební úvěry – zpravidla se týkají vybavení domácností a mají charakter půjček. Poskytnutí je spojeno přímo s danou věcí.
- 3) Úvěry spojující obnovu již existujících nemovitostí a zároveň úvěry, které nám umožní spotřební zboží do těchto domácností nakoupit:
 - a. Stavební spoření
 - b. Překlenovací úvěry

Zvláštní forma poskytování služeb:

- 1) Faktoring

2) Forfaiting

- Činnosti, jimiž banka odkupuje krátkodobé pohledávky (tj. faktoring) a středně a dlouhodobé pohledávky (tj. forfaiting) od bankovních komitentů. Některé banky se na smluvní výkup pohledávek specializují, popř. lze tuto činnost provozovat jako předmět podnikání ve specializovaných firmách. Specializované firmy mají možnost jít i do větších rizik na rozdíl od bank. Za odkoupení pohledávek si instituce v závislosti na výši rizika účtují srážku až několik desítek % z ceny pohledávky.

Princip:

Firma A vystavila fakturu firmě B. Před dobou splatnosti faktury (či jiného CP) firma A nebytně potřebuje dlužnou částku, kterou však firma B ještě neuhradila. Z tohoto důvodu firma A uzavře smlouvu s firmou C (firma C je buď banka nebo specializovaná firma, která umožňuje faktoring). Půjde-li o částku Kč 100 000,-- na fakturu, pak firma C odkoupí tuto pohledávku za Kč 70 000,--.

Výhody:

- A) Firma A má rychlé zhodnocení své pohledávky i s tím, že je hotovost nižší.
- B) Firma B nemá změnu, musí zaplatit závazek Kč 100 000,--, ale to jiného věřiteli.
- C) Výnos firmy C z tohoto CP by měl být Kč 30 000,-- v případě, že firma B uhradí svůj závazek => riziko výnosnosti.

Posuzování bonity klienta:

- 1) Dodržování platební kázně – spočívá v pravidelné kontrole banky, při které sleduje, zda klient dodržuje sjednané podmínky uzavřené ve smlouvě
- 2) Rentabilita = ziskovost. Vztah uvnitř podniku, a to tak, že se vyjadřuje náklady podílenými na Kč 1,-- vytvořeného zisku a zároveň charakterizuje i ekonomickou aktivitu a konkurenceschopnost

náklady (popř. mzdy)

zisk

podniku.

- 3) Likvidita – schopnost podniku dostat čas svému závazku, a to jak krátkodobému, tak i dlouhodobému. U některých subjektů banka požaduje (ze zákona) informace týkající se výsledku hospodaření za kalendářní rok. Finanční analýza umožňuje charakteristiku na základě současného stavu a minulého vývoje zhodnotit budoucnost, nebo budoucí perspektivy rozvoje podniku (viz účetnictví).

Zajištění úvěru:

- cílem je, aby banka zabezpečila splátku (splacení) úvěru, a to v případech, kdy dlužník je tzv. insolventní -> je neschopen splnit svoji povinnost a splatit nejen úvěr ale i příslušný úrok.

Způsoby zajištění pohledávek banky:

- a) Ručení – způsob, při kt. třetí osoba slíbí, že uspokojí pohledávku banky, jestliže tak neučiní dlužník sám (jak FO, tak PO). Jedná se o smluvní vztah, kt. vzniká už při uzavírání smlouvy o poskytnutí úvěru -> ručitel je povinen automaticky tento závazek uhradit.
- b) Zajištění směnkou – spočívá v existenci třetí osoby, kt. splní závazek za dlužníka. Jeden z nejrychlejších způsobů, jakým zajistit závazek.
- c) Zástavy – jako zástava mohou sloužit CP, zboží, cennosti či jiné hodnoty. Jde o věci movité popř. práva, kt. umožňují bance jako zástavnímu věřiteli zpeněžení s cílem zabezpečit povinnosti splnění dlužníka – zástavního dlužníka.
- d) Pohledávky – banka je má možnost zpeněžit, a to buď tím, že je tato pohledávka uhrazena nebo banka pohledávku odprodá zájemci a tím zabezpečí splnění své pohledávky.
- e) Hypotekární zajištění – dlužník na žádost banky zatěžuje nemovitost dluhem, a to ve prospěch banky. Ta má možnost zpeněžit nemovitost a splnit zabezpečení své pohledávky.
- f) Převod věcí do vlastnictví banky – jedná se o věci movité, jejíž fyzické přemístění pod správu banky by nebylo řešitelné.

- g) Další vyjednání – mají písemný charakter. Při uzavření smlouvy o úvěru, na nichž se dlužník s věřitelem domluví – vinkulace peněžních prostředků na účtu (= omezení, zamezení, zablokování příslušné částky a tato peněžní částka na tomto účtu se použije tehdy, pokud dlužník nesplní svou povinnost).

Bankovní služby:

- 1) Bankovní kontrola dlužníka – spočívá v tom, že banky zakládají tzv. registry neplatičů (registry dlužníků). Eviduje zde informace nejen o dlužníkovi, ale i o způsobu chování dlužníka jakým přistupoval ke své povinnosti najít způsob ve spolupráci s bankou v úhradě dluhu (jištění dluhu, splátkový kalendář).
- 2) Směnářská činnost – nemusí vždy patřit k hlavním činnostem banky, může také plnit funkci vedlejší. Jedná se hlavně o nákup a prodej valut nebo nákup a prodej cestovních šeků, popř. euro-šeků ve valutách. Banka při nákupu a prodeji je vždy v centrální pozici (řídící pozici), nákup a prodej je pro banku vždy za výhodnější kurz než u PO nebo FO samozřejmě ve prospěch je tento poplatek součástí kurzu. Stejně to funguje se šeky. Banka umožňuje podnikatelským subjektům možnost převádět z příslušných účtů peněžní prostředky i v jiných měnách (PO i FO). Lze i při otevření účtu domluvit s bankou takový účet, na kt. lze převádět prostředky ze zahraničí s tím, že výběr lze učinit z tohoto účtu v CZK nebo v jiných valutách.
- 3) Obchody s CP – většina bank má své makléře na BCPP. Portfolio – každá banka si vytváří portfolio, což je struktura CP, s nimiž bankovní instituce obchodují, a to zpravidla na svůj účet (tzv. kapitálové fondy) nebo na osobní konto klienta. Portfolio umožňuje snížit riziko, kt. je spojeno s obchodováním na kapitálovém trhu a umožnit maximální výnos, kt. se pak převádí na jednotlivé kapitálové fondy popř. vlastní účet klienta. Výnos je pak daleko vyšší v závislosti na druhu CP (poet druhu CP) a dále v závislosti na velikosti a likviditě. Jsou tak založené všechny kapitálové fondy:
 - a) Otevřené – není omezen počet účastníků, čím delší doba tohoto financování, tím více výnosů.
 - b) Uzavřené – fondy, kde ZK stejně tak jeho počet účastníků je omezen. Nemožný přísun účastníků. Jsou rizikovější a dravější, zpravidla rodinné fondy.
- 4) Bezpečností schránky a ukládání cenností – služba za úplatu umožňuje uložení cenností v trezorech a bezpečnostních schránkách
- 5) Poradenská a informační činnost – souvisí zejména s možností ukládání krátkodobě volných popř. dlouhodobě volných finančních prostředků, výhodnými způsoby informují o svých nově vznikajících službách.

Světové bankovní instituce:

MEZINÁRODNÍ MĚNOVÝ FOND

(MMF)

- založen v roce 1944 (zakladatelem byla i ČR)

Základní cíle:

- 1) Spolupracovat a napomáhat v oblasti jednotlivých měn, ale i společné měnové politiky (snažit se zabezpečit stabilitu těchto měn)
- 2) Zabezpečit rozmach a růst mezinárodního obchodu, tím zabezpečit vysoký stupeň zaměstnanosti, podporovat i růst jednotlivých ekonomik členských států a sladit cíle všech hospodářských politik.
- 3) Podporovat kurzovní politiku a stabilitu měny členských států
- 4) Zabezpečit vyrovnanost státních rozpočtů, podporovat přebytky a zároveň podporovat zejména vyrovnanost platebních bilancí v oblasti zahraničního obchodu. Platební bilance – stav rovnováhy mezi zdrojem a obecným užitím, u zahraničního obchodu to znamená vztah mezi dovozem a vývozem (dovoz je to zboží, kterým rozšiřujeme náš trh, vývoz ho sužuje)

Účast na rozhodování v MMF je závislá na tzv. kvótách, kt. jsou přiděleny každému členskému státu a vymezují rozsah v počtech hlasů, kt. členský stát rozhoduje o vzájemných právech a povinnostech.

1944 - ČR patřila mezi vyspělé státy, neboť po stanovení hlavních práv byl jako základ brán dovoz a vývoz posledních tří předválečných let.

V roce 1953 ČR byla vyloučena z MMF, prt. hrubým způsobem porušila stanovy MMF, neboť v roce 1951 a 1953 provedla měnovou reformu, aniž byla dohodnuta směnovým fondem.

V roce 1992 – opět přijata ČR do MMF, po vstupu do MMF jsme docílili v roce 2005 úrovně v letech předválečných.

Povinnosti jednotlivých členských států:

Podávání informací týkajících se – těžby zlata, dovozu a vývozu zlata, platební bilance, a to (dovoz x vývoz, zboží x služby, ve zlatě x v kapitálu), v peněžním vyjádření v oficiální měně státu x v oficiální měně společenství – dolar, euro, investice vytvořené uvnitř ekonomiky x mimo ekonomiku, výše HDP a národního produktu (peněžní jednotky), vývoj cen- cenové indexy zboží a služeb uvnitř ekonomiky a cen z dovozu a vývozu, nákupní a prodejní sazby cizích měn (kurzy), poskytování těchto informací je pro členský stát povinností, k němu se zavázali při vstupu (1951 – 1953 tyto inf. ČR nepodávala, prt. byla vyloučena).

Práva jednotlivých členských států:

Poskytování úvěrů ze společného zdroje, na jehož tvorbě se podílejí členské státy. Zdroj je každoročně doplňován v závislosti na postavení státu, kt. zaujímá v ekonomickém rozmístění (žebříčku) v MMF.

Možnosti čerpání:

- a) Podpora kurzovní stability měny
- b) Podpora růstu zahraničního obchodu
- c) Vyrovnání platebních bilancí

Jednotlivé úvěry, kt. lze čerpat, jsou účelovými prostředky -> jejich poskytnutí a čerpání na konkrétní účel.

SVĚTOVÁ BANKA (SB)

- založena 1944
- fyzické fungování spojeno se zakládajícími členskými státy – 44
- jedná se o podobu a. s., její ZK představoval 10 mld. \$
- vlastnit akcie mohou a mohli jen členové Banky
- na základě zhodnocení SB ČR postoupila z rozvojové země na zemi vyspělou
- ze států, kt. získávaly peníze na rozvoj, se změnilo to, že ČR poskytuje prostředky na rozvoj ostatních zemí

Základní cíle:

- 1) Napomáhat úvěrovou činností, znovu vybudování válkou zničených ekonomik – zejména členských států a umožnit přechod na mírový průmysl
- 2) Závislí na úkolu prvním podporovat soukromý kapitál zejména v oblasti investiční (vybudování)
- 3) Podporovat růst mezinárodního obchodu – souvisí se zvyšováním úrovně ekonomiky států
- 4) Umožňovala garance těm podnikatelským subjektům, u nichž projekty korespondovali s cíli a úkoly SB

Sídlí ve Washingtonu. ČR i součástí od roku 1990.

EVROPSKÁ BANKA PRO OBNOVU A ROZVOJ

- vznik 1989 – Strassburg
- ZK 10 mld. \$
- ČR členem
- forma a. s.
- podíl ČR představuje 8 500 ks akcií hodnotově za 7,5 mld. Kč

Cíle a úkoly:

- 1) Ve spolupráci s MMF a s SB podporovat zejména strukturální státy v Evropě (FRA, NEM, VB, USA, JAP)
- 2) Zabezpečit podporu vzniku soukromého sektoru a zejména s ohledem na malé (drobné) a střední podnikatele zabezpečit podporu přechodu velkých podnikatelských subjektů do soukromých rukou jejich odstátnění.

KAPITÁLOVÝ TRH

- součástí trhu finančního
- jde o trh, v němž dochází k pohybu dlouhodobě uvolněných peněžních prostředků, s dobou splatnosti delší než jeden rok, přičemž čím kratší doba tím menší zhodnocení, čím delší doba tím je zhodnocení vyšší
- jedná se o trh s CP, kt. má 2 podoby:
 - 1) Primární – týká se vždy pouze nových CP, se kt. se poprvé obchoduje na trhu s CP. Po prvním zobchodování dochází ke snaze CP prodat – k tomu slouží sekundární trh.
 - 2) Sekundární – umožňuje obchodovat s CP, kt. byly již alespoň jednou prodány

Členění trhu podle struktury:

- a) Organizovaný – BCPP a RM-SYSTÉM
- b) Neorganizovaný – obchodníci s CP, kt. mají licenci k tomuto obchodování

ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ

(OSN)

- založeno na jaře 1945, sídlo v New Yorku
- zakladateli 51 států, přijali chartu OSN – základní dokument
- ČSSR jedním ze zakladatelů, chartu podepsal Jan Masaryk

Základní orgány:

- Volné shromáždění – zástupce Kavan – stal se předsedou po Benešovi, shromáždění se schází každý rok na podzim (vedoucími jsou ministři zahraničních věcí), dnes 200 členů, dříve měla 5 hlavních členů a 6 vedlejších, dnes má 5 hlavních (USA, VB, FRA, RUS, ČINA) a 15 vedlejších
- Rada bezpečnosti – měla rozhodující výkonnou pravomoc, odpovědnost za udržení světového míru
- Generální tajemník – nejvyšší úředník, první Nor Trygve Lie, dnes Kofi Anan,
- má řadu výborů a podvýborů –připravují nejrůznější projekty
- úřední jazyk – angličtina, francouzština, španělština, ruština
- orgán politický a politicko-branný

Cíl – spolupomáhat zajištění míru na světě

BURZA CENNÝCH PAPÍRŮ PRAHA

(BCPP)

- akc. spol.
- veškerý kapitál je tvořen akciemi (hodnota akcie jde řádově do milionů)
- akcie burzy nejsou veřejně obchodovatelné
- pracuje od roku 1993 – duben
- zakladatelské písemnosti (stanovy) jsou od roku 1992 a burzovní řád z roku 1993

Členění burzy:

- a) Při založení 115 členů
- b) V roce 2005 členů 28

V okamžiku vzniku se na BCPP obchodovalo s 1 700 druhy akcií podniků. Do roku 2005 jich 1 440 ukončilo působení na BCPP. V roce 2005 vznikla nová emise CP ZENTIVA (holandské vlastnictví). Počet zaměstnanců na BCPP je 48.

Význam BCPP:

- 1) Jejím úkolem je ohlídat, zda na organizovaném trhu dochází k obchodování s kótovanými CP v souladu se zákonem
- 2) Kontroluje zda již kótované CP splňují podmínky, za kt. byla jejich kótace umožněna
- 3) Kontroluje zda firmy podávají informace o svých hospodářských výsledcích v souladu se zákonem, zda nezkrslují svůj hospodářský výsledek a tím neohrožují pověst o CP, nimiž na burze obchoduje.

Orgány BCPP:

- a) Valná hromada – nejvyšší orgán burzy, členy musí být akcionáři této burzy, řeší změnu stanov, volbu a odvolání členů burzovní komory, členů dozorčí rady, stanoví tantiémy, stanoví pravidla burzovního obchodování

- b) Burzovní komora – statutární orgán, řídí činnost burzy, 10 členů a může mít až 25 členů (nesmí mít méně než 10), členy volí VH a tvoří je jednak burzovní dohodci a dále členové burzovní komory, mohou být voleni z řad finančníků, odborníků ale i jiné cizí osoby. Pokud dojde k zániku členství tohoto zástupce (smrti, způsobilosti nebo se dobrovolně vzdá své funkce) pak se za tohoto člena volí někdo jiný, počet členů podle statutu
- c) Dozorčí rada – má 5 členů, jde o kontrolní orgán, kt. dohlíží na dodržení pravidel stanovených na BCPP. Platnost usnesení dozorčí rady je za přítomnosti alespoň 3 členů dozorčí rady.
- d) Další orgány, kt. si BCPP sama zřizuje – generální tajemník a burzovní výbory:
 - a. Burzovní výbor pro členské otázky - vyjadřuje se ke vzniku členství
 - b. Burzovní výbor pro kótování CP
 - c. Burzovní výbor pro burzovní obchody – zaměřuje se na likviditu burzy, analyzuje dlouhodobé fondy, řeší stížnosti a připomínky k burzovním obchodům, stanoví sankce.

Základní pojmy při obchodování na burze:

Členění burz:

- a) Všeobecné – burzy, na nichž se obchoduje s různými komoditami
- b) Specializované – burzy specializující se na určitou komoditu
 - a. Peněžní – specializuje se na obchodování s CP dlouhodobého charakteru (BCPP)
 - b. Zbožové – specializuje se na určitý druh zboží (zemědělské plodiny – cukr, brambory, obilí, strategické plodiny, nerostné bohatství – uhlí, ropa, zemní plyn, drahé kovy – zlato, stříbro, drahé kameny, perly)
 - c. Lodního prostoru – zvláštní forma trhu. Zaměřují se na vytížení zpravidla nákladních prostorů v rámci námořní přepravy. KONOSAMENT – CP u námořní přepravy, dá se s ním obchodovat i na burze.

Kótované a nekótované CP:

- 1) Kótované – zboží, kt. je řádně evidované v burzovní nabídce v podobě burzovního lístku. Obsahuje kromě názvu komodity měrné jednotky, v nichž se obchoduje, počáteční cenu za měrnou jednotku (měrná jednotka = uzávěrka)
- 2) Nekótované – zboží, kt. není evidováno na burzovním lístku. Zpravidla se s ním obchoduje podle obvyklých zvyklostí na burze, a to:
 - a. Před započítáním burzy
 - b. Po skončení burzy

EXOT: obchodování s neuzavřenými komoditami

Členění burzovních obchodů:

- podle kritéria času členíme obchody na:
 - 1) Promptní – zboží bude dodáno ihned po uzavření obchodu
 - 2) Termínované – obchody, při nichž existuje časový nesoulad mezi uzavřením obchodu a vlastní dodávkou

Smyslem je pro zúčastněné strany zabezpečit si na jedné straně odbyť a na druhé straně výhodnou cenu. Stanovení ceny je nezbytnou podmínkou u termínovaných obchodů s tím, že pouze cena u stejné komodity v den prodeje může být různá od ceny domluvené v termínu.

Obchodování na burze:

- mohou pouze členové burzy
- členem jsou akcionáři – majitelé CP, obchodníci s CP (odborníci, kt. splňují způsobilost), kdokoli, komu byla udělena licence (Komora pro členství na burze)

Rozdělení:

- 1) Oficiální
- 2) Neoficiální

Oficiální:

- a) Elektronická – znamená, že proces celého obchodování s e provádí propojením centrálního počítače k síti s ostatními počítači (od – do). Členové burzy mezi sebou vzájemně nabízejí a prodávají kótované CP.

- b) Parquet – jediná burza, na kt. se obchoduje fyzicky je v New York. Obchody zde probíhají na parketě, na kt. mají přístup pouze členové burzy. Mají kontakt i s ostatními nabídkami (PC, mobil). Informace vyvěšeny na tabuli (produkty = komodity). Každá komodita má měrnou jednotku, v níž je obchodovatelná, popř. jsou to násobky a pak lze obchodovat jenom a jenom s těmito násobky a my jim říkáme uzávěrky (u ropy – barel). Před nedávnem zrušeno, obchoduje se také už jen elektronicky. Při obchodování pro nákup i prodej jsou zapotřebí následující informace:

Nabídka:

- 1) Komodita (druh)
- 2) Množství (nabízené komodity)
- 3) Kurz – vyjadřuje burzovní cenu ke dni uzávěrky – to je okamžik, v němž dochází k zobchodování (rychle se mění)
- 4) Cena

Poptávka:

- 1) Množství (nakupované komodity)
- 2) Aktuální cena – daný okamžik – můžeme stanovit v jakém rámci se dá odchýlit od ceny (8 – 10)

AUKCE

RM-SYSTÉM

- druhá forma organizovaného kapitálového trhu
- organizaci napomáhá středisko CP (u nás BCPP)
- pro obchodování je nutné se zaregistrovat
- registrace je za poplatek – po registraci přijmou náš požadavek buď koupit nebo prodat CP
- 28 druhů akcií jsou obchodovatelné v RM-SYSTÉMu v současné době
- každý CP, kt. je obchodovatelný musí mít obchodovatelný kód ISIN
- v rámci středisek RM je každodenní přehled o kurzech, jednotlivých druhů CP

Informace, kt. musíme znát při obchodování:

- 1) Kurz v aktuální den
- 2) Kurzové výkyvy – za určitá období (o kolik stoupl, klesl)
- 3) Za jaké období se budou mé CP obchodovat – podle požadavku se podle aktuálního kurzu prodat okamžitě nebo stanovit cenu, kt. požadují a ponechat na obchodníkovi, kdy prodá tak, aby se k ceně přiblížil. Můžu mu udat termín od – do prodat CP. Po zobchodování má vlastník možnost se rozhodnout, jakým způsobem převezme výtěžek ze svého obchodu.

Slouží k obchodování FO.

Cenné papíry na kapitálovém trhu:

- jsou to listiny, kt. představují závazek emitenta CP vůči vlastníkovi CP, kt. zároveň vyjadřuje i právní nárok vůči emitentovi.

Soustava CP – zákon, kt. upravuje jejich druhy včetně náležitostí, kt. musí splňovat se nazývá zákon o CP.

A) Akcie – CP, kt. vyjadřuje v závislosti na nominální (= jmenovité) hodnotě a druhu akcii právo na řízení (VH), právo na podíl n azisku (dividenda, při zániku společnosti právo na podíl na likvidačním zůstatku).

- 1) ZAKNIHOVANÉ
- 2) LISTINNÉ

Forma:

- a) na jméno
- b) na majitele
- c) na ŘAD

Na jméno – přímo na plášti je uvedeno jméno vlastníka. Ten má právo na výplatu sám. Převoditelnost je rubopisem a předáním.

Na ŘAD = Převoditelnost – musí být uvedeno na ŘAD a jméno nového vlastníka

Na majitele – může přijít kdokoli a dostane výplatu. Majitelem akcie je ten, kdo ji fyzicky vlastní.

Podoba:

- 1) Vlastní listinný papír
- 2) Elektronická podoba

Druh:

- 1) Kmenové – žádná práva
- 2) Zaměstnanecké – zaměstnanci a ti, co odešli do důchodu – 15% kapitálu
- 3) Prioritní – přednostní právo 50% kapitálu. Lze emitovat tyto akcie. Přednostní výplata dividendy.
- 4) Úrokové – zrušeny

Části akcie:

- má mít 3 části, ale nemusí:

- 1) Plášť
- 2) Talón
- 3) Kupón

Plášť = listinná podoba

- vyjadřuje nejdůležitější informace ze zákona, jimiž jsou: název a sídlo emitenta, označení formy, je-li na jméno, pak i jméno, označení druhu akcie a práv spojených s tímto druhem, jmenovitá hodnota akcie, ZK ke dni emise, počet akcií vydaných k tomuto datu včetně nominální hodnoty, podpisy členů představenstva, datum emise a číselné označení.

Kupónový arch – číselné označení, označení emitenta, období, ke kterému se váže dokladem, kt. nám umožňuje vyzvednutí dividendy.

Konosament – nejstarší CP, poprvé se objevil v souvislosti s námořní přepravou. Ve vnitrostátní dopravě je jeho obdobou nákladní list, ale bez zvláštního práva pro vlastníka, kt. má pouze konosament.

Základní funkce konosamentu:

- a) Doklad dopravce třetí osobě, jež zajišťuje nakládání zboží na loď (rejdařství) o převzetí zboží k přepravě z určitého místa do určitého místa a současně závazkem odevzdat přepravené zboží držiteli konosamentu, kt. je v tomto konosamentu popsáno.
- b) Doklad o uzavření smlouvy na přepravu a dalších podmínkách této přepravy (pojištění)
- c) Obchodovatelný CP, a to proto, že představuje zboží, na kt. byl vydán a současně vyjadřuje i vlastnické právo ke zboží pro vlastnictví konosamentu.

Doprovodce je povinen vydat zboží tomu, kdo předloží příslušný konosament za předpokladu, že byla učiněna úhrada z přepravu. Pokud nikoli, z vlastnického práva ke zboží pak vyplývá, že může zboží prodat a z výnosu CP, popř. obchodu uhradit náklady na dopravu a rozdíl mezi dluhem a výnosem z CP předat příjemci dodávky.

B) Depozitní certifikáty – vkladové listy – písemný závazkový vztah mezi peněžní institucí a klientem, v němž je klientem složena pevná částka (jistina) na předem domluvenou lhůtu na příslušný úrok, kt. s touto jistinou bude vyplacen po uplynutí stanovené lhůty.

Musí být ve smluvním vztahu uveden také subjekt (banka), druh CP, podpis odpovědné osoby banky a odpovědného klienta, pokud je na jméno. Obdobou, jak lze vyjádřit závazek banky vůči klientovi je druhý způsob. Jedná se o CP, kt. mohou být na dobu kratší jak jeden rok, ale může jít i o dlouhodobý CP, kt. je pak obchodovatelný na trhu s CP.

C) Zatímní list – emituje společnost v případě, že budoucí akcionář nesplatil celou nominální hodnotu včetně emisního ážia, a to do vzniku společnosti.

Právní forma, jež emituje CP musí být zaregistrována v OR. Nahrazuje akcii, za níž má být vyměněn po splacení celé jmenovité hodnoty včetně emisního ážia. Co druh akcie, to samostatný zatímní list. Vydáván na jméno => veškerá práva a povinnosti akcionáře. Při obchodování s tímto CP z nás není sejmuta povinnost splacení dluhu vůči a. s.

C) Šeky – bankovní – předpokládá předem domluvený stav peněžitých prostředků na BÚ. Při nedodržení podmínek při výdeji šekové knížky bude banka penalizovat => nekrytý šek.

Účastníci:

- 1) Vlastník BÚ
- 2) Výstavce šeku
- 3) Banka (šekovník)

Výstavce šeku přikazuje bance, aby uhradila osobě, kt. předloží šek, uvedenou částku příslušným způsobem.

E) Obligace – představuje CP, kt. je spojen s dlužníkem a věřitelem. Věřitelem zpravidla bývá FO nebo zaměstnanci, podnikatelské subjekty. V pozici dlužníka je zpravidla stát, instituce, banky, velké podniky => dlužník sleduje, aby získal dostatek peněžních prostředků, kt. potřebuje ke své činnosti a které po určité předem domluvené lhůtě s příslušným úrokem musí opět jako půjčku splatit věřiteli.

Pokud je emitentem stát, jedná se o státní dluhopisy => výnos je nižší, ale věřitel má jistotu, že jistinu dostane vždy zpátky.

Vzhled je podobný akcii – plášť, mohou mít kupóny či talon. Výplata je zpravidla vždy po 1 roce.

Rozdělení cenných papírů:

- z pohledu emitenta:
 - soukromé
 - státní
 - mezinárodní
- podle důchodů, které vyplývají z vlastnictví CP:
 - přinášející stálý důchod (obligace, vkladní knížky)
 - přinášející proměnlivý důchod (akcie – závislé na kurzu)
 - neúročené (losy, šeky)
- podle obchodování:
 - kótované
 - nekótované
- podle podoby:
 - zaknihované
 - listinné
- podle právního nároku:
 - s věcným obsahem (zástavní list)
 - dlužnického charakteru (obligace)
 - s majetkovým právem (akcie)
 - s dispozičním právem (konosament)
- podle převoditelnosti:
 - na jméno
 - na majitele
 - na ŘAD
 - akcie, směnky, šeky, vkladní knížky, podílové listy, vkladové certifikáty.

Důležité pojmy v oblasti bankovníctví:

inflace – s růstem cen dochází k poklesu reálné mzdy a k snížení kupní síly obyvatelstva

deflace – snížením cen dochází ke zvýšení reálné mzdy a ke zvýšení kupní síly obyvatelstva.

Porovnání kupní síly – pomocí indexů (řetězové, bazické).

revalvace – dochází k posílení měny, pevnější kupní sílu, zvyšování obsahu zlata v měně

devalvace – znehodnocení měny, na základě rozhodnutí centrální banky, z pohledu zahraničního obchodu ovlivní kupní sílu měny:

a) snížení obsahu bankovek škrty -> emise nových bankovek

b) zaměření na stabilní měnu a stažení bankovek vlastní měny z oběhu.

Reálná a nominální čistá mzda:

Nominální mzda – mzda, kt. je vyplacena zaměstnanci

Reálná mzda – vyjadřuje kupní sílu obyvatelstva, a to v závislosti na růstu popř. poklesu cen (co si za to mohu koupit).

OBCHODNÍ PODNIKY

- podniky, jejímž základním úkolem jsou veškeré činnosti, které jsou spojeny s pohybem zboží a kapitálu, a v případě zboží s pohybem od výrobce ke spotřebiteli.

PROSTOR PRO OBCHODOVÁNÍ:

- **TRH**
 - jedno konkrétní místo
 - tržiště
 - území ekonomiky
 - území EU
 - území celého světa

EKONOMIKA SVĚT	MÍSTO PRODEJNA
AGREGÁTNÍ NABÍDKA	NABÍDKA
x	x
AGREGÁTNÍ POPTÁVKA	POPTÁVKA

AGREGÁTNÍ NABÍDKA – z pohledu státu představuje souhrn všech výrobců, kteří jsou schopni nabídnout statky a služby

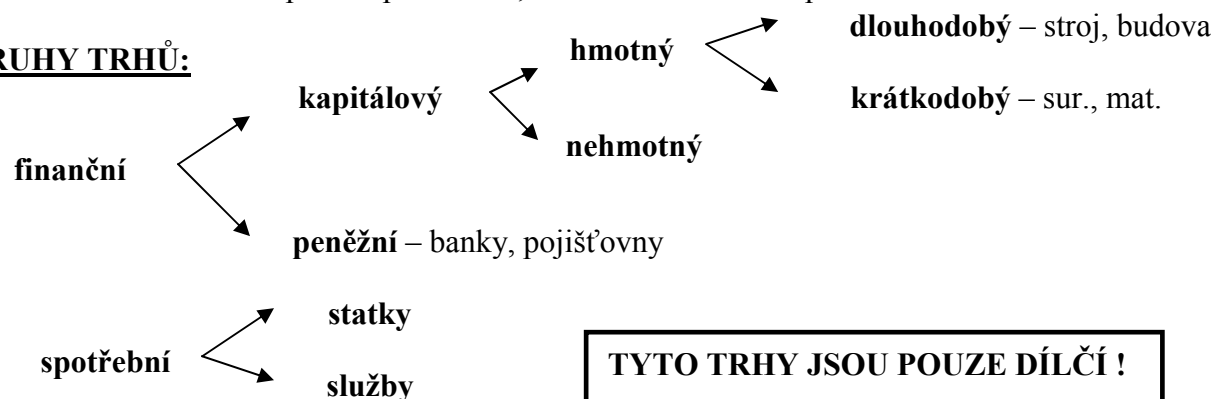
AGREGÁTNÍ POPTÁVKA – z pohledu státu představuje kupní sílu obyvatelstva na území ekonomiky (ČR, EU, Ostatní státy)

POPTÁVKA – určitý sortiment výrobků nebo sortiment několika výrobců

NABÍDKA – představuje kupní sílu kupujících na jednom konkrétním místě (prodejna)

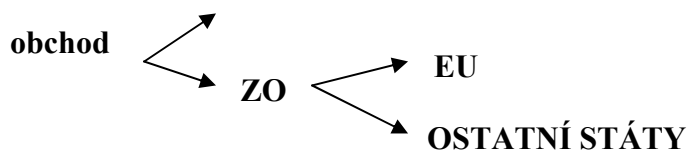
Prezentace: cenou x koupě schopnou silou, kde se střetnou → kupní cena

DRUHY TRHŮ:



TYTO TRHY JSOU POUZE DÍLČÍ !

DRUHY OBCHODNÍCH ČINNOSTÍ:

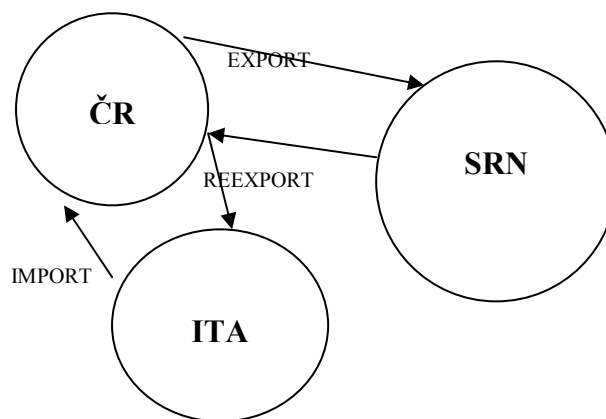


VO – veškeré činnosti spojené s obchodem uvnitř ekonomiky

ZO – veškeré činnosti spojené s obchodováním, a to v členění na státy EU a Ostatní státy

- 1) **IMPORT** = **dovoz** – představuje směnu zboží, a to v podobě zboží, které bylo vyprodukováno mimo území ekonomiky a spotřebováno v ekonomice jiné.
- 2) **EXPORT** = **vývoz** – zahrnuje statky a služby, které byly vyprodukovány v ekonomice, ale byly spotřebovány v ekonomice jiné.
- 3) **REEXPORT** = **kombinace dovozu a vývozu** – ekonomika doveze služby a zboží z ekonomiky jiné s cílem jejich spotřeby s vývozem do třetí ekonomiky.

Př.:



Od 1. 1. 2004 se vývoz člení na státy:

- 1) do **EU** – dodání zboží do jiného členského státu
- 2) do **Ostatních států** – vývoz zboží do tzv. třetích zemí

Od 1. 1. 2004 se dovoz člení na státy:

- 1) z **EU** – pořízení zboží z členských států
- 2) z **Ostatních států** – dovoz zboží tzv. třetích zemí

VÝZNAM ZO:

- 1) Možnost konfrontace výrobců a výrobků úrovně jednotlivých tržních ekonomik, a to z pohledu nákladů, ceny, kvality, provedení, technické vyspělosti.
- 2) Umožňuje vyrovnávání rozdílů, a to zejména v přírodních podmínkách, v oblasti nerostných zdrojů, zemědělských produktů.
- 3) Konfrontace úrovně pracovních sil, možnost zaměstnávat zahraniční zaměstnance, nabídka na zahraniční trh práce.

VÝHODY ZO:

- umožňuje vyrovnávání nedostatků, popř. přebytků statků a služeb mezi jednotlivými ekonomikami
- umožňuje konkurenci srovnání cen statků dovážených se statky produkovaných ekonomikou
- umožňuje zvyšovat životní úroveň
- napomáhá ekonomickému růstu daného státu.

NEVÝHODY ZO:

- ohrožení domácích výrobků, v případě, že nejsou konkurence schopné, docházelo by až k zániku podnikatelských subjektů, snižování zaměstnanosti, k poklesu hospodaření, snížení životní úrovně (Př. nižší životní úroveň v oblasti NDR)

OHRANÁŘSKÁ POLITIKA STÁTU:

- spočívá na jedné straně v ochraně trhu před nežádoucím přílivem statků, popř. služeb z jiných ekonomik a na straně druhé v podpoře trhu, a to zejména u těch podnikatelských subjektů, jejichž výrobky lze úspěšně vyvážet na jiné trhy.
- míra ochranářské politiky státu je závislá na míře integrace – v členění toho určitého státu s nějakým společenstvím

Př.:

- 1) Celní unie mezi ČR a SR byla nejjednodušší forma integrace (2 státy)
- 2) Benelux (3 státy) – B, N, LUX
- 3) RVHP – již zaniklé
- 4) EU – vznik (základem) Evropského společenství – 25 států (od 1. 5. 2005)

Smysl – odstranění veškeré bariéry při dovozu a vývozu, podpořit obchod a volný pohyb zboží, kapitálu a osob.

NÁSTROJE OHRANÁŘSKÉ POLITIKY:

1) Dovošní kvóty → kvantitativní omezení dovozu určitého statku na určité období:

- množství je stanoveno v měrných jednotkách a v případě udělení výjimky je nutný souhlas vládní instituce
- se vstupem ČR do EU byly u přístupových hovorů domluveny výrobní kvóty (např. v oblasti cukrovarnictví – úpadek podnikatelských subjektů)
- uvalen "stop stav" na existující Vinohrady (nesmí se zakládat nové)

kvóty → zvláštního druhu ochranářské zařízení

2) Mimocelní překážky – nezasahují do oblasti cla:

- vychází z právního prostředí každého státu,
- je v návaznosti na právní prostředí EU,
- překážky hygienické, zdravotní, technické.

Cíl – chránit spotřebitele před riziky, před kterými se není schopen chránit sám.

Př.: technický, hygienický, zdravotní atest u konkrétních statků (na základě zákona o ochraně spotřebitele).

Charakteristika cla: clo je dávka vybíraná státem za zboží prostřednictvím celnic, které dělíme na:

- a) **pohraniční** – na hranicích
- b) **vnitrozemské** – podle potřeb uvnitř státu
- c) Se vstupem do EU dochází ke snižování počtu – podle potřeb uvnitř státu

Se vstupem do EU dochází ke snižování počtu celnic a celníků pro potřeby nákladu, pro potřeby cestovního ruchu se zvyšují.

Význam cla:

- 1) **fiskální** – cla jsou zdrojem příjmové stránky státního rozpočtu (má daňový charakter)
- 2) **cenotvorné** – clo tvoří důležitou položku ceny při jeho prodeji
- 3) **obchodně-politická** – nástroje státu obchodní politiky (jeho zvyšování nebo snižování), lze tak regulovat zboží v ekonomice.

Při vstupu ČR do EU je tato funkce potlačována neboť cílem je hlavně bezcelní tok zboží v mezích EU.

Druhy cel:

- 1) **vývozní** – vybíraná při vývozu zboží, a to v závislosti zpravidla na celním sazebníku, který výslovně uvádí, jaké zboží podléhá clu a omezuje jeho vývoz.
- 2) **specifická** – stanoveny pevnou sazbou v celním sazebníku, za měrnou jednotku.
- 3) **autonomní** – nejsou závislé na celní politice ostatních států (nezávislé) → o jejich výši má právo rozhodovat stát (všechna ostatní cla, která neupravuje EU).
- 4) **preferenční** – jsou uvalena na zboží, u něhož máme zájem na dovozu (mají nižší sazbu než stanoví EU)
- 5) **odvetná** – uchyluje se k nim ekonomika jako opatření v případě diskriminace v oblasti vývozu.
- 6) **antidumpingová** – (nejčastější) – navazují na antidumpingovou cenu

Dumpingová cena – cena, za kterou okolní státy dováží zboží v porovnání s cenami v ČR, ale i s cenou na území státu produkce. Tato cena je snížena finančním zásahem státu (příspěvek na vývoz, dotace vývozu). Výrobce v české ekonomice nemá pak šanci takovým cenám konkurovat.

- antidumpingové clo je reakce na dumpingovou cenu
- cílem je ochránit trh před dumpingovou cenou (není výrobní, ovlivnil ji stát).

Organizace celnictví:

Nejvyšším orgánem celní služby je generální ředitelství cel. Ve spolupráci s ministerstvem financí pak stanoví zásady celní politiky. Vymezí komodity (druh zboží), jež podléhají clu. Stanoví celní sazby (tyto informace nalezneme v celním zákonu). Generální ředitelství cel je také povinno zabezpečit evidenci pohybu zboží přes hranici mimo ekonomiku a dovnitř ekonomiky. Provádí rozbory a celní statistiku. Ta pak slouží k získání informací – HDP.

- 1) **Oblastní celní úřady** – nachází se v místě celnic, na hranicích i ve vnitrozemí, vytvářejí doklady, plombují náklady.
- 2) **Celní úřady** – konkrétní malá celnice
- 3) **Celní pohraniční pásmo** – je část celního území, jehož hranice je vymezena vzdušnou čarou ve vzdálenosti 25 km od státní hranice směrem do vnitrozemí. Pokud se jedná o letiště, pak toto území je dáno poloměrem 25 km. Celé území, které není pohraničním celním pásmem je vnitrozemí, představuje zbytek území státu.

ZPŮSOBY OBCHODOVÁNÍ V ZAHRANIČNÍM OBCHODĚ:

Zahraniční obchod (dovoz, vývoz, reexport). Uskutečňován podnikatelskými subjekty, dříve fungoval stát, který pomocí zahraničního obchodu (PZO) koncentroval nabídku, na základě (podnětu) se tato nabídka mohla dostat přes hranice → stát rozhodoval o všem. Je součástí podnikatelského záměru → riziku, zda uspěje, nebo ne. Druhou cestou pak je, že se výrobci podobného sortimentu seskupují do větších podnikatelských subjektů (založí firmu, která ji pomůže lépe prodat produkty v zahraničí).

Firma může mít vlastní zabezpečení prodeje, nebo si může zajistit zprostředkovatelský subjekt, pro který je tato činnost předmětem podnikání.

Další možností je, že stát u některých druhů komodit (konkrétního druhu zboží) dává souhlas (uděluje vývozní licenci) na konkrétní druh zboží (komodita) a vývozce po udělení souhlasu může provést transakci (zejména vývoz vojenského materiálu).

Jako dovozci, výrobci můžeme obchodovat např. pomocí:

- a) **burzy**
- b) **aukce**

BURZA

- místo, kde je koncentrována nabídka s poptávkou

- zvláštní forma trhu, kde je nabízeno zboží ve větším objemu, jehož vlastnosti se dají vyjádřit vzorky, standardy, normami
- lze zde obchodovat se zbožím, které už existuje, nebo neexistuje, ale teprve vznikne, nebo na burze vůbec není – tímto se liší od aukce

Členění burz:

- 1) **všeobecné**
- 2) **specializované**

Všeobecné – burzy na níž se obchoduje s různým komoditami

Specializované – burzy, které se specializují na určitou komoditu

- a) peněžní – obchoduje s CP dlouhodobého charakteru (BCPP)
- b) zbožové – zaměřují na určitý druh zboží (zemědělské plodiny, ner. sur., zlato)
- c) lodního prostoru – zvláštní forma trhu, která se zaměřuje na vytěžení zpravidla nákladních lodních prostorů v rámci námořní přepravy (konosament) – CP u námořní přepravy (dá se s ním obchodovat i na burze).

Způsob obchodování na burze:

Obchodujeme s tzv. "kotace"(kótované zboží), máme tzv. nekótované zboží.

Kótované zboží – zboží, které je řádně evidované v burzovní nabídce v podobě burzovního lístku, kromě názvu komodity obsahuje měrné jednotky, v nichž se obchoduje, počáteční cenu za měrnou jednotku (uzávěrka).

Nekótované zboží – zboží, které není evidováno na burzovním lístku, obchoduje se s ním podle zvyklostí na burze a to buď:

- a) před započítáním burzy
- b) po skončení burzy

→ prodej mimo burzu.

Členění burzovních obchodů:

podle času:

- a) **promptní**
- b) **termínované**

Promptní – (hned) – zboží bude dodáno ihned po uzavření obchodu

Termínované – obchody, při nichž existuje časový nesoulad mezi uzavřením obchodu a vlastní dodávkou. Smyslem je pro zúčastněné strany si zabezpečit na jedné straně odbyt, na druhé straně výhodnou cenu → stanovení ceny je nezbytnou podmínkou u termínovaných obchodů s tím, že pouze cena u stejné komodity v den prodeje může být různá od ceny domluvené v termínu.

AUKCE

- také zvláštní forma trhu
- zboží zde musí být fyzicky přítomno, zájemce musí mít šanci si zboží prohlédnout, musí být seznámen s vadami
- u významných dražeb se vydávají aukční katalogy
- účastníci dražby, kteří mají zájem dražit (vydražitelé), skládají tzv. "dražební jistinu" (peněžní částka, kterou složí a dostanou lístek)

Dražby:

- 1) dražba probíhá od vyvolávací ceny směrem vzhůru - zboží je vydraženo nejvyšší nabídkou přiklepnutím
- 2) Holanská dražba – spočívá ve snižování vyvolávací ceny a to tak dlouho, dokud kdokoli ze zájemců neprojeví zájem zboží vydražit.

ČLENĚNÍ OPERACÍ Z HLEDISKA ÚHRADY:

- a) **hotovostní**
- b) **bezhotovostní**

Hotovostní – obě zúčastněné strany vyhledávají závazky prostřednictvím nějakého subjektu (zprostředkovatele) bezprostředně a hotovostně.

Bezhotovostní – uskutečňována prostřednictvím bankovní instituce zpravidla na základě příkazu k úhradě

- banka provádí bezhotovostní převod ve prospěch a na vrub bezhotovostních účtů
- dále vyrozumí zúčastněné strany bankovním výpisem, a to podle podmínek při otevření účtu, minimálně jedenkrát na konci měsíce.

FORMY ÚHRAD:

- 1) **Dokumentární akreditiv** – spočívá v otevření akreditivu, vložení peněžních prostředků na účet, s nimiž banka nesmí pohybovat jiným způsobem než v určitém čase na konkrétní obchodní transakci. Po uskutečnění této transakce banka je pověřena dlužníkem, aby zkontrolovala uskutečněnou dodávku podle předložených dokladů (dokumentů), souhlasí s požadavky kupujícího (porovnání množství, místo dodání, kompletnost dodávky, vady faktické i právní). Pokud je dodávka bez vad, teprve potom banka provede úhradu.
- 2) **Dokumentární inkaso** – u inkasní formy vlastník účtu dává instrukce bance, a souhlasí s inkasní formou úhrady, tzn. že při vzniku závazku a jeho splatnosti prodávající dá příkaz bance, aby z účtu kupujícího převedla peněžní částku po porovnání všech dokladů, které je povinen předložit kupující v případě, že je dodávka bez závad.

DRUHY CEN:

- 1) **Smluvní cena** – v závislosti na kupní smlouvě stanoví veškeré podmínky, které se k nim vážou. Nejen cena vlastní komodity, způsob dopravy, úpravy, balení, je potřeba vymezit v závislosti na balení v jakém počtu je zboží dodáváno – náklady na balení a přepravu budou různé. Vzdálenost mezi naložením a vyložením nákladu z místa prodávajícího do místa kupujícího je závislá na druhu použitého dopravního prostředku.
- 2) **Smluvní cena franko-česká hranice** – dovoz zboží na české hranice – převzetí zboží

NÁKLADNÍ LODNÍ PŘEPRAVA:

- a) **Vnitrostátní** – dokladem je nákladní list
- b) **Námořní** – konosament – doklad, který patří k mezinárodním nejstarším cenným papírům

Význam konosamentu:

- 1) Je potvrzením o převzetí zboží přepravcem z místa nalodění do místa vylození nákladu a také obsahuje závazek (povinnost) odevzdat držiteli konosamentu zboží, které je na konosamentu napsáno.
- 2) Je dokladem na uzavření smlouvy na přepravu nákladu.
- 3) Je CP, který umožňuje v případě, že zásilka není uhrazena z hlediska poskytované služby, změny vlastnického práva a to tím, že lze zboží vedené na konosamentu zboží prodat, částku využít na úhradu nákladu, a prostředky, které po úhradě zbydou pak převést dodavateli, nebo kupujícímu.

Z právního hlediska konosament jako CP zastupuje zboží, které je na něm uvedeno → vlastník konosamentu je vlastníkem zboží → přepravce je povinen vydat zboží pouze držiteli konosamentu, a to v případě kdy je uhrazena přeprava.

Není povinen zkoumat způsob získání konosamentu.

Výjimka – pouze tehdy, má-li důvodné podezření, že byl získán neoprávněně.

Konosamenty jako originály jsou evidovány v počtu 3 ks, každý originál je číslován:

1/3 – prodávající

2/3 – přepravce

3/3 – kupující

Kopie slouží pouze k evidenci pohybu zboží a celnímu odbavení.

FORMY OBCHODNÍHO ZASTOUPENÍ:

- navazují na formy odbytu (přímá, se zprostředkovatelem)
- 1) **Příležitostné obchodní zastoupení** – způsob, při kterém je nutno zpravidla živnosti, kdy se zprostředkovatel smluvně zaváže, že zprostředkuje prodej zboží za určitou provizi, tu lze vyjádřit procentem z kupní ceny z každého prodaného kusu, popř. stanoveného počtu kusů, nebo pevnou částkou v případě prodeje určitého počtu kusů. Tato forma se používá zejména v prvopočátku, kdy si obě strany ověřují, zda jim tento vztah vyhovuje a zejména zprostředkovatel si ověřuje schopnosti a dovednosti.
- 2) **Smlouva o nevýhradním obchodním zastoupení** – založena na písemné dohodě mezi obchodním zástupcem a dalšími subjekty (zpravidla to jsou výrobce nebo dovozce zboží). Obsahem dohody je vymezit území a okruh zboží pro více zastupovaných subjektů. Tato smlouva může být na dobu určitou nebo neurčitou (musí být uveden způsob, za jakých podmínek a jakým způsobem tento vztah lze ukončit).
- 3) **Smlouva o výhradním obchodním zastoupení** – zavazuje písemným způsobem zpravidla v podobě PPV, nepoužívat pro určitý druh obchodního zboží (komoditu), jiného obchodního zastupování na určitém území a v určitém čase. Ve smlouvě lze uvést zda obchodní zástupce je oprávněn podnikat na účet či nikoli. Zprostředkovatel může být také omezen po dobu platnosti smlouvy, po dobu výroby konkurenčního zboží. Při porušení dohody dochází ke zrušení smlouvy, je-li tam PPV, lze ihned ukončit smlouvu.

MEZINÁRODNÍ MĚNOVÉ A BURZOVNÍ INSTITUCE

MEZINÁRODNÍ MĚNOVÝ FOND (MMF):

- založen v roce 1944, kde zakládajícím státem byla i ČR
- spolupracovat i napomáhat v oblasti společné měnové politiky (snažit se zabezpečit stabilitu těchto měn), tento okruh řešila až EU.
- účast na rozhodování je závislá na tzv. kvótách, které jsou přiděleny státu a vymezují rozsah v počtech hlasů, kterými členský stát rozhoduje a vzájemných právech a povinnostech – pro stanovení hlasovacích práv byl jako základ brán dovoz a vývoz posledních 3 předválečných let
- státní dotace = INTERVENCE
- ČR patřila mezi vyspělé státy
- 1953 – ČR vyloučena z MMF, jelikož hrubým způsobem porušila stanovy fondu
- 1951 a 1953 – provedla měnovou reformu, aniž by byla dohodnuta s měnových fondem
- 1992 – opět MMF
- 2005 – ČR vyspělý kapitalistický stát – docílila úrovně 1. republiky

Cílem je:

- zabezpečit rozmach a růst mezinárodního obchodu, tím zabezpečit vysoký stupeň zaměstnanosti, podporovat růst jednotlivých ekonomik a sladit cíle všech hospodářských politik
- zabezpečit vyrovnanost státních rozpočtů, podporovat přebytky a také podporovat vyrovnanost platebních bilancí v oblasti ZO

Povinnosti členských států MMF:

Povinností každého členského státu je podávání informací týkající se:

- těžby zlata
- dovozu a vývozu zlata
- platební bilance v členění na dovoz a vývoz
- obchodu se zbožím (ve zlatě, kapitálu – v peněžním vyjádření) v oficiální měně státu a v oficiální měně společnosti
- investic, a to jak vytvořené uvnitř ekonomiky, tak mimo ni
- výši HDP a HNP
- vývoji cen (cenové indexy zboží a služeb, ceny dovozu a vývozu)
- nákupu cizích měn včetně jejich kursů

K poskytování těchto informací se zavázali při vstupu => je povinné. Tyto informace ČR tenkrát neposkytla.

Peněžní vyjádření – měna určitého státu + oficiální měna společenství

Práva jednotlivých členských států MMF

- poskytování úvěrů ze společného zdroje, na jehož tvorbě se podílejí všechny členské státy (tento zdroj je každoročně doplňován v závislosti na postavení státu v ekonomickém žebříčku MMF)

Možnost čerpání pro:

- 1) Podporu kursovní politiky a stability měn členských států
- 2) Podporu růstu zahraničního obchodu
- 3) Vyrovňování platebních bilancí

- účelové prostředky jsou vždy vázány na konkrétní činnost

Platební bilance – stav rovnováhy mezi zdroji a užitím u ZO => vztah mezi dovozem a vývozem

dovoz i vývoz by měl být v rovnováze

SVĚTOVÁ BANKA (SB):

- založena 1944
- 44 členských států (při založení)
- členství v SB je podmíněno členstvím v MMF
- je jistou podobou a. s., jejíž ZK = 10 mld. \$, vlastnit akcie mohou jen členové

Cíl:

- 1) napomáhat svou úvěrovou činností ke znovu vybudování válkou zničených ekonomik, a to u členských států a umožnit přechod na mírový průmysl.
- 2) podpora soukromého kapitálu v investiční oblasti
- 3) podpora růstu mezinárodního obchodu – zvyšování ekonomické úrovně
- 4) garance podnikatelským subjektům, u nichž projekty korespondovaly s cíly a úkoly SB

- rozvíjením se cíle měnily, pokud se dařilo konsolidovat měl se podporovat růst mezinárodního obchodu
- sídlo v Washingtonu
- 1990 – členem i ČR

EVROPSKÁ BANKA PRO OBNOVU A ROZVOJ:

- vznik r. 1989 ve Strassburgu

- podoba a. s., ZK = 10 mld. \$
- ČR je členem, jejíž podíl hodnotově představuje 7,5 mld. Kč = 8 500 ks akcií
- členství v EBPOAR je podmíněno členstvím v MMF

Cíle:

- 1) Vývoj a financování evropských států
- 2) Podpora strukturálních změn, které zvýší přechod na tržní ekonomiku (pomoc od vyspělých států – F, N, VB, J a USA)
- 3) Zabezpečení podpory vzniku soukromého sektoru – ohled na malé a střední podnik. subjekty, přechod velkých podnikatelských subjektů do soukromých rukou a jejich odstranění.

EVROPSKÁ UNIE (EU):

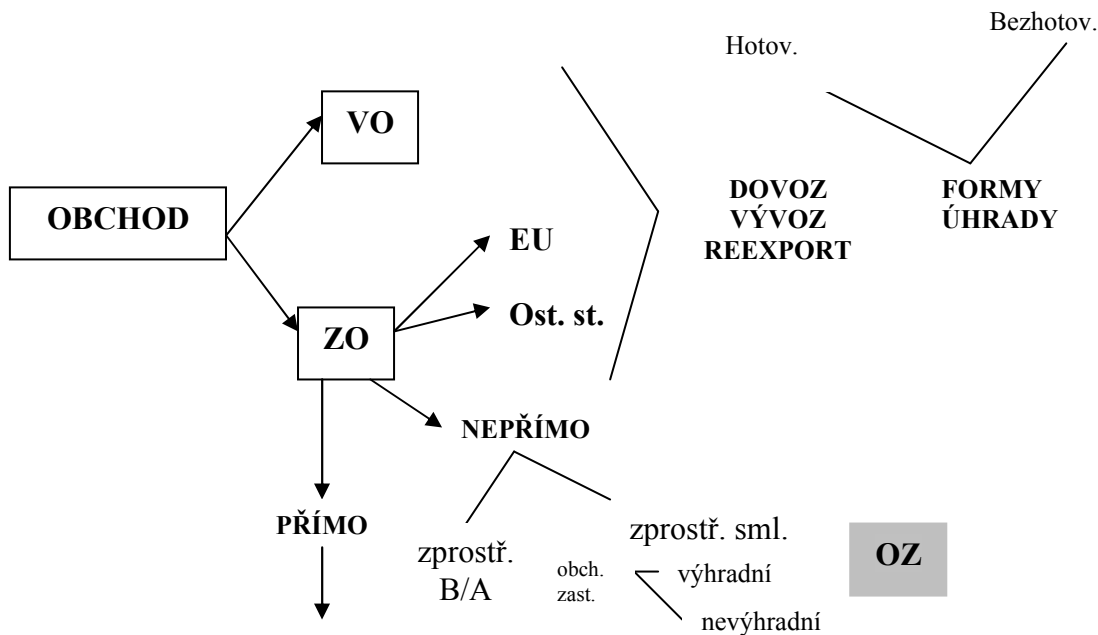
- společenství nezávislých evropských států
- vznik **25. 3. 1957** na základě Římské smlouvy z roku 1951 (evropské hospodářské společenství)
- orgány EU – komise- "**vláda EU**" - sídlí v **Bruselu**
- komisaři z jednotlivých členských zemí – na 5 let
- evropský parlament – sídlo sekretariátu – Lucembursko
- **místo konání schůzí – Strassburg**
- rada ministrů – členi – ministři z jednotlivých členských zemí podle resortu působení
- soudní dvůr - Lucembursko

Zakladatelské státy:

- **1957 - Itálie, Německo, Francie, BeNeLux – 6 států**
- 1973 – VB, Dánsko, Irsko
- 1981 – Řecko
- 1986 – Portugalsko, Španělsko
- 1995 – Finsko, Rakousko, Švédsko
- **1. 5. 2004 – ČR, Slovensko, Slovinsko, Malta, Kypr, Polsko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Maďarsko – 10 států**
- **nyní má EU 25 členů**

Přijetí ČR:

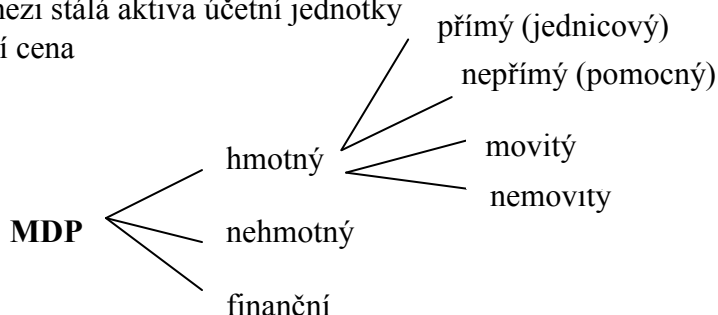
- 1996 – žádost o vstup
- 1998 – začátek vstupních jednání
- 2003 – konec vstupních jednání
- 1. května 2004 – vstup ČR do EU



MAJETEK DLOUHODOBÉ POVAHY

- majetek, kt. se nespoteřbovává najednou, ale postupně se opotřebovává a postupně přenáší svoji hodnotu do nákladů, jeho forma se přitom nemění

- doba používání delší jak 1 rok
- nemění svoji podobu ani formu
- v průběhu výrobního procesu se opotřebovává
- postupně přenáší svoji hodnotu do hodnoty výrobků v podobě odpisů
- patří mezi stálá aktiva účetní jednotky
- vstupní cena



DLOUHODOBÝ MAJETEK HMTNÝ –

Movitý – VC alespoň 40.000,- Kč – umělecká díla a sbírky, předměty z drahých kovů bez ohledu na pořizovací cenu, základní stádo a tažná zvířata, plemenní a dostihoví koně

SMV a SSMV – stroje, zařízení, inventář, dopravní prostředky

Pěstitelské celky trvalých porostů – doba plodnosti delší než 3 roky

Nemovitý – VC nerozhoduje – pozemky, budovy, stavby

Přímý – přímo se podílí na výrobním procesu

Nepřímý – pouze umožňuje nebo napomáhá výrobnímu procesu

Drobný hmotný dlouhodobý majetek – doba používání je delší jak 1 rok, ale VC je menší než 40.000,- Kč (včetně), subjekt se může rozhodnout, zda ho povede jako materiál nebo investiční majetek.

DLOUHODOBÝ MAJETEK NEHMOTNÝ -

VC alespoň 60.000,- Kč – autorská a vydavatelská práva a průmyslová práva, ocenitelná práva, licence, patenty, softwary, know how, goodwill.

DLOUHODOBÝ MAJETEK FINANČNÍ -

Firma majetek nepotřebuje a hodnotu ukládá do obrazů, sbírek, CP, obligací, termínované vklady -> podnik je nakupuje za účelem obchodování s nimi nebo za účelem pronajímání.

Podnik vkládá své volné finanční (peněžní) prostředky (kapitál), kt. mu má přinést finanční výnos v podobě dividend, úroků, výnosů z pronájmů.

Nejedná se o majetek, kt. by podnik potřeboval ke své činnosti.

Oceňujeme ho pořizovací cenou.

OCEŇOVÁNÍ DHM, DNM -

- 1) Pořizovací cena – cena, za kt. byl DM pořízen včetně nákladů souvisejících s pořízením (přeprava, montáž, clo)
- 2) Vlastní cena - (vnitropodniková) – vlastní výroba, náklady určené pomocí kalkulace
- 3) RPC – cena, za kt. byl majetek pořízen v době, kdy se o něm účtuje, stanovena soudním znalcem.

POŘÍZENÍ DM –

- dodavatelsky (nákupem)
- vlastní činností
- darováním
- nalezením při inventarizaci
- smlouvou o koupi najaté věci
- podle zvláštních zákonných předpisů
- z osobního vlastnictví do podnikání

OPOTŘENÍ

- znamená snižování hodnoty majetku v důsledku jeho využívání k účelu, k němuž byl pořízen, popř. v důsledku jeho nevyužívání.



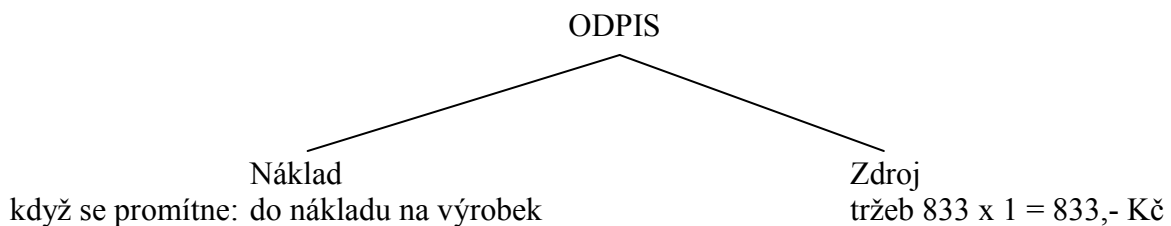
MORÁLNÍ – probíhá mimo výrobce, jež využívá majetek dlouhodobé povahy, k účelu, k němuž byl pořízen, nemůže jej ovlivnit, důsledek vědecko-technického pokroku.

FYZICKÉ – v důsledku působení vnějších vlivů (klimatické a přírodní podmínky).

- vždy je morální i fyzické

ODPISY

- vyjadřuje opotřebení majetku dlouhodobé povahy
- plní dvě důležité funkce



$$RO = VC : PL$$

Roční odpis (RO) – představuje zdroj za jeden rok vyrobených výrobků

Počet let (PL) – v zákoně o dani z příjmů FO a PO je MDP rozdělen do 6 odpisových skupin

Vstupní cena (VC) – dle této vstupní ceny se určuje rychlost odepisování a odpisová skupina

ODPISY:

- 1) **ÚČETNÍ**
- 2) **DAŇOVÉ**

ÚČETNÍ – mají vyjádřit skutečné opotřebení majetku. Účetní jednotka si sestavuje odpisový plán, kde je sepsán způsob odpisování jednotlivých druhů majetku. Způsob odpisování se nesmí během používání majetku měnit. Odpisovat můžeme pouze majetek, který je zařazen do používání. Odpisovat lze pouze povýše vstupní ceny. Metody odpisování lze účetních odpisů kombinovat.

Účetní odpisy:

- a) *lineární*
- b) *degresivní*
- c) *progresivní*
- d) *nepravidelné*
- e) *v závislosti na výkonu*

- odpisy účtujeme měsíčně

Účetní odpisy vyplývají ze zákona o účetnictví. Kumulované odpisy najdeme **na účtu oprávek**.

$$VC - OPRÁVKY = ZC$$

DAŇOVÉ – upraveny zákonem o dani z příjmů

- v příloze zákona je majetek rozčleněn do 6 odpisových skupin, každá odpisovaná skupina se odepisuje určitý počet let.

Daňové odpisy:

- a) *rovnoměrné* - tyto odpisy se liší
- b) *zrychlené* způsobem výpočtu

a) ROVNOMĚRNÉ (lineární) – používají k výpočtu % sazbu (jiná pro první rok a další roky), popř. zvýšenou vstupní cenu.

Rovnoměrné daňové odpisy VC = Kč 960.000,-

Rok	Daňové odpisy	Oprávký (daňové)	Zůstatková cena
1.	136.320,-	136.320,-	823.680,-
2.	274.560,-	410.550,-	549.120,-
3.	274.560,-	685.440,-	274.560,-
4.	274.560,-	960.000,-	-
Celkem	690.000,-	x	x

VC x % sazba : 100

$$1. 960.000,- \cdot 14,2 : 100 = 136.320,-$$

$$2. 960.000,- \cdot 28,6 = 274.560,-$$

b) ZRYCHLENÉ (degresivní) – k výpočtu používají tzv. degresivní koeficient (jiný pro první rok, jiný pro další roky a zvýšenou vstupní cenu).

Koeficient pro 1. rok = době odpisování

Koeficient pro další roky = doba odpisování + 1

Př.: Podnik vlastní majetek zařazený do odpisové skupiny 1.a ve VC = 500.000,-. Tato odpisová skupina se odepisuje 4 roky. Degresivní koeficient pro 1. rok je 4 a pro další roky 5.

Zrychlené odpisy

VC = Kč 500.000,-

Rok	Daňový odpis	Daňové oprávký	Zůstatková cena
-----	--------------	----------------	-----------------

1.	125.000,-	125.000,-	375.000,-
2.	187.500,-	312.000,-	187.500,-
3.	125.000,-	437.500,-	62.500,-
4.	62.500,-	500.000,-	-
Celkem	500.000,-	x	x

1. rok – VC : d_k^*

$$1. \text{ rok} = 500.000,- : 4 = 125.000,-$$

další roky – 2.ZC : $d_k - n$

$$2. \text{ rok} = 375.000,- \cdot 2 : (5 - 1) = 750.000,- : 4 = 187.500,-$$

$$3. \text{ rok} = 187.500,- \cdot 2 : (5 - 2) = 125.000,-$$

$$4. \text{ rok} = 62.500,- \cdot 2 : (5 - 3) = 62.500,-$$

Jak pro sazby, tak pro koeficienty máme jiné hodnoty v prvním roce odpisování, v dalších letech odpisování a pro zvýšenou vstupní cenu.

c) PROGRESIVNÍ – na začátku nižší odpisy a postupně se procentuálně zvyšují

d) NEPRAVIDELNÉ – vyplývají ze skutečného používání DM

e) V ZÁVISLOSTI NA VÝKONU – používá se u dopravních prostředků, vychází z předpokládaných ujetých km za dobu životnosti.

V jednotlivých obdobích se počítá:

skutečný počet ujetých km x podíl vstupní ceny za předpokládaný počet km

- vždy zaokrouhlujeme Koruny směrem nahoru
- účetní odpisy říkají, jakou částku máme v nákladech a daňové, do jaké výše jsou uznatelné
- o rozdíl pak musíme upravit VH
- odpisy představují vždy pro podnik náklad

Postup stanovení daňového odpisování:

- 1) V příloze k zákonu o daních z příjmů (zák. č. 586/1992 Sb. ve znění pozdějších novel a doplňků) vyhledáme příslušný DM, a tím ho zařadíme do odpisové skupiny (odpisových skupin je 6, přičemž skupina 1 má i 1.a)
- 2) V §30 zákona o daních z příjmů vyhledáme dobu, po kterou se DM bude daňově odepisovat.
- 3) Podnik se rozhodne, chce-li odepisovat DM rovnoměrně nebo zrychleně. Tento způsob odepisování už nesmí účetní jednotka změnit.
- 4) Podle zvoleného způsobu odepisování použije buď:
 - a. §31 pro rovnoměrné odpisy, kde jsou stanoveny roční odpisové sazby v % ze vstupní ceny
 - b. §32 pro zrychlené odpisy, kde jsou pro odpisování přiřazeny regresivní koeficienty.

- slouží k určení správného daňového základu!

Kapacita 833 ks výrobků za měsíc

$$\text{náklady za 1 měsíc} = 833 \times 2,20 = 1832,60 \text{ Kč}$$

kalkulace 1 ks výrobku:

přímý materiál 0,50

$$VC = 100.000,- \text{ Kč}$$

nepřímý materiál 0,10

$$PL = 10 \text{ let}$$

mzda 0,20

energie 0,10

$$RO = VC : PL$$

opotřebení..... 1

$$RO = 100.000 : 10 = 10.000,- \text{ Kč}$$

ZISK..... 0,20

Celková cena 2,20 Kč

$$MO = 10.000 : 12 = 833,- \text{ Kč}$$

(měsíčně mohu vyjádřit v nákladech)

- měsíčně firma odepíše 833,- Kč v cenách výrobků, postupně majetek odepisuje a za 10 let se mu náklady za výrobek vrátí

VYŘAZENÍ DM –

- a) likvidace v důsledku skončení využívání DM
- b) prodeje
- c) v důsledku manka a škody – odcizení nebo poškození
- d) škoda z důvodu zcela mimořádného – živelná pohroma
- e) darováním, bezúplatným převodem
- f) převodem do osobního užívání
- g) převodem na základě zvláštních právních předpisů
- h) nepeněžní vklad do obchodní společnosti

EVIDENCE DM –

DM se eviduje na inventárních kartách, ty jsou analytickou evidencí příslušných účtů. Inventární karty obsahují – název, datum a způsob pořízení, cenu, ocenění, podrobný obsah nákladů spojených s pořízením, způsob odpisování a odpisovou skupinu, inventární číslo, roční odpisy – účetní i daňové, popis DM, datum a způsob vyřazení DM. Do těchto karet se provádějí zápisy jen na základě VÚD nebo likvidačního protokolu.

- 1) Inventární karta – jeden konkrétní majetek
- 2) Inventární kniha – souhrn inventárních karet
- 3) Zápis o převzetí stroje nebo zařízení – slouží pro zařazení do používání
- 4) Zápis o vyřazení
- 5) Evidence drobného majetku (DHM) – ceny vyšší než Kč 3.000,-

REPRODUKCE –

- znamená pořizování nových budov, staveb, strojů, zařízení, a to tehdy, jestliže podnik chce:

- 1) Rozšířená reprodukce – podstatně zvýšit objem své činnosti (kapacitu)
- 2) Prostá reprodukce – nahradit opotřebovaná zařízení novým
- 3) Zúžená reprodukce – změnit předmět hlavní činnosti.

EFEKTIVNOST -

Poměr mezi výstupy a vstupy, přičemž výstupem jsou výrobky, zboží, služby a vstupem pak vše, co bylo použito k výrobě (zahrnutý všechny činitele – kapitál, lidé). Efektivnost vyjadřujeme v peněžních jednotkách.

$$E = \frac{\text{VÝSTUP}}{\text{VSTUP}} = \frac{\text{výrobky, zboží, statky}}{\text{vše, co bylo použito k}} \quad E = \frac{\text{Kč}}{\text{Kč}}$$

Vložit co nejméně a získat co nejvíce. Slouží ke zjištění nejvhodnějšího a nejvýhodnějšího řešení.

KAPACITA PODNIKU

- schopnost podniku vyrobit maximální množství výrobků na daných zařízeních s určitou technologií pomocí lidského činitele.

Výrobní kapacita stroje (VKS) – schopnost zařízení vyrobit určitý počet (objem výkonů) za určité období při optimálních podmínkách.

Základem propočtu výrobní kapacity (VK) je kalendářní fond (KF = 365 dní), od něj odečteme nominální fond (KF – So, Ne, St. sv.), odečteme opravy a nemoci a dostaneme využitelný časový fond (VČF). Ten vynásobíme VKS, základní pracovní dobou (PD), počtem směn (PS) a počtem zařízení (PZ) stejného druhu.

VK – udává kolik výrobků je stroj jednoho druhu schopen vyrobit za nějakou časovou jednotku

$$\text{VK} = \text{VKS} \times \text{VČF} \times \text{PD} \times \text{PS} \times \text{PZ}$$

Př.:

Kalendářní fond (KF) = 360 dní

Nominální fond (NF) = So, Ne, St. sv. – 80 dní

Opravy a nemoci = oprava 5, nemoci 7 – 13 dní

VČF – 268 dní

$$\% \text{ využití VK} = \frac{\text{skuteční počet výrobků}}{\text{kapacitní norma výrobků}} \times 100$$

INVESTIČNÍ VÝSTAVBA – spojena s investiční činností podniku, při níž je využíván kapitál zejména k nákupu:

- 1) Hmotného nehmotného majetku dlouhodobé povahy
- 2) K uložení finančního kapitálu dlouhodobé povahy do CP popř. do termínovaných vkladů, k nákupu uměleckých předmětů s cílem dalšího jejich prodeje (zhodnocení).

Investice:

- 1) Věcné – hmotný a nehmotný majetek dlouhodobé povahy
- 2) Finanční – CP, termínované vklady

Postup při investiční činnosti:

Investor – financuje investiční výstavbu, dává podnět i pro zabezpečení přípravy staveb

Dodavatel = org., kt. zabezpečuje na základě smlouvy s investorem veškeré dodávky práce včetně materiálu (zajišťuje realizaci stavby), může jich být i více

Hlavní (generální) ředitel - <- subdodavatel

Projektant – má za úkol na základě smlouvy a podle pokynů investora vypracovat projektovou a rozpočtovou dokumentaci

Příprava staveb:

- 1) Přípravná dokumentace – její součástí je počáteční zájem investora, kt. musí vědět, co bude potřebovat, aby po realizaci stavby nevyšel naprázdno.
- 2) Projektová a rozpočtová dokumentace – úkolem projektanta je vytvořit technické, architektonické a ekonomické řešení stavby.

Technická stránka – investor s projektantem se ve spolupráci s dodavatelem domluví z jakého materiálu (prvků) se bude realizovat stavba – cihla, kámen, okna.

Architektonická stránka – utváří vzhled uvnitř ale i venku – fasáda, tvar oken, tvar dveří.

Rozpočtová dokumentace – součástí je přehled předpokládaných vykalkulovaných nákladů, a to v jednotlivých položkách, což se stává základem pro stanovení ceny stavby.

Realizační dokumentace – dokumentace spojená s vlastní realizací stavby, podložena prvotními doklady, při této fázi se prvotní doklady porovnávají (předpokládané finance) se skutečnými doklady a hlídá se průběh celé realizace, kt. provádí stavební dozor.

Stavební dozor dbá:

- 1) Na dodržování bezpečnosti
- 2) Zda jsou dodržovány všechny platné normy
- 3) Vede stavební deník – posloupnost všech činností, kt. se každý den v časovém harmonogramu na stavbě udály

Kolaudační výstavba - provádí se za spoluúčasti všech účastníků (subjektů), stavby – zástupce investora, zástupce dodavatele, zástupce stavebního úřadu, zástupce projektanta,

zástupce dodavatele, zástupce stavebního dozoru s provozním deníkem (revize) a provádí se kontrola, zda byla stavba postavena v souladu s právními normami.

Při zjištění drobných závad (závady, kt. neohrožují život člověka, závažné nebrání provozu) lze dokončit kolaudační řízení, s tím, že tyto závady budou odstraněny v náhradním termínu. Od tohoto okamžiku lze stavbu používat.

Při zjištění závažných závad (ohrožují zdraví, život, bezpečí osob i okolí, životní prostředí) se stanoví další termín kolaudačního řízení (zástupci se musí sejít znovu) na odstranění závad. Kolaudační řízení není ukončeno a stavba se nesmí využívat.

Hotovostní platební styk

platební styk:

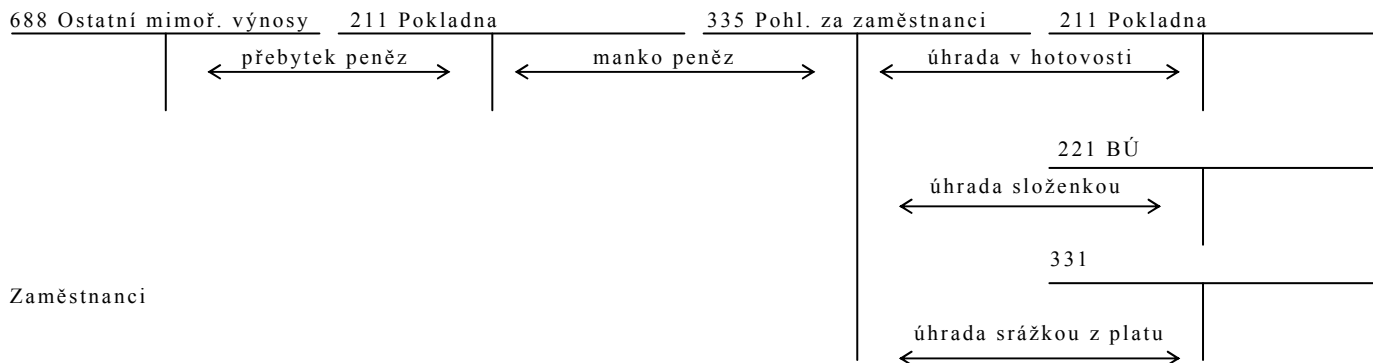
- a) hotovostní
- b) bezhotovostní

Hotovostní

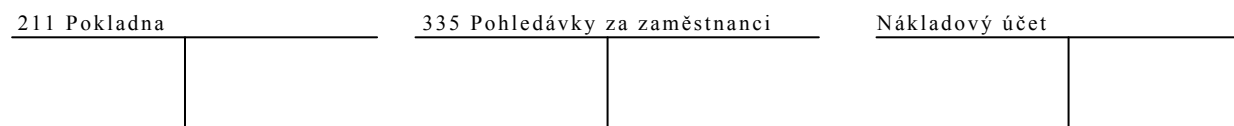
- pomocí hotových peněz (bankovky, mince)
- hotovostní platby – drobný nákup, výplata mezd, proplacení cestovného...
- pokladník má plnou hmotnou odpovědnost za svěřené peníze
- pokladník vede pokladní knihu – analytická evidence k účtu Pokladna, vyhotovuje příjmové pokladní doklady (minimálně 2 ks) a výdajové pokladní doklady (minimálně 1 ks)
- pokladní skontro = fyzická kontrola pokladní hotovosti (inventura), provádí se denně po skončení pokladních hodin, vyhotoví se zápis, ve kterém se uvedou jednotlivé druhy papírových peněz a mincí a zjištěná skutečnost se porovná se zůstatkem v pokladní knize, rozdíl může být pokladní schodek (je to pohledávka za pokladníkem, přepisuje se mu k úhradě), nebo přebytek (považuje se za mimořádný výnos, příjem do pokladny)
- inventarizace peněžních prostředků se musí kromě denního skontra provádět nejméně 4x ročně a z toho musí být alespoň dvě inventarizace neočekávané
- spolu s pokladníkem provádí skontro další určený pracovník

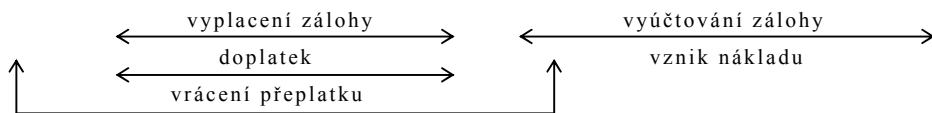
Inventarizační rozdíly

- a) pokladní schodek (manko)
 - stav skutečný < stav účetní
- b) pokladní přebytek
 - stav skutečný > stav účetní



Zálohy vyplacené zaměstnancům (mimo mzdových)

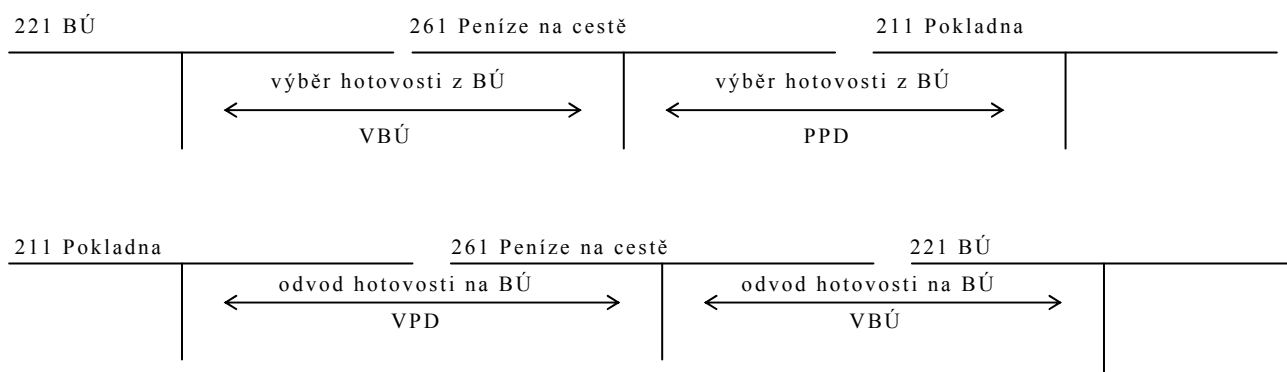




Nákladový účet: Záloha na služební cestu – cestovné
 Záloha na drobný nákup – spotřeba materiálu

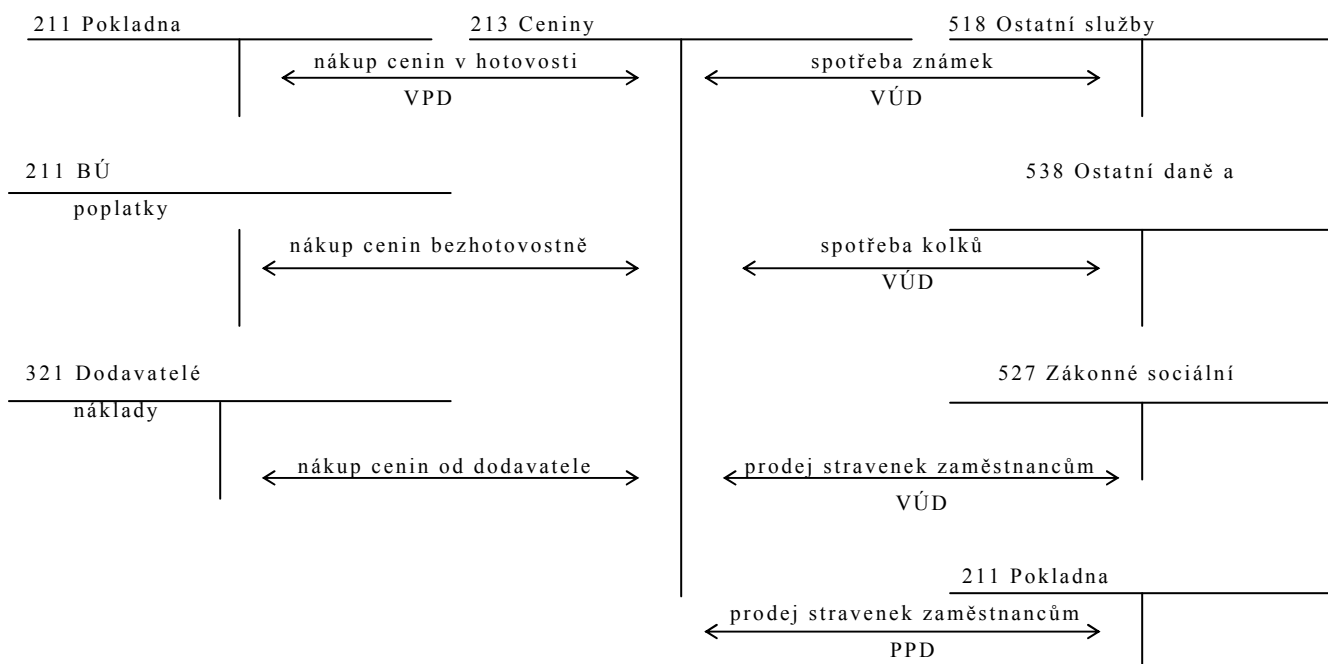
Peníze na cestě

Na účtu Pokladna se účtuje okamžitě po vyhotovení PPD nebo VPD, na BÚ se účtuje podle výpisu z BÚ nejdříve následujícího dne. tím vzniká časový nesoulad mezi účtováním na účtech Pokladna a BÚ. K překlenutí této časové neshody slouží účet peníze na cestě.

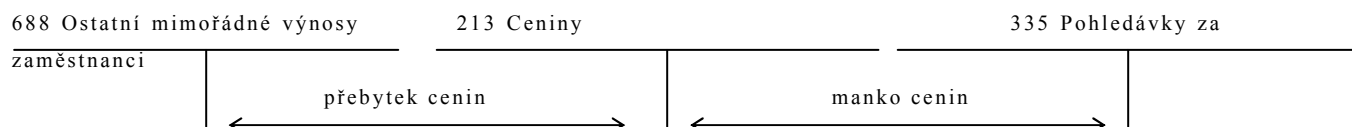


Ceniny

- finanční majetek, který zastupuje peníze např. poštovní známky, kolky, stravenky, telefonní a ostatní karty



Inventarizační rozdíl cenin



Manko u cenin se uhrazuje stejně jako manko peněz.

Analýza odvětví, pozice podniku v rámci odvětví

Použitá literatura:

1. Případová studie David a Goliáš
2. Hron, J., Tichá, I., Strategické řízení, ČZU, 1998
3. internet

Analýza odvětví, ve kterém Superquinn podniká a stanovení míry jeho nejistoty

Firma Superquinn podniká výhradně v oblasti s potravinářskými produkty. Společnost je rodinného charakteru a působí na trhu Irské republiky a Severního Irska. Zmíněný trh s nerovnoměrným geografickým rozložením představuje kupní sílu přes 5 miliónů obyvatel.

V posledních letech dochází ke změně životního stylu, stravovacích návyků a sociální struktury obyvatel směrem k poklesu a stárnutí populace, to vše způsobuje proměnlivost poptávky, na kterou musí úspěšná firma pružně reagovat.

Na irském trhu došlo v posledních minulých letech k transformaci struktury odvětví, která byla způsobena v mnoha případech krachem drobných a neschopných obchodníků. V současné době dochází v Irsku k prudkému růstu potravinářských obchodů, zvyšování koncentrace, velikosti prodejní plochy a rozmachu velkých mezinárodních společností. Tento jev kopíruje současný vývojový trend obchodu ve světě.

Nejistota v odvětví

Faktory zvyšující nejistotu odvětví:

1. velice silná konkurence a relativně malá velikost trhu,
2. vysoká úroveň odvětví a vysoká orientace konkurentů na přání a potřeby zákazníků,
3. zvyšování tržního podílu firem, které zakládají distribuční sklady a vytvářejí velké distribuční sítě,
4. vstup Irska do Ekonomické a monetární unie (EMU):
 - duální tvorba cen - vyšší náklady na označování zboží,
 - nestabilita měny - ovlivnění disponibilních příjmů obyvatelstva,

5. vzestup britské libry,
6. proměnlivost poptávky, která je způsobena změnami v životním stylu, demografickými změnami a změnami v sociální struktuře,
7. nevyhovující dopravní infrastruktura,
8. nerovnoměrné geografické rozložení obyvatelstva,
9. zvyšující se pohodlí spotřebitelů, kteří preferují nákupy z domova,
10. prognóza pro irský trh předpokládá do budoucna zvyšující se poptávku po nepotravinářském zboží.

Současné stadium životního cyklu odvětví

V současnosti se potravinářské odvětví na irském trhu nachází ve stádiu dospělosti. V oblasti potravinářského zboží dochází k celkovému růstu a do budoucna se předpokládá nárůst až na 6 až 7 mld. ročně (4,2 mld. v roce 1997). U zákazníků vzrůstá obliba nákupu zboží pod značkou vybrané společnosti.

Pro stávající stadium je charakteristické:

- zavádění nákladných informačních technologií pro zvýšení efektivnosti a hospodárnosti v odvětví, např. snímací technologie, EPOS (elektronický systém provozovny), systém ECR (partnerská spolupráce dodavatelů a maloobchodníků). Zmíněné technologie umožňují zkvalitnit informace o prodeji, řídit skladové zásoby a zvyšovat produktivitu práce.
- zvyšující se bariéry pro vstup drobných obchodníků na trh. Vstup na trh a výstup z něho jsou komplikovány, protože je do značné míry obsazen. Současným trendem v odvětví je rozmach nadnárodních společností s vysokou obchodní koncentrací. Pořízení a vybavení prodejen a skladů a získání zákazníků od konkurence vyžaduje značné investice.
- zavádění velkého množství inovací, zejména v oblasti zdokonalování služeb pro zákazníky a rozšiřování poskytovaných služeb přispívající ke stále většímu komfortu spotřebitelů (nákupy přes Internet). Se zaváděním novinek souvisí zvýšená propagace a podpora prodeje jednotlivých firem jako jedna ze zbraní silného konkurenčního boje.
- potravinářské výrobky vyráběné pod vlastní značkou a neustálé rozšiřování poskytovaných služeb firmy, zavádějí nepotravinářských výrobků do prodeje, tzv. výrobky nové generace jako jsou CD, videa, knihy, atd.

Analýza odvětví z hlediska atraktivity pro společnost Superquinn

Faktor	Síla	Skóre (1-10)								
1. Růstový potenciál	Rostoucí	poptávka	1	2	3	4	5	6	7	
	8	9	10							
2. Diversita trhu	Počet	segmentů	1	2	3	4	5	6	7	
	8	9	10							
3. Ziskovost	Rostoucí/stagnující/klesající		1	2	3	4	5	6	7	
	8	9	10							
4. Exponovanost	Konkurenti, inflace		1	2	3	4	5	6	7	
	8	9	10							
5. Koncentrace	Počet dominantních podniků		1	2	3	4	5	6	7	
	7	8	9	10						
6. Odbyt	Cyklický, kontinuální		1	2	3	4	5	6	7	
	8	9	10							
7. Specializace	Zaměření, jedinečnost, diferenciac		1	2	3	4	5	6	7	
	6	7	8	9	10					
8. Značka	Hodnota, kvalita, substituce		1	2	3	4	5	6	7	
	8	9	10							
9. Distribuce	Kanály, potřeba podpory		1	2	3	4	5	6	7	
	8	9	10							
10. Cenová politika	Zkušenostní efekt, elasticita, odv. normy		1	2	3	4	5	6	7	
	5	6	7	8	9	10				
11. Nákladová pozice	Konkurenceschopná, vysoké/nízké náklady		1	2	3	4	5	6	7	
	4	5	6	7	8	9	10			
12. Služby	Načasování, spolehlivost, garance		1	2	3	4	5	6	7	
	7	8	9	10						
13. Technologie	Vedení, jedinečnost		1	2	3	4	5	6	7	
	8	9	10							
14. Integrace	Vertikální, horizontální, kontrola		1	2	3	4	5	6	7	
	7	8	9	10						
15. Možnost vst./výst.	Bariéry		1	2	3	4	5	6	7	
	8	9	10							

Legenda: ČR - červená / Irsko - modrá

Z tabulky je patrná atraktivita odvětví z dlouhodobého horizontu v Irsku a v České republice. Český trh v porovnání s irským není zatím tak rozvinut. České firmy musí věnovat mnoho úsilí k růstu a stabilizaci své pozice na trhu.

Analýza faktorů a jejich působení na vývoj trhu s potravinami v Irsku

Ekonomické faktory

- v potravinářském odvětví podnikají převážně soukromé společnosti
- maloobchodní provozovny rozšířily a prohloubily nabízený sortiment
- horizontální integrace s olejářskými společnostmi, lékárnami, maloobchodníky s knihami atd., nabízena možnost uložit si peníze na účet u vlastní banky maloobchodníka
- pronikání nových společností na irský trh (druhý pokus firmy Tesco)
- poptávka po potravinách je neelastická, výdaje za potraviny mají růstovou tendenci
- vysoká důvěra a loajálnost zákazníků ke značce výrobce, irští výrobci mají podmínky dodávat na trh kvalitní výrobky pod vlastní značkou
- duální tvorba cen je spojena s nárůstem nákladů na označování zboží cenovkami
- vlivem zvýšení zaměstnanosti vzrostou výdaje za potraviny mimo domov
- irský trh patří k malým trhům v Evropě, typická je malá velikost prodejních jednotek
- široký sortiment britských výrobků, který se střetává s oblibou irských dodavatelů
- silná konkurence 5 největších potravinářských maloobchodních společností
- nedůvěra k vertikální integraci s dodavatelskými odvětvími (nízké využívání just in time)

Sociální faktory

- prvořadý zájem společností o kvalitnější uspokojení potřeb a přání zákazníků (prodloužení otevírací doby, ohleduplný přístup k hendikepovaným občanům)
- změna kupních zvyklostí spotřebitelů, struktury spotřebního koše, větší poptávka po přírodních produktech bez chemických látek
- roste zájem o vegetariánství, ochranu životního prostředí a recyklaci obalů
- změna sociální struktury obyvatel spojená s růstem počtu bezdětných párů a osob žijících jednotlivě, razantní pokles počtu osob v předproduktivním věku
- uspěchaný životní styl, zpohodlnění spotřebitelů, zájem o nakupování přes Internet

Technologické faktory

- využívání technologie elektronického systému prodeje (EPOS)
- využití prostředků na podporu prodeje výrobků; existence zákaznických databází
- nedostačující dopravní infrastruktura potřebná k rozvoji logistiky

Politické faktory

- podpora ze strany státu v podobě snížení sazby daně z příjmů, stabilní úrokové sazby, růst maloobchodní obrát
- politika státu napomáhá zdravé konkurenci a nepovoluje cenové války
- zvýšení hypotečních úroků by mohlo ovlivnit důvěru a kupní sílu zákazníků

Vývoj trhu s potravinami v Irsku a v ČR - srovnání

Česká ekonomika vykazuje dlouhodobě nízký růst a zvyšování nezaměstnanosti. Oproti tomu ekonomika Irsku vykazuje již čtvrtým rokem nulovou inflaci a pomalý pokles nezaměstnanosti. Maloobchodní obrát v Irsku zaznamenal v roce 1997 přírůstek 6,7 %.

V Irsku i v ČR zaujímají výdaje na potraviny velkou část disponibilních příjmů obyvatel. Tento faktor je typický pro méně rozvinuté země v Evropě. Výdaje na potraviny vzrostly v Irsku v období 1987-1994 o 3,8 %. V ČR se tento nárůst v letech 1989-1996 rovnal 7,3%.

Na rozdíl od Irsku nejsou potravinářské společnosti v ČR ve vlastnictví soukromníků. Českým podnikatelům chybí vlastní kapitál a cizí je těžko dosažitelný.

Na irském trhu dominuje pět největších potravinářských velkoobchodních organizací, které mají asi 70% podíl na trhu.

Pro obě země je charakteristický zájem zahraničních obchodních řetězců expandovat na tuzemském trhu.

V obou zemích mají obchodní společnosti zájem rozpínat se do oblastí s dostatečnou kupní silou. Ta se nachází v městských aglomeracích. Na venkově stále převažují drobní živnostníci, kteří vlivem tlaků ze strany silných konkurentů ztrácejí velkou část poptávky.

Porterův model - analýza konkurence v odvětví

Pro stanovení konkurenčních faktorů společnosti Superquinn jsme vycházeli z Porterova modelu. Tento model znázorňuje působení pěti základních konkurenčních sil:

1. Ohrožení ze strany nových konkurentů
2. Vyjednávací síla dodavatelů
3. Vyjednávací síla odběratelů
4. Ohrožení substituty
5. Rivalita mezi existujícími podniky

Jednotlivé konkurenční síly jsou zde rozděleny na faktory působící na českém a britském trhu.

Ohrožení ze strany nových konkurentů

V současné době drží značkové skupiny 70 % podíl na irském a 60 % podíl na britském trhu. Zbývající podíly na trhu zaujímají menší potravinářské společnosti, které nemohou výrazněji ovlivnit dění v oboru. Tuto situaci podporuje i současný celosvětový trend, který vede hlavně ke koncentraci a zvětšování prodejních ploch. Tím se ještě více upevňuje pozice velkých potravinářských řetězců, které mají dostatek finančních prostředků k zavádění nákladných informačních technologií.

Tato nákladová znevýhodnění jsou jednou z podstatných překážek vstupu nových subjektů do odvětví. Dalším problémem je také loajálnost zákazníků vůči již existujícím a známým značkám. Tyto bariéry by mohl nový konkurent překonat jen za cenu vysokých vstupních investic, které by však značně ovlivnily jeho konkurenční pozici.

Velkou výhodou společnosti Superquinn je, že na trhu již dlouhou dobu působí. Má tudíž již za sebou boj o pozici na trhu, vytvořila si již svoji klientelu a v expanzi ji velice pomáhá dobrá tradice. Velkým úkolem však zůstává udržení se ve stávajícím postavení neboť konkurence na irském potravinářském trhu neustále roste.

Za společností stojí velká finanční základna umožňující krýt nejen fixní náklady, ale i zásoby a pohledávky. Četnost již existujících a prosperujících provozoven vypovídá o "neohrožitelnosti" novými konkurenty. Společnost je charakteristická vysokou diferenciací svých výrobků, neboť zákazníkům nabízí několik tisíc položek zboží. Výší odběru od dodavatelů získává nemalé úspory z rozsahu.

Irsko a Velká Británie

Jde o nejvíce konkurenční trh v Evropě

Trh je ovládán velkými společnostmi s velkým podílem na trhu (60% - 70%)

Vysoká loajalita zákazníků

Aktivní vládní politika zamezila prodeje pod cenou.

Vysoká kapitálová náročnost

Česká republika

Větší ohrožení nežli na trhu Irska

Trh není ještě nasycený a stále se dotváří

Politika státu je benevolentnější

Vysoká kapitálová náročnost

Na trhu je stále množství drobných firem, řetězce si postavení na trhu zvětšují

Vyjednávací síla dodavatelů

Společnost má na trhu tak silnou pozici, že si může doslova "diktovat" podmínky pro své dodavatele. Základem strategie Superquinnu je nabídka kvalitních čerstvých potravin. Proto např. hovězí maso nakupuje pouze u akreditovaných farmářů, kteří jsou ochotni přistoupit na přísné podmínky v kvalitě prováděných operací. Společnost si dále zakládá na čerstvosti svého zboží, konkrétně v případě zeleniny se může pyšnit dodávkou ze sklizně ve stejném dnu. Superquinn je v Irsku průkopníkem myšlenky výroby potravin v obchodě. Provozuje vlastní kuchyňky, pekárny, pizzerie, uzenářství a další výroby, které jen umocňují nezávislost na dodavatelích. Přesto je společnost seriózním partnerem svých irských dodavatelů a snaží se je podporovat.

V současné době je problémem ČR to, že vyjednávací síla zůstává na straně super nebo hypermarketů. Během dohledné doby však začne vyjednávací síla dodavatelů výrazně růst tak jak se prvovýrobci naučí své produkty lépe prodávat.

Irsko a Velká Británie

Síla zůstává převážně na maloobchodníkovi

Nedůvěřivost k dodavatelům

Česká republika

Dodavatelé jsou v daleko horší pozici nežli dodavatelé na trhu Irska

Diktát cen je výraznější

Vyjednávací síla odběratelů

Dá se říci, že jediným odběratelem Superquinnu je konečný zákazník. Ten je relativně "slabým" odběratelem na to, aby mohl ovlivnit cenu nebo kvalitu nabízeného zboží. Spotřebitel není koncentrován a nenakupuje ve velkém. Superquinn mu nabízí potravinové zboží, které může ale nakoupit kdekoli jinde. Navíc, pokud je zákazník silně orientován na cenu přejde jistě od drahého Superquinnu ke konkurenci.

Posláním společnosti je však dokonalé "hýčkání" svého zákazníka maximálním komfortem nabízených služeb, který vysoké ceny vyrovnává. Účastí v SuperClubu se spotřebitel stává součástí obchodní rodiny společnosti Superquinn, tím se snižuje riziko jeho odchodu ke konkurenci.

Irsko a Velká Británie

Síla je na straně odběratelů

Loajalita je větší nežli citlivost na ceny

Orientace spíše na kvalitu nežli na cenu

Využití spolupráce - členství v klubech

Produkt je standardizovaný, což umožňuje snadnou změnu

Česká republika

Odběratelé mají často jen malý vliv, zpravidla záleží na jejich velikosti

Nízká loajalita

Rozhodující je spíše cena

Spolupráce se zákazníky se teprve vyvíjí

Ohrožení substituty

Čím snadnější je nahradit existující produkty substituty, tím méně atraktivní je dané odvětví. Z tohoto pohledu se zdá být potravinářské odvětví ideálním předmětem obchodu, neboť jeho produkty jsou nezastupitelné a jsou nezbytnou součástí výdajů domácností. Vzhledem k charakteru odvětví odpadá možnost ohrožení ze strany možných náhrad výrobků. Do budoucna zde bude sehrávat významnější roli pouze změna spotřebitelských návyků.

Situace je na trhu ČR a na trhu Irsko či VB srovnatelná, proto neuvádíme srovnávací tabulku.

Rivalita mezi existujícími podniky

V Irsku ovládají trh hlavně rodinné společnosti, které si vytvářejí svůj image už několik generací. I ty se však v poslední době spojují a posilují svoji pozici na trhu. V této situaci přichází na trh Tesco se silou Goliáše...

Po vstupu společnosti Tesco na irský trh nutně vznikne rivalita mezi ní a společností Superquinn, která na trhu již operuje. Míra růstu potravinářského odvětví je nízká a zvýšení tržního podílu společnosti Tesco je možné jen na úkor Superquinnu.

Superquinn je svým rivalům silným protivníkem. Kultura společnosti je plně orientována na zákazníky a personál obchodů překypuje péčí o zákazníky (poradce na výživu). Společnost se vyznačuje výtečností v oblasti čerstvých potravin. Dobrou pověst si získává i charitativní činností a zájmem o životní prostředí (recyklační kampaň zboží). Superquinn se dále vyznačuje velmi pozitivním postojem ke svým zaměstnancům a klade důraz na vztahy mezi zaměstnanci a zákazníky. Tradicí Superquinnu je, že nekonkuruje cenami. Aby se však společnost udržela podíl na trhu, sleduje aktivity svých konkurentů a přizpůsobuje jim ceny vlastní.

Irsko a Velká Británie

Podniky jsou početné, přibližně stejně velké a silné

Míra růstu odvětví je nízká, podíl je možné získat jen na úkor konkurenta

Konkurenti jsou k sobě navzájem agresivní

Česká republika

Odvětví stále roste

Gigantické řetězce získávají stále větší podíl na trhu, vítězí cenou

Konkurenti jsou k sobě navzájem agresivní

SWOT analýza

1. Superquinn:

Silné stránky:

- soukromá společnost (rodinný podnik)
- silná majetková základna (vlastní všechny své maloobchodní jednotky)
- pozitivní postoj ke svým zaměstnancům
- kladení důrazu na vztahy mezi zaměstnanci a zákazníky
- silná orientace společnosti na péči o zákazníky
- firemní vzdělávací středisko

- řízený kontakt mezi zákazníky a manažery
- strategické porady
- systém reklamačního řízení
- pravidelné mapování aktivit svých konkurentů
- monitoring průměrných spotřebitelských výdajů
- pestrý sortiment výrobků
- dobré služby a poskytování speciálních služeb (např. kuchyňky v obchodech, pizzerie, uzenářství)
- čistota prodejen
- výborná kvalita výrobků
- důraz na čerstvost, měření čerstvosti
- nákupy pouze u akreditovaných farmářů
- zájem o životní prostředí
- podpora recyklační kampaně
- zavedení salátových barů, hracích koutů pro děti
- prezentace na webových stránkách
- držitel mnoha ocenění za kvalitu, hygienu
- elektronický systém prodejny EPOS
- vlastní program SuperClub
- zvyšující se podíl v potravinářském MO v Irsku
- prodloužená otevírací doba

Slabé stránky:

- vysoké mzdové náklady
- ve společnosti neexistuje žádný formální hodnotící systém pracovníků
- nízký procentický podíl zisku na tržbách
- malá hustota sítě prodejen
- společnost nekonkuruje cenami

- pouze regionální význam
- málo pravidelně nakupujících zákazníků
- vysoké ceny (pro část spotřebitelů nedostupné)

Příležitosti:

- vnesení nových ambicí do podniku
- úspěšný trend ve vývoji irské ekonomiky a zvyšování spotřeby obyvatelstva
- reakce na změny v životním stylu
- reakce na změny ve stravovacích zvyklostech (zájem o vegetariánství)
- otevřenost inovacím
- rostoucí tržní podíl
- vlastní značky

Ohrožení:

- konkurence
- pronikání Tesco na irský trh prostřednictvím získání MO řetězce Quinsworth/Crazy Prices
- rostoucí vliv velkých potravinářských řetězců
- zvýšení výdajů na jídlo mimo domov, zájem o polotovary
- nákupy v obchodech u benzínových stanic
- pokles populace v Irsku
- rozložení obyvatelstva
- dopravní infrastruktura

2. Tesco

Silné stránky:

- velikost společnosti
- dobrá pozice mezi MO společnostmi

- velká šířka a hloubka sortimentu
- nadstandardní služby
- Tesco banka, pojišťovna, lékárna, čerpací stanice
- vlastník menších supermarketů Metro
- výborná péče o zákazníka
- propracovaný systém p.r., podpora místních škol, Tesco baby club
- proniknutí na zahraniční trhy
- prodej přes Internet
- prodej produktů pod vlastní značkou

Příležitosti:

- všeobecný trend koncentrace a zvyšování velikosti prodejní plochy
- rozvoj informačních technologií
- úspěšný trend ve vývoji irské ekonomiky a zvyšování spotřeby obyvatel
- skupování menších konkurentů (posílení pozice na trhu)
- změny v životním stylu zákazníků
- změny ve stravovacích zvyklostech

Slabé stránky:

- neosobní prostředí prodejen
- nižší přidaná hodnota
- anglické vystupování v irském prostředí
- nezájem o irské know-how
- organizační náročnost při dodržování zásady \"jeden ve frontě\"

Ohrožení:

- legislativní opatření regulace cen
- měnové důsledky vstupu Irska do EMU

- malá velikost irského trhu, pokles populace v Irsku
- nerovnoměrné rozložení obyvatelstva
- nevyhovující infrastruktura v Irsku
- národnostní problémy (nacionalismus)

Porovnání vzájemné konkurenční pozice společností Superquinn a Tesco

Na irském potravinářském maloobchodním trhu, kde obě firmy působí, je jedna z nejvyšších měr konkurence v Evropě.

Společnost Superquinn klade největší důraz na prodej čerstvých a kvalitních potravin a na služby zákazníkům. Tím a také informační technologií SuperClub si upevňuje loajalitu zákazníků. Tradicí Superquinnu je, že nekonkuruje cenami. Monitoring jeho konkurentů však umožňuje společnosti udržení podílu na trhu. Také na oblast jakosti a kontroly je brán velký zřetel, dále pak na měření čerstvosti, zájem o životní prostředí a jiné.

Společnost Tesco konkuruje společnosti Superquinn převážně svou velikostí a sortimentem výrobků jak potravinářského tak nepotravinářského charakteru. Svým zákazníkům nabízí své služby Tesco banka, Tesco čerpací stanice, lékárny Tesco a zákazníci mohou uzavřít i Tesco pojistku. Tato společnost se zaměřila i na nákup menších provozoven Metro a supermarketů Quinsworth/Crazy Prices. Stejně jako společnost Superquinn, i Tesco se co nejvíce snaží přiblížit svými službami svým zákazníkům, provozuje tedy asistenční službu a počtem otevřených pokladen minimalizuje dobu čekání zákazníků na pokladnu.

Společné silné stránky:

- výroba potravin v obchodě
- výrobky prodávané pod vlastní značkou
- prezentace na webových stránkách
- poradenská činnost pro zákazníky
- elektronický systém EPOS
- výborná péče o zákazníky

Společné slabé stránky:

- nízká přidaná hodnota
- zájem spotřebitelů o nákup z domova přes Internet

Parametry úspěšné organizace podle Peterse a Watermana

Model struktury dokonalého podniku

1. Aktivně jednat
2. Být blízko zákazníkovi
3. Přiměřenou autonomností rozvíjet podnikavost
4. Zvyšovat produktivitu prostřednictvím lidí
5. Podporovat hodnotově motivující systém firmy
6. Držet se toho, co firma zná a umí
7. Využívat jednoduché organizační formy a nepočetný správní řídicí aparát
8. Umět souběžně používat a kombinovat řízení "s přitaženou i volnou uzdou"

SUPERQUINN

Aktivně jednat

- interní vyhledávání informací - odborné časopisy z oblasti maloobchodu pro zaměstnance,
- návštěvy vedoucích pracovníků v britských, evropských a amerických supermarketech za účelem získání nových nápadů a orientaci v nejnovějších postupech,
- služby poradního centra,
- vzdělávací středisko pro pracovníky

Být blízko k zákazníkovi

- řízený kontakt mezi zákazníky a manažery,
- systém reklamačního řízení,
- odborné rady v oblasti zdravé výživy ,
- založil program SuperClub zvyšující loajalitu zákazníka k firmě,
- připomínky a návrhy zákazníků prostřednictvím e-mailu, připomínkové formuláře, zákaznické panely,

- vynikající jakost výrobků a její kontrola (čerstvé potraviny, ovoce a zelenina, programy na zajištění kvality hovězího masa, výroba potravin v obchodě, namátkové kontroly čerstvosti zboží),
- vyrábí potraviny v obchodě (salátové bary), rozšíření o kuchyňky, pizzerie, pekárny přímo v obchodě,
- prezentace na webových stránkách,
- využití technologie elektronického systému prodejny (EPOS),
- personalizace služeb,
- cena odpovídající vysoké kvalitě,
- má prodlouženou otevírací dobu (St,Čt,Pá až do 21 hodin),
- dětský koutek.

Přiměřenou autonomií rozvíjet podnikavost

- podporována a odměňována je vlastní kreativita zaměstnanců,
- podnikové ředitelství je zároveň poradním centrem pro manažery,

Zvyšovat produktivitu prostřednictvím lidí

- elektronický systém EPOS umožňuje sledovat produktivitu pokladních,
- nemá formální hodnotící systém, produktivita pracovníků je charakterizována pomocí obratu na zaměstnance (velikost denního prodeje),
- bonusové schéma pro zvyšování produktivity pracovníků,
- nízké fluktuace pracovníků způsobuje nižší náklady na zaškolování nových pracovníků,
- pozitivní vztahy mezi vedoucími a zaměstnanci,

Podporovat hodnotově motivující systém podniku

- důraz na loajalitu zaměstnanců s firmou,
- pozitivní vztah k zaměstnancům,
- vysoké ocenění vytrvalosti a kvality odváděné práce,
- odměňování zaměstnanců za kladný vztah k zákazníkům (upevnění loajality zákazníka), za zajištění větší kvality zboží.

Držet se toho, co firma zná a umí

- zákaznický orientovaná koncepce podnikání,
- činnost zaměřena výhradně na potravinářské produkty,
- výroba potravin v obchodě, pekárny, pizzerie, uzenářství atd.,
- postupné zavádění inovací s ověřováním v praxi a na základě analýz a průzkumů trhu.

Využívat jednoduché organizační formy a nepočetný správní řídicí aparát

- základem je rodinná firma,
- vedení majitelem firmy ve spolupráci s vrcholovým managementem,
- účelná řídicí struktura
- řízení kontrolní provozní činnosti je plně v kompetenci každého supermarketu,
- neefektivnější využívání ECR (Efficient Customer Response),
- snižování zásob v distribučních cestách (2-týdenní dodávky).

Umět souběžně používat a kombinovat "řízení s přitaženou i volnou uzdou"

- jasně definovaná obecně závazná strategie s podporou decentralizovaného způsobu její implementace,
- za řízení odpovídají manažeři.

Zhodnocení :

Superquinn se podle hodnocených parametrů použité analýzy blíží ideální firmě.

Návrhy na změny:

- strategický partner nebo společnost z oblasti potravinářství,
- posílení nabídky produktů s vlastní značkou (stejně jako Tesco),
- rozšíření sortimentu ekologických výrobků,
- užší spolupráce s dodavateli,
- obchody s potravinami u čerpacích stanic.

TESCO

Aktivně jednat

- vstup na zahraniční trhy,

- spolupráce s výhradními potravinářskými dodavateli,
- vytvoření pozice asistenčního personálu,
- nabídka zboží přes Internet,
- podpora místní komunity,
- zavádění výrobků "nové generace".

Být blízko k zákazníkovi

- poskytování nadstandardních a doplňkových služeb (Tesco pojistka, otevření účtu u Tesco banky),
- důraz na rychlost obsluhy zákazníka, zásada jednoho ve frontě,
- podpora místní komunity,
- nabídka přes internet,
- nabídka věrnostních karet Clubcard,
- obchody u benzinových pump,
- poradenská a asistentská činnost pro zákazníky,
- dětské koutky.

Přiměřenou autonomií rozvíjet podnikavost

- participační styl vedení,
- je odměňována kreativita zaměstnanců.

Držet se toho, co podnik zná a umí

- činnost zaměřena na potravinářských výrobků a na rozvoj prodeje nepotravinářských výrobků (knihy, lékárna),
- zaměření na Velkou Británii a jiné evropské země,
- produkce vlastních výrobků (pod značkou Tesco),
- široký sortiment v oblasti vín.
- Nebezpečí při vstupech na nové a analýzami a výzkumy neprověřené trhy při nerespektování nákupních zvyků dané oblasti.

Využívat jednoduché organizační formy a nepočetný správní a řídicí aparát

- velká nadnárodní společnost, větší počet zaměstnanců,

Umět souběžně používat a kombinovat "řízení s přitaženou i volnou uzdou"

- protože je Tesco velkou společností, je třeba ji decentralizovat a dát jistou volnost vedoucím pracovníkům,
- centrálního vedení určuje cíle a prostředky, jak jich dosáhnout,
- některé pravomoci delegovány na nižší vedoucí pracovníky.

Zhodnocení :

Firma Tesco vykazuje v několika parametrech slabší výsledky. Zejména se jedná o využívání jednoduché organizační formy, zvyšování produktivity prostřednictvím lidí a s tím související podpora hodnotově motivujícího systému podniku.

<http://www.czech-realty.cz/cze/clanky.asp?id=159>

Název článku: Potravinářská první liga

Zdroj: Moderní obchod, 5-2000, stránka 11

Autor: Tomáš Hájek

Nejsilnější obchodní firmy v České republice posilují své pozice. V době stagnace, nebo jen minimálního růstu maloobchodních tržeb, sedm společností z první desítky dokázalo zvýšit loňský obrat proti předchozímu roku o více než 40 procent.

Podíváme-li se na žebříček TOP 50 firem potravinářského obchodu jako na tabulku fotbalové ligy, vidíme, kdo je jasně v čele a kdo se propadá dolů. Rozdíly mezi nejsilnějšími a těmi na konci "padesátky" se stále prohlubují. Mezi první a třináctou firmou je téměř sedmkrát větší rozdíl obrátů, než mezi třináctou a padesátou firmou. O podílech na trhu mohou vypovídat i následující čísla: celkový obrat TOP 50 se blíží 180 miliardám korun. Z toho připadá více než 70 % na první desítku. Samotná první firma má v uvedeném celku více než desetiprocentní podíl. Průměrný obrat první pětky je téměř 16 mld. Kč, první desítky 12,7 mld. Kč a v rámci celé padesátky přibližně 3,6 mld. Kč.

O tom, že posilování pozic hlavních hráčů na šachovnici neskončilo, svědčí jejich konkrétní činy. Makro otevřelo v prvním čtvrtletí letošního roku další dvě provozovny. Jeho obrat na konci prosince by měl bez problémů překročit třicetimiliardovou hranici. Ahold chystá pro letošní rok kromě sloučení sítí Mana a Sesam na supermarkety Albert otevření dalších dvou až tří hypermarketů Hypernova a osmi megamarketů Prima. Delvita sice v tomto roce hodlá stabilizovat a remodelovat obchodní síť, však na rok příští chystá podle slov ředitele Jiřího Poulička další expanzi. Dva až tři hypermarkety a baumarkety otevře letos Globus, pozadu nezůstane ani Tesco. Své pozice by měly v brzké době posílit SPAR Česká obchodní společnost a Carrefour, oba shodně otevřením tří nových obchodních jednotek. Posledně jmenovaný bude s největší pravděpodobností klepat na dveře první desítky. Svůj boj o podíly na trhu zajisté sehrají i Kaufland a firmy skupin Rewe a Tengelmann, od kterých se rovněž očekává výrazné posílení pozic. Překvapit však mohou i jiní.

Rok 1999 přinesl pád bývalé jedničky - skupiny Interkontakt. Stal se spíše "realitní kancelář", pronajímající a rozprodávající vlastní obchodní síť. Potravinářská síť Sama byla prodána či dlouhodobě pronajata jiným firmám. Největší kus pomyslného koláče připadl na Delvitu, část prodejen převzala společnost Ahold. Silná maloobchodní větev náleží Pramenu Vysočina, který, na rozdíl od ostatních částí bývalého holdingu, nepadl spolu s ostatními firmami, ale dnes naopak posiluje pozice. Logo "Sama" však bylo z důvodu převodu práv sítě na Delvitu pozměněno na "Samka".

Nepotravinářská obchodní síť Magnet byla od Interkontaktu oddělena v druhém čtvrtletí 1999. Odkoupil ji její top management a dnes funguje jako nezávislá firma. Naproti tomu bývalá početná síť drogerií byla postupně během roku rozprodána nezávislým firmám. Na koupi se poměrně málo podílely známé zahraniční drogistické řetězce, a tak největším "odběratelem" prodejen se patrně stala velkoobchodní firma Drogerie VO z Nového Jičína, která převzala více než 40 obchodů.

Když podtrhneme a sečteme bilanci Interkontaktu, jedinou obchodní činnost dnes vykonává síť Prior, která má být remodelována do stylu shopping center. Dnes je v Priorech pronajata asi polovina prodejních ploch. V sortimentech, které stále jako obchodník provozuje sám Prior/Interkontakt, byl v roce 1999 realizován maloobchodní obrat ve výši přibližně 1,7 miliardy korun. Celkový obchodní obrat bývalého impéria, byť se u některých sítí týkal pouze několika měsíců, nejde bez spolupráce zástupců firmy zmapovat. Jisté je však jedno: Interkontakt se v roce 2000 zabývá již pouze obchodem s nepotravinářským sortimentem.

Podíváme-li se na padesátku potravinářských obchodníků, vidíme, že nejvýše postavenou ryze českou firmou je Geco Tabak. Přestože u ní dominuje velkoobchodní činnost, začala tato společnost prudce zvyšovat počet maloobchodních prodejen Tabák - tisk, které převážně situuje coby nájemce v nákupních centrech a obchodních zónách v hypermarketech. Proto se s nimi často setkáme v řetězcích Kaufland, Globus, Prima a dalších.

Pomalou ale jistě rostou některé, až na výjimky české, velkoobchodní společnosti. Vzhledem k situaci v českém obchodě se však musí více než dříve starat o své zákazníky. Firmy Hopi nebo OK Trading to řeší kromě obchodní činnosti zaměřením na logistické služby, zatímco jiné velkoobchody kolem sebe soustřeďují pevnou maloobchodní síť v podobě aliancí. Vznikají tak poměrně zajímavá obchodní společenství, tvořená silným velkoobchodem, který je současně "hlavou" aliance, dále vlastními maloobchodními prodejny a na základě smluv sdruženými nezávislými maloobchodníky. Jako příklad můžeme uvést skupinu Flosman - Flop, PDS - SVOP, PK Solvent - Teta, SPAR, Joka Plus či Hruška. Posledně jmenovaná firma se stala nově i obchodní aliancí, když převzala velkou část prodejen Maloobchodní sítě Partner.

Tradičně velké zastoupení mezi firmami TOP 50 mají spotřební družstva. Jejich velký potenciál v počtu provozních jednotek dává naději do budoucna. Pro přežití v náročném konkurenčním prostředí však bude potřeba radikální řešení. Vždyť v roce 1999 zvýšila svůj obrat proti roku předchozímu jen necelá polovina družstev. Expandující zahraniční konkurenci na své kůži tvrdě pocítily např. některé relativně silné moravské Jednoty. Na druhé straně dravější družstva jako Včela či ZKD Sušice začínají postupně přebírat a provozovat obchodní jednotky družstev jiných. Největší slabinou spotřebních družstev však zůstává logistický systém. Centrální nákup přes

COOP Centrum ve výši deseti miliard korun ročně je sice na úrovni největších zahraničních řetězců, ale cesta zboží k zákazníkovi přes velkoobchody, které v roce 1999 mělo 38 družstev, a maloobchodní prodejny je složitá a zbytečně zvyšuje režii Jednot. Výsledkem jsou vyšší ceny v porovnání s konkurencí. Možná i proto se jako nejúspěšnější maloobchodní koncept

Jednotliví řetězci Terno, zásobovaný bez velkoobchodního článku. Spotřební družstva si v loňském roce vytýčila smělé plány. Nezbyvá než držet jim palce při jejich naplňování.

Nová metodika

Redakce Moderního obchodu přináší každoročně na svých stránkách žebříček TOP 50 obchodních společností v ČR. Pořadí obchodníků vyplývá z výše celkového ročního obrátu firmy. Letos bylo šetření TOP 50 orientováno na rozdíl od předchozích let pouze do oblasti potravinářského obchodu v širším slova smyslu, tedy včetně obchodu s tabákovým zbožím, drogerií a kosmetikou. Hlavním důvodem je skutečnost, že s postupující expanzí široké fronty firem by společné posuzování obchodníků s potravinářským a nepotravinářským sortimentem nebylo nepřehledné.

<http://www.czech-realty.cz/cze/clanky.asp?id=92>

Název článku: Nakupovat chodíme většinou podle přání svých dětí

Zdroj: Realitní a stavební profit, vydání 1-2/2000, stránka 7-8

Autor: Hana Stará

"Mezinárodní obchodní řetězce zničí českou maloobchodní síť", "Velkoprodejny mají přes polovinu trhu", "Český spotřebitel o nákupní centra nestojí" - podobných titulků-výkřiků bychom v novinách našli požehnaně. Může nás to přinutit k tomu, abychom se zamysleli nad svými nákupními zvyklostmi. Z celkových výzkumů je patrné, že hypermarkety postupně nabývají příznivého image, a to nejen cenově. Evidentní také je, že ještě letos budou masově přibývat, přesvědčuje je o tom vývoj tržeb. A proč ne, když na tom profituje i zákazník.

Prodejní síť prodělala překotný vývoj

Česká obchodní síť prošla úplně zásadní přeměnou. Některé z těch změn jsou viditelné na první pohled, na první návštěvě obchodu, jiné se objevily až postupně. Obchodní síť jako taková v ČR zdvojnásobila svoje kapacity, to v kvantitativním množství, ale prodělala i změnu kvalitativní, změnil se charakter prodejních ploch. Na začátku 90. let připadalo na jednoho občana ČR 0,32 m² prodejní plochy hlavních sortimentů, do nichž se nepočítají stavebniny a podobné produkty. Dnes se odhaduje, že na občana případně 0,7 m² obchodní plochy. Je to extrémní nárůst, který ne všichni nakupující zvládli. Kromě prostoru se rozšířil sortiment prodeje, zvýšila se úroveň nakupovacích míst a tím pádem se i proměňují nákupní zvyklosti části populace. "Zatímco v minulosti většina lidí nakupovala potraviny v menších prodejnách, zpravidla poblíž svého bydliště, dynamický rozvoj obchodní sítě v devadesátých letech tento stav změnil ve prospěch nových velkoprodejen," komentuje vývoj dr. Tomáš Drtina z agentury Incoma, která se analýzou trhu dlouhodobě zabývá. "Již v první polovině devadesátých let začaly přibývat supermarkety a diskontní prodejny, závěr dekády pak přinesl expanzi samoobslužných obchodních domů - hypermarketů. Spotřebitelé si na nový typ prodejen velmi rychle zvykli, což se projevilo v zásadní změně nákupního chování většiny českých domácností." Na západě hypermarkety působily již od sedmdesátých let, ale v České republice se první objevily teprve v roce 1996. K prvním otevřeným patřil kladenský hypermarket Famila a Globus v Brně. Projekty byly velmi úspěšné, což byl signál i pro další

řetězce (viz graf). Od té doby začíná expanze, na konci loňského roku zde bylo provozováno 51 hypermarketů. Nárůst je extrémní, strmý, závratný.

Nákupní zvyklosti se u vrstvy obyvatel mění

"Naše společnost se pravidelně dotazuje spotřebitelů, v jakých prodejnách se jim dobře nakupuje a které řetězce jsou více oblíbené," říká Tomáš Drtina z Incomy. "Ukazuje se, že značná část populace je velkoprodejnami nadšená. Hypermarkety obecně získávají od spotřebitelů lepší hodnocení než menší prodejny. Spojují v sobě totiž několik významných kladů - jsou levné, některé skoro stejně jako diskonty a navíc mají široký prodejní sortiment, který nikdo jiný nenabídne. To řadě lidí vyhovuje. Ačkoliv se často tvrdí, že intelektuálové hypermarkety opovrhují, výzkumy potvrzují překvapivou skutečnost, že mezi zákazníky hypermarketů převažují právě lidé s vyšší úrovní dosaženého vzdělání. Významně jsou zastoupeni mladší zákazníci a lidé vyšších příjmových kategorií. Řekl bych, že s klesajícím vzděláním jsou lidé spíše konzervativnější, nakupují v prodejně "za rohem", na kterou jsou zvyklí."

Zjednodušené řečeno tedy existují v České republice dvě skupiny zákazníků: jedna konzervativnější, která častěji vyhledává prodejní místa v okolí svého bydliště, a druhá část populace, která je mobilnější a dává přednost velkoplošným jednotkám. Obchodní síť za minulého režimu uspokojovala potřeby první zmíněné kategorie nakupujících. Vstříc poptávce té druhé skupiny zákazníků jde teprve vývoj posledních let. Přestože stále existují možnosti na rozšiřování sítě hypermarketů, existují i lokality, kde již došlo k nasycení poptávky.

Hypermarkety nabízejí širší služby

Část populace tedy přejímá západnější způsob nákupního chování. Těmto zákazníkům se nejedná jen o cenu, či o výrobek, ale zasahuje je celý komplex faktorů. Společnosti GfK Praha a INCOMA Praha provedly v závěru roku 1999 reprezentativní šetření na vzorku 2000 respondentů po celé republice "Shopping Monitor 99", v jehož rámci byly pokládány otázky týkající se nákupních preferencí populace, např. proč lidé nakupují v určitém prodejním místě, co je pro ně důležité, apod. Průzkum potvrdil, že klíčovou roli hraje kvalita zboží, cena výrobku, ale na druhé straně i například vztah personálu k zákazníkům, celková atmosféra v prodejně, dostupnost prodejny či označení cen. Také dříve nepodstatné faktory postupně nabývají na svém významu. Jedná se například o možnost platit kartou či dostupné parkování u prodejny. Obchodní řetězec, který nabídne komplex všech zmíněných faktorů, si své zákazníky do zajisté přitáhne.

Ještě nikdy v průběhu 90. let nebyli podle průzkumů firem INCOMA a GfK čeští zákazníci tak spokojeni se svými nákupními podmínkami jako v roce 1999.

Perspektiva obchodně zábavních center

Zkušenosti zahraničí ukazují, že obchodně zábavní centra jsou modelem, který funguje. Když se obchod propojí se zábavou, lidé ho hned vnímají jinak činnost nakupovací spojená ještě s další funkcí má u nás velký potenciál. "Vývoj v západní Evropě, ale i výzkumy prováděné u nás potvrzují, že polyfunkční centra zaměřená na volný čas se u nás v budoucnu mohou uplatnit," říká Tomáš Drtina. Praha jako největší aglomerace má také největší šanci na vybudování prosperujících nákupních center, ovšem příležitosti existují i v ostatních městech. Někteří developři však mají mylnou představu, že projekt, který se jim nepodařil zrealizovat na druhém konci světa, jen přesadí do českých podmínek a tady to bude fungovat. Ne každou zábavu bude Český spotřebitel brát. Je potřeba upravit projekt podle našich podmínek. Multiplexy tu budou fungovat, ale například bude-li ve městě, kde žije 300 tisíc obyvatel,

realizováno všech 5 připravovaných projektů multikino, tak po čase některé zřejmě přestane prosperovat. Záleží samozřejmě i na zvyklostech populace. Například v Holandsku jsou v provozu dvě desítky různých zábavních parků. O víkendech jsou všechny zaplněny, protože Holanďané se často rozhodnou strávit víkend v zábavním parku. Češi ovšem cestují spíše na chaty a chalupy. "Velmi důležitou roli hraje atmosféra obchodně zábavního komplexu i paleta nabízených služeb. Brněnské centrum Olympia je například dobrou ukázkou konceptu který si uvědomuje, jak důležitou roli při volbě nákupního místa hrají názory dětí," říká Tomáš Drtina. "Když je v nákupním centru dostatečný prostor, kde se mohou děti zabavit, tak je to pochopitelně výhodné i pro rodiče, kteří si mohou v klidu nakoupit. Jsou proto ochotni jet za nákupem i o několik kilometrů dál. Samozřejmě že vždy bude existovat segment zákazníků, pro které je nákup jen nepříjemnou povinností. Ale roste počet těch, kteří se chtějí při nákupu cítit příjemně. Propojení zábavy s obchodem bude hrát čím dál větší roli, a to nejen u rodin s malými dětmi."

<http://www.czech-realty.cz/cze/clanky.asp?id=35>

Název článku: Maloobchod čeká boj o život

Zdroj: Týden, 48/1999, str. 53

Autor: N/A

Hypermarkety nyní přibývají na krajích měst doslova každý týden. Meziročně se jejich počet prakticky zdvojnásobil. Razantně roste i jejich obliba u zákazníků.

Do konce minulého roku provozovali obchodníci v tuzemsku dvacet devět hypermarketů. Za první tři čtvrtiny letošního roku přibylo dalších osm prodejen. Hlavní zlom vstupů nadnárodních řetězců nastává nyní, těsně před Vánocemi. Jenom od října do prosince by mělo být otevřeno dalších šestnáct prodejen. "Potenciál růstu zdaleka není vyčerpán, centra budou rychle přibývat i v následujících letech," říká Tomáš Drtina z poradenské společnosti Incoma a dodává: "...pro příští rok víme opět o několika desítkách připravovaných lokalit." V počtu hypermarketů na milion obyvatel Česká republika již předstihla Nizozemsko a blíží se Itálii, ve srovnání s hypermarketovými velmocemi, jako Francie, Rakousko nebo Německo, je ale vybavenost jen čtvrtinová.

Obliba roste

Spotřebitelé v obřích halách nakupovat chtějí. Dokazují to výzkumy, podle kterých počet lidí nakupujících v centrech razantně roste. V polovině letošního roku tam pravidelně utrácelo 10 procent populace, což je dva a půl krát více než na konci roku 1998. Ostatní přitom jako důvod, proč v obřích obchodech nenakupují, většinou uvádějí, že žádné centrum v jejich okolí není. "Přesun části zákaznického spektra do hypermarketů bude s otevíráním nových center pokračovat," tvrdí Drtina, jehož firma zpracovává výzkumy v oblasti maloobchodu. "Současný vývoj nasvědčuje tomu, že končený počet obchodních středisek přesáhne stovku," dodává analytik ČON/M+M EuroData Tomáš Hájek.

Souboj gigantů

Některá místa jsou již hypermarkety přeplněná. "Nejpromořenější" je Brno, které má v současnosti šest hypermarketů, tedy více než hlavní město. Na jižním okraji moravské metropole si konkuruje pětice obchodních komplexů - velkoobchod Makro, Interspar, Globus, Tesco a Hypernova. Místo přetahování se o zákazníky s malými obchodníky a se supermarkety začínají o zákazníka bojovat giganty mezi sebou. Nelze vyloučit, že v soubojích budou i poražení. Varující je příklad nových německých spolkových zemí. Tam v prvních letech po sjednocení vzniklo takové množství nákupních center, že obchodní plocha na obyvatele v některých městech předstihla až o polovinu plochy v západní části země. Investoři při svých plánech ve východním Německu příliš nezohlednili nižší místní kupní sílu. Výsledkem toho je, že některé haly jsou již opět zavřené. "Nemůžeme vyloučit, že k tomu u nás nedojde, myslím, ale, že investoři jsou již opatrnější a vše velmi pozorně propočítávají.

Jsou tady pořád hluboce podvybavené oblasti, například jihovýchod Prahy," říká Drtina.

Kartel nebude

Tuzemský maloobchodní trh se nástupem oblíbenosti velkoplošných prodejen výrazně mění. Drobnější obchodníci si stěžují, že vinou nástupu hyper- a supermarketů jim padají tržby, spousta obchodníků v místech, kde se v posledních třech letech vystavěly velkoplošné prodejny, dokonce byla nucena "zavřít krám". "Supermarkety svou cenovou válkou tlačí ceny na takovou úroveň, na kterou se drobnější obchodníci nikdy nemůžou dostat. To je pro ně velmi kruté tržní prostředí," říká prezident Svazu podnikatelů ČR Bedřich Danda. Uznává však, že trend nakupování ve velkoplošných prodejnách bude i v České republice brzy srovnatelný se zahraničím, logicky se tedy počet prodejen zväží. "Je v pravomoci měst, aby vydávala povolení k výstavbě prodejen rozumně," soudí. Podnikatelé jsou přesvědčeni, že ačkoli hypermarkety svou politikou nyní tlačí ceny výrobků dolů, časem se ve shodě zvýší. "Hypermarkety jdou s cenami níž, než původně samy předpokládaly.

Cenovou válku začal Kaufland, který oslovil cenově citlivé spotřebitele a měl ohromný úspěch." říká Drtina s tím, že ostatní hypermarkety se logicky připojily. Obavy, že postupem času dojde ke kartelovým dohodám mezi řetězci, ovšem považuje za neoprávněné a zbytečné. "Nadnárodní řetězce, které zde působí, jsou velkými soupeři i v jiných zemích. Nedokážu si představit, že by se zrovna u nás dohodli, když všude jinde si konkurují a bojují proti sobě cenami," tvrdí. Lze spíše očekávat, že při nárůstu počtu hypermarketů budou z důvodu vysoké konkurence řetězce ceny nadále snižovat. Invaze hypermarketů samozřejmě postihne v obratu všechny typy prodejen. Čelit této situaci však budou muset nejdříve především supermarkety. Protože na rozdíl od malých prodejců nemohou nabídnout osobní přístup k zákazníkovi, musí se snažit klienty udržet pomocí různých věrnostních akcí a zákaznických systémů. Supermarkety ale touto svou politikou zase budou vytlačovat menší prodejce ze svého okolí. Dalším bankrotům "obyčejných" prodejen se trh zřejmě nevyhne. Prodejní síť je v ČR ve srovnání s evropskými zeměmi nebyvale hustá. Počet potravinářských prodejen na obyvatele je v ČR čtyřikrát vyšší než v sousedním Rakousku, kde zhruba před 30 lety byla situace obdobná.

Leasing, kalkulace leasingových operací

1. Podstata a základní formy leasingu

S postupným vytvářením podmínek pro vznik tržní ekonomiky se v naší podnikatelské veřejnosti dostává stále více do popředí dlouhodobý pronájem investičního zboží - leasing. Tato forma investování u osobních a užitkových automobilů, výpočetní techniky, civilních dopravních letadel apod. je dnes již zcela rozhodující formou financování. V našich

podmínkách se leasing intenzivně prosazuje teprve v posledních letech.

Hlavními příčinami jeho nynější ohromné popularity jsou zejména tyto faktory:

- rozvoj soukromého sektoru za situace, kdy začínající podnikatelé mají k dispozici omezené (minimální) kapitálové prostředky z vlastních zdrojů.

- podstatné omezení fondového hospodářství a přechod na systém hotovostních peněžních toků (cash flow) u podnikatelských subjektů.

- postupné vytváření podmínek v odpisové a daňové politice v souvislosti se zavedením nové daňové soustavy od roku 1993

V dnešní době je všeobecně známo, že nejméně efektivní a tím nejnákladnější formou je financování investičních inovací z vlastních zdrojů, vlastním kapitálem. Proto nové formy financování počítají především s využitím úvěru.

Požadavky na takovou formu financování investic plně uspokojuje finanční leasing. Leasing je nutno chápat jako ekonomickou kategorii, založenou na finanční podstatě, která umožňuje investorovi využít cizí disponibilní kapitál k efektivní aplikaci nejnovějších poznatků vědy a techniky do praxe. Aplikace leasingu k hospodářské praxi by se však měla zvažovat jako alternativa k jiným metodám financování. Srovnání by mělo být provedeno ve vztahu k bankovnímu úvěru a koupi za hotové.

Doslovný překlad slova "leasing" z anglického jazyka je "pronájem". Jako moderní forma financování se více prosazuje finanční leasing, na který buď hledíme jako na třístrannou smlouvu nebo je možno rozložit transakci finančního leasingu na smlouvu kupní a nájemní. Finanční leasing je vztah mezi dodavatelem, pronajímatelem, který zařízení od dodavatele koupí a nájemcem, jemuž je zařízení dáno do užívání. Vlastním smyslem leasingové transakce je přítomnost pronajímatele společnosti, kterou je banka, popř. společnost bankou založena, který celou transakci financuje. Je však nutno vidět, že zapojení pronajímatele (leasingové společnosti) do transakce finančního leasingu je zcela odlišné od banky poskytující úvěr buď prodávajícímu nebo kupujícímu, neboť banka nevstupuje do smluvních vztahů týkajících se samotného zařízení. Pronajímatel (banka - leasingová společnost) se stává vlastníkem zboží a vstupuje do omezených právních vztahů ohledně zařízení.

Postupem doby vykryštalizovaly dva základní typy leasingových smluv:

- LEASING FINANČNÍ

- LEASING OPERATIVNÍ

Finanční leasing je založen na dlouhodobém pronájmu upraveném příslušnou smlouvou, v jejímž rámci vlastní zařízení převádí na uživatele v podstatě všechna rizika a výnosy spojené s vlastnictvím daného majetku. V průběhu dohodnutého nájemního vztahu by nájemce měl pronajímateli prostřednictvím dohodnutých splátek uhradit pořizovací náklady předmětu, úrokové náklady z dané finanční transakce a odpovídající ziskovou marži.

Operativní leasing je potom vše ostatní, přičemž pronajímatel nejen vlastní daný předmět,

nýbrž ho i často udržuje. Jde tedy zpravidla o krátkodobý pronájem specifických druhů strojů, dopravních prostředků, počítačů apod. kde v průběhu pronájmu nedochází k plné amortizaci tohoto zařízení.

VÝHODY LEASINGU PRO UŽIVATELE:

- 1) Především je třeba vidět, že leasing může krýt až 100% nákladů na pořízení daného předmětu. V některých případech se totiž nepožaduje žádný počáteční vklad nebo záloha, i když existují určité výjimky.
- 2) Leasing dále neváže vzácný provozní kapitál nebo úvěry. Tím umožňuje použít potřebné likvidní zdroje na jiné účely. Leasing jde přitom mimo bilanci, neboť nejde o klasickou výpůjčku. Nevzniká zde tedy požadavek na účetní vykazování a odpovídající povinnosti vykazovat budoucí splátky nájemného v bilanci uživatele.
- 3) U leasingu se nevyskytují úvěrové podmínky a investiční omezení. Tímto způsobem financování lze obejít různá omezení, která existují u výpůjček.
- 4) Leasing poskytuje výhody cash flows. Lhůta leasingu je obvykle odvozena z užitečné životnosti zařízení.
- 5) Leasing dále představuje určitou obranu proti inflačnímu vývoji, neboť zařízení je nakupováno za běžnou cenu a spláceno z budoucích výnosů.
- 6) Leasing je dále nevypověditelný - na rozdíl od překročitelného úvěru, vypověditelného a splatného na požádání.
- 7) Leasing je vhodným prostředkem k drobení akcií. Jde prakticky o jediný způsob, jak získat k dlouhodobému užívání větší majetkové složky, jež podnik potřebuje bez zvýšení kapitálové základny.
- 8) Leasing minimalizuje administrativní náklady a zjednodušuje daňové a účetní řízení. Odpisy z majetku jsou totiž záležitostí a povinností vlastníka.
- 9) Zjednodušen je i celý proces prokazování a dokladování. Leasing je výhodný z hlediska daňového. Jde totiž obvykle o odčitatelnou položku (provozní náklad).

Každý podnikatelský subjekt si musí ve svém vlastním zájmu zvážit všechny možné varianty pořízení investic. V úvahu dnes připadají 3 základní varianty.

- nákup za hotové
- nákup na úvěr
- finanční leasing.

Pokud je pronajímatelem nebo nájemcem subjekt, který nemá sídlo na území České republiky

(není zde registrován), jde o tzv. zahraniční leasing. Pokud jak pronajímatel, tak i nájemce jsou subjekty České republiky (jsou zde registrovány), jde o tuzemský leasing. Členění z teritoriálního hlediska má význam zejména v daňové oblasti a v případě zahraničního leasingu je nutno respektovat i platné celní zákony a předpisy.

Při konkrétní leasingové transakci modeluje leasingová společnost potřebné parametry v závislosti na daných podmínkách, toto modelování je založeno na těchto úvahách.

- Základními parametry každého leasingového případu jsou kupní cena investičního zboží, akontace, úrok, počet úrokovacích období za rok a doba celkového trvání leasingu

- Počáteční hodnota je dána odečtem akontace od kupní ceny. Konečná hodnota je částkou, na kterou úročením za dobu leasingu vzroste počáteční hodnota. Rozdíl mezi těmito dvěma hodnotami udává, o kolik navíc celkem zaplatí nájemce pronajímateli za dobu leasingu (úrok vyjádřený absolutně v peněžních jednotkách).

Samostatnou kapitolou institucionálního zabezpečení leasingu je poskytování bankovních záruk (garancí).

U některých leasingových operací požadují leasingové společnosti bankovní záruky - garance, které mají snížit riziko podnikání. Jde především o takové investiční zboží, které má specifický nebo jednoúčelový charakter, takže v případě insolventnosti nájemce by bylo velmi obtížné nalézt dalšího zákazníka.

V našich podmínkách až doposud drtivou většinou těchto bankovních záruk poskytovala při leasingových operacích Československá obchodní banka. Bylo to dáno jejím zahraničním renomé. Zkušenosti personálu i technickými prostředky.

V současné době u nás neexistuje jediný předpis, který by celkově upravoval problematiku leasingu. Tato úprava je obsahem specializovaných zákonů a předpisů, k nimž je možno především zařadit:

- Občanský zákoník
- Obchodní zákoník
- Zákon o daních z příjmu
- Zákon o dani z přidané hodnoty
- Zákon o účetnictví
- Celní zákon

Povolení provádět leasing ani jeho využívání není spojeno se žádnou centrální reglementací, takže se nevyžaduje povolení.

2. Investování a odpisování při leasingu

2.1 Vymezení hmotného majetku určeného k pronajímání

Z hlediska věcného vymezení lze podle právního řádu pronajímat:

1. Nebytové prostory podle zákona o pronajmutí a podnájmu nebytových prostor.
2. Nemovitosti a movité předměty podle obč. zákoníku.
3. Dopravní prostředky podle obch. zákoníku, a rovněž motorové vozidla podle živnostenského zákona.
4. Nemovitosti a movité předměty s právem koupě najaté věci podle obch. zákoníku.

Z hlediska metodicky správného investování a odpisování by smlouvy o pronájmu kromě jiných náležitostí měly zejména obsahovat:

1. datum přenechání pronajaté věci k užívání nájemci
2. dohodu o pronájmu na dobu určitou nebo neurčitou
3. dohodu o podmínkách, za kterých je smlouva vypověditelná
4. určení činnosti, v níž bude pronajatá věc užívána
5. zda v případě pronajaté věci se zajišťuje nájemci předkupní právo
6. plánek stavebního objektu s označením pronajatých částí, a zda na těchto částech bude osazen samostatný vodoměr, plynoměr, elektroměr a telefon
7. výše nájemného celkem a s rozpisem sjednaných částek na sjednaná období
8. kdo bude hradit opravy a služby včetně úklidu, a zda v nájemném a úhradě služeb bude zohledněn pohyb cen
9. kdo provede technické zhodnocení pronajaté věci a stane se jeho vlastníkem
10. jak bude vypořádáno technické zhodnocení při zániku nájemní smlouvy.

2.2 Pořízení hmotného majetku

Podle účetní legislativy platí zásada, že věci pořizované pronajímatelem k pronájmu jsou investice, a to jak bez ohledu na výši pořizovací, resp. Vstupní ceny, tak bez ohledu na způsob pořízení, např. koupí, výstavbou nebo vytvořením vlastní činnosti. Na účtě 042 - Pořízení hmotných investic se zachytí a sečtou výdaje spojené s pořízením na celkovou částku, v níž bude investice oceněna při zařazení na příslušný účet hmotného majetku, tj. účtové skupiny 02. Clo, dopravné a montáž jsou cenotvornými složkami a vstupují do pořizovací ceny majetku.

2.3 Zatřídění a evidence majetku k pronajmutí

Důležitým krokem souvisejícím s pořízením hmotného majetku k pronajmutí je jeho zatřídění a evidence. Pomoc při zatřídění majetku poskytují poradenská a konzultační

pracoviště pro jednotnou klasifikaci, která pracují na komerční bázi.

Pronajímatel vede k pronajímanému majetku analytickou evidenci podle jednotlivých složek majetku tak, aby sloužila identifikaci zejména z hlediska názvu, popisu a číselného označení, data pořízení, data uvedení do užívání, data zaúčtování na příslušný majetkový účet, ocenění, metody daňového a účetního odpisování, sazby daňových a účetních odpisů, částek daňových a účetních odpisů za zdaňovací období, data a způsobu vyřazení.

Nájemce eviduje najatý majetek v podrozvahové evidenci, s výjimkou případů, kdy majetek za výše stanovených podmínek odpisuje.

2.4 Daňové odpisování při pronájmu

Daňové i účetní odpisování je založeno na vlastnickém principu tj. že pronajímatel má v rozvaze pronajatou věc a odpisuje ji.

V případě operativního leasingu pronajímatel daňově odpisuje pronajímaný majetek obdobně, jako ostatní majetek používaný pro vlastní potřeby.

V případě finančního leasingu movitých věcí lze odpisovat rovnoměrnou nebo zrychlenou metodou, a kromě toho také lze rovnoměrně odepsat až 90% vstupní ceny. Vstupní cenu lze rovnoměrně odepsat za jednu polovinu stanovené doby daňového odpisování. Rovnoměrné odpisování vstupní ceny v případě pronájmu s následnou koupí najaté věci se může zahájit buď dnem přenechání pronajaté věci do užívání nájemci anebo počátkem měsíce následujícího po tomto dni.

V případě finančního leasingu nemovitostí neplatí pro daňové odpisování odchylka a postupuje se běžným způsobem.

2.5 Účetní odpisování při pronájmu

Pro vytváření oprávek na účetní období si účetní jednotka sestaví odpisový plán, který tvoří:

1. plánovaný stav odpisovaného hmotného majetku
2. postup účetního odpisování, tj. odpisovou metodu a odpisovou sazbu účetního odpisování.

Postup účetního odpisování účetní jednotka

2. si stanoví sama, a to s ohledem na opotřebení odpovídající běžným podmínkám používání, jak stanoví zákon o účetnictví.
3. uvede v analytické evidenci a v příloze uzávěrky.

Účetní odpisy za účetní období se vyjádří jednou částkou v účetní závěrce.

U pronajímaných movitých věcí je v zásadě možné dobu účetního odpisování stanovit

1. na předpokládanou celkovou dobu postupného pronajímání v případě operativního leasingu
 2. na sjednanou dobu pronájmu v případě finančního leasingu.
3. Kalkulace leasingových operací

(následující kalkulačky jsou vyňaty z propagačních materiálů firmy ŠkoFIN)

Finanční leasing osobních vozů pro plátce DPH

Při následujících výpočtech se vycházelo z pořizovací ceny vozu 300 000 Kč vč. DPH.

Počet měsíčních splátek: 36

Akontace: 15% - 45.000 Kč

Výše měsíční splátky: $300.000 \times 3,014\% = 9.042$ Kč

Leasingový koeficient: 1,236

Zůstatková hodnota: 122 Kč

Akontace: 30% - 90.000 Kč

Výše měsíční splátky: $300.000 \times 2,482\% = 7.446$ Kč

Leasingový koeficient: 1,194

Zůstatková hodnota: 122 Kč

Akontace: 70% - 210.000 Kč

Výše měsíční splátky: $300.000 \times 1,063\% = 3.189$ Kč

Leasingový koeficient: 1,083

Zůstatková hodnota: 122 Kč

Finanční leasing osobních vozů pro neplátce DPH

Počet měsíčních splátek: 42

Akontace: 15% - 45.000 Kč

Výše měsíční splátky: $300.000 \times 2,717\% = 8.151$ Kč

Leasingový koeficient: 1,292

Zůstatková hodnota: 122 Kč

Akontace: 30% - 90.000 Kč

Výše měsíční splátky: $300.000 \times 2,238\% = 6.714$ Kč

Leasingový koeficient: 1,240

Zůstatková hodnota: 122 Kč

Akontace: 70% - 210.000 Kč

Výše měsíční splátky: $300.000 \times 0,959\% = 2.877$ Kč

Leasingový koeficient: 1,103

Zůstatková hodnota: 122 Kč

Finanční leasing užitkových vozů pro plátce DPH

Počet měsíčních splátek: 42

Akontace: 15% - 45.000 Kč

Výše měsíční splátky: $300.000 \times 2,830\% = 8.490$ Kč

Leasingový koeficient: 1,278

Zůstatková hodnota: 122 Kč

Akontace: 30% - 90.000 Kč

Výše měsíční splátky: $300.000 \times 2,330\% = 6.990$ Kč

Leasingový koeficient: 1,229

Zůstatková hodnota: 122 Kč

Akontace: 70% - 210.000 Kč

Výše měsíční splátky: $300.000 \times 0,998\% = 2.994$ Kč

Leasingový koeficient: 1,098

Zůstatková hodnota: 122 Kč

4. Závěr

Z této seminární práce jsem došla k závěru, že díky možnosti leasingu mají šanci se uchytit i nové začínající firmy, které jsou většinou bez počátečního kapitálu a nechtějí se zatěžovat úvěrem, který je rizikovější v případě opožděných nebo vůbec neplacených splátek.

Z kalkulací jasně vyplývá, že výše celkového leasingového koeficientu závisí na pořizovací ceně, výši akontace (splátky předem) a době leasingu. Toto vše je relativní když vezmeme možnost pořízení investic i bez kapitálu což jistě nesolventní firmy velmi oceňují.

5. Slovníček leasingových pojmů

Délka trvání leasingu - je doba, na kterou je uzavřena leasingová smlouva - 36 nebo 42 měsíců (47 měsíců pouze nákladní vozy s nosností nad 3,5t)

Leasingový koeficient - vyjadřuje poměr mezi součtem všech plateb při leasingu a cenou vozu při koupi za hotové

Leasingové splátky - jsou částky, které pravidelně (ke každému prvnímu dni v měsíci) platíte (trvalým příkazem ze svého účtu) během trvání leasingové smlouvy, nezahrnují žádné služby (servis, pojištění, daně, poplatky...)

Pojištění - při předání vozu podepíšete návrh pojistné smlouvy a vinkulaci vozidlo je pojištěno od okamžiku převzetí. ŠkoFIN spolupracuje především s Alianz pojišťovnou a.s., Českou pojišťovnou a.s. a Generali Pojišťovnou a.s.

Záloha na nájemné - je částka, kterou je nutno zaplatit před převzetím vozu u obchodníka do obdržení splátkového kalendáře vedeno jako záloha v účetnictví po obdržení splátkového

kalendáře - daňového dokladu lze vyúčtovat jako daňově uznatelnou 1. leasingovou splátku a časově rozlišenou splátku předem

Splátka předem - součást zálohy na nájemné o splátku předem se snižuje pořizovací cena při výpočtu měsíčních splátek její dolní hranice se liší podle typu a ceny vozu a podle toho, zda se jedná o zákazníka ŠkoFINu s alespoň rok uzavřenou leasingovou smlouvou a bezproblémovým placením nebo o zákazníka nového horní hranice je pro všechny typy vozů 70%

Splátkový kalendář - je rozpis splátek na celou dobu leasingu a slouží jako účetní a daňový doklad a obdržíte jej poštou 14 dní po předání vozu a budete přesně vědět, kolik a kdy máte platit

Zůstatková hodnota - je cena vozu po ukončení leasingu, za kterou vůz odkoupíte do svého vlastnictví, stanovuje se při uzavírání leasingové smlouvy a činí 122Kč

Ekonometrický model

Výchozí tabulka :

Y1 Y2 X2 X3 X4 X1

Měsíc Spotřeba kuřat Spotřeba krůt Cena kuřat/kg Dovoz VM (t) Vývoz krůt (t) Jednotk. vektor

Leden 1,01250 0,05689 26,05 181 9,58 1

Únor 1,00290 0,05199 26,32 344 19,47 1

Březen 0,96540 0,05740 26,11 209 17,05 1

Duben 0,89230 0,05620 26,41 169 15,11 1

Květen 0,89540 0,05921 26,40 153 15,47 1

Červen 0,93583 0,05498 26,81 14 16,89 1

Červenec 0,92654 0,05208 27,10 146 16,21 1

Srpen 0,91597 0,05616 27,38 177 19,05 1

Září 0,92487 0,05125 27,56 204 28,95 1

Říjen 0,89456 0,04988 27,53 314 17,47 1

Listopad 0,86654 0,05932 27,66 323 16,95 1

Prosinec 1,09836 0,06237 27,78 188 10,47 1

Průměr 0,94426 0,05564 26,93 201,83 16,89 1,00

Pro svůj Ekonometrický model jsem si vybral sledování spotřeby kuřat a spotřeby krůt na ceně kuřat, dovozu vepřového masa a vývozu krůt.

Údaje jsem čerpal z Situační a výhledové zprávy vydané Ministerstvem zemědělství ČR.

Jednotlivým údajům jsem přiřadil tyto proměnné :

Spotřeba kuřatY1

Spotřeba krůtY2

Cena kuřatX2

Dovoz VMX3

Vývoz krůtX4

Jednotk. vektor.....X1

Rovnice jsem sestavil takto :

Spotřeba kuřat = spotřeba krůt + cena kuřat + dovoz vepřového masa + X1 + u1

Spotřeba krůt = spotřeba kuřat + cena kuřat + vývoz krůt + X1 + u2

$$y_{1t} = b_{12}y_{2t} + g_{11}x_{1t} + g_{12}x_{2t} + g_{13}x_{3t} + u_{1t}$$

$$y_{2t} = b_{21}y_{1t} + g_{21}x_{1t} + g_{22}x_{2t} + g_{24}x_{4t} + u_{2t}$$

Použitím dvoustupňové metody nejmenších čtverců jsem získal tyto hodnoty:

Pro první rovnici Y2 teoretické:

0,05843

0,05307

0,05469

0,05615

0,05603

0,05643

0,05642

0,05517

0,05038

0,05544

0,05579

0,05973

Matice K:

0,03722 0,66773 17,97848 134,05054
0,66773 12,00000 323,11000 2422,00000
17,97848 323,11000 8704,63410 65330,29000
134,05054 2422,00000 65330,29000 579474,00000

Matice C:

-17887,16802 990,73975 1,24522 -0,14347
990,73975 -214,15663 5,88387 0,00256
1,24522 5,88387 -0,22331 0,00030
-0,14347 0,00256 0,00030 -0,00001

Koeficienty pro první rci:

-12,14542

-0,51137

0,00961

-0,00008

Pro druhou rovnici Y1 teoretické:

0,98486

0,93001

0,94111

0,95276

0,95022

0,94015

0,94769

0,93220

0,87437

0,94476

0,94844

0,98461

Matice K:

10,70829 11,33117 305,05844 189,90022
11,33117 12,00000 323,11000 202,68421
305,05844 323,11000 8704,63410 5467,23579
189,90022 202,68421 5467,23579 3680,78393

Matice C:

-28966,93653 27703,83884 94,19534 -170,96665
27703,83884 -26659,34644 -83,91151 163,34226
94,19534 -83,91151 -0,54130 0,56490
-170,96665 163,34226 0,56490 -1,01329

Koeficienty pro druhou rovnici:

0,24085

-0,26941

-0,00171

0,00192

Po těchto výpočtech vypadají obě rovnice následovně:

$$y_{1t} = 12,14542 y_{2t} + 0,51137 X_{1t} + -0,00961 X_{2t} + 0,00008 X_{3t} + u_1$$

$$y_{2t} = -0,24085 y_{1t} + 0,26941 X_{1t} + 0,001714 X_{2t} + -0,00192 X_{4t} + u_2$$

Provedená zkouška prokázala správnost výpočtu.

Pro první rovnici:

Teor. Hodnoty Skut. Hodnoty
Leden 0,058427597 0,06
Únor 0,053071769 0,05
Březen 0,054692608 0,06
Duben 0,056147224 0,06
Květen 0,05603351 0,06
Červen 0,056427442 0,05
Červenec 0,056424566 0,05
Srpen 0,055170131 0,06

Září 0,050376916 0,05
Říjen 0,055437878 0,05
Listopad 0,055785811 0,06
Prosinec 0,059730882 0,06
Průměr 0,055643861 0,055643861

Pro druhou rovnici:

Teor. Hodnoty Skut. Hodnoty
Leden 0,984855706 1,01
Únor 0,930005712 1,0029
Březen 0,941113745 0,9654
Duben 0,95275803 0,8923
Květen 0,950217221 0,8954
Červen 0,940151582 0,93583
Červenec 0,947690094 0,92654
Srpen 0,932196688 0,91597
Září 0,874370393 0,92487
Říjen 0,944759919 0,89456
Listopad 0,948442757 0,86654
Prosinec 0,984608154 1,09836
Průměr 0,944264167 0,944264167

V provedeném T-testu vyšly tyto hodnoty:

Pro první rovnici:

0,00914518

0,09349178

0,01841432

2,75690739

Pro druhou rovnici:

7,35935577

0,32299081

1,34709161

0,0080411

Statistická významnost pro $\alpha=0,05$:

Pro první rovnici se statisticky významně jeví pouze dovoz vepřového masa.

Pro druhou rovnici se statisticky významně jeví spotřeba kuřat.

Vysvětlení:

Pro první rovnici se projevil jako statisticky významný pouze dovoz vepřového masa zřejmě proto, že kuřata patří tak pevně do našeho jídelníčku, že se ani jejich cena, ani cena substitutu neprojeví na spotřebě. Téměř to samé lze říci o spotřebě krůt, avšak zde se již projevuje změna ceny substitutu.

Elasticity:

1. Rovnice 2. Rovnice
přímá cenová -0,27404065
křížová cenová 0,829155591

Vysvětlení:

Hodnota přímé cenové elasticity -0,27404065 znamená, že růst ceny kuřat o 1 % vyvolá pokles spotřeby kuřat o 0,27 %.

Hodnota křížové cenové 0,829155591 znamená, že růst ceny kuřat o 1 % vyvolá růst spotřeby krůt o 0,83 %.

Redukovaná forma:

Původní rovnice:

$$y_{1t} = 12,14542 y_{2t} + 0,51137 X_{1t} + -0,00961 X_{2t} + 0,00008 X_{3t} + u_1$$

$$y_{2t} = -0,24085 y_{1t} + 0,26941 X_{1t} + 0,001714 X_{2t} + -0,00192 X_{4t} + u_2$$

Redukované rovnice:

$$Y_{1t} = 0,963901 X_{1t} + 0,002854 X_{2t} + 2E-05 X_{3t} + -0,00595 X_{4t}$$

$$Y_{2t} = 0,037259 X_{1t} + 0,001026 X_{2t} + -4,8E-06 X_{3t} + -0,00049 X_{4t}$$

Zkouška:

$$Y_1 = 0,944264$$

$$Y_{1\text{skutečné}} = 0,94$$

$$Y_2 = 0,055644$$

$$Y_{2\text{skutečné}} = 0,06$$

Zkouška opět prokázala správnost výpočtů.

Odesílatel:

Příjemce:

Předmět:

Text zprávy:

Studijní materiál na STUDENTKA.SMS.CZ
Posílám ti odkaz na zajímavý studijní materiál s názvem: Ek
Najdeš jej na adrese http://studentka.sms.cz/referat/ekono

Odeslat

Mezinárodní trh peněz

Měnové kurzy

Poptávka po penězích

Parita kupní síly

Mezinárodní trh peněz (1)

Plynulý rozvoj mezin. ekonomických vztahů

v podobě mezinárodního
pohybu výrobků a služeb i výrobních faktorů
vyžaduje mezinárodní
platební systém.

Mezinárodní platby se v současnosti
uskutečňují v převážné
míře prostřednictvím národních měn, a to
zejména pomocí tzv. volně směnitelných
měn.

Jedná se o měny, při jejichž využívání v
běžných (ne kapitálových
) mezinárodních platbách nejsou kladeny
závažnější překážky a které
se zároveň v mezinárodních vztazích fakticky
intenzivně používají
(jako jsou např. US dolary, německé marky,
japonské jeny aj.)

Předpokladem využívání národní měny v
mezinárodních vztazích
je přístup cizinců k národní měně a domácích
subjektů k cizím
měnám. Tento přístup se uskutečňuje na
MEZINÁRODNÍM TRHU PENĚZ, na
kterém
dochází ke střetávání nabídky a poptávky po
měnových prostředcích.

Obchoduje se zde jak s valutami (cizí
hotovostní peníze), tak i s devizami
(pohledávky znějící na cizí měnu a v cizí
měně splatné). Někdy
bývají tyto měnové prostředky označovány
jako devizy hovoří se o
devizovém trhu. Tento trh je instituciálně
představován bankami, které
realizují devizové obchody, a v řadě zemí
existují i specializované
devizové burzy.

Součástí devizového trhu jsou tzv.
euroměnové trhy, tj. trhy národních
měn se kterými se obchoduje mimo území ,
na kterém tyto měny představují
národní měnu. Jedná se přitom ovšem nejen o
měny obchodovatelné v evropských
centrech (jako např. eurodolary), ale i na
jiných územích – název je
tedy nepřesný. Za součást devizového trhu
bývají považovány i mezinárodní
trhy drahých kovů , především zlata.

Měnové kurzy (2)

Na devizovém trhu dochází ke střetávání nabídky devis s poptávkou po devizách. Výsledkem je měnový kurz tj. cena určité národní měnové jednotky vyjádřená v jiné národní měnové jednotce.

Měnový kurs vyjadřuje cenu cizí měny oceněnou v Kč vůči USD nebo DEM či jiné měně .

Křivka na grafu SDEM představuje nabídku DEM na českém trhu. K je kurs, který vyrovná nabídku a poptávku po DEM na českém trhu při kursu $K = 18$ a množství DEM = M.

V praxi bývá rozlišován přímý kurzovní záznam , kdy je vyjádřen kurz jako určité množství domácích peněžních jednotek za jednotku měny zahraniční, a nepřímý kurzovní záznam, kdy je vyjádřen kurs jako určité množství zahraničních měnových jednotek za jednotku domácí měny.

Od pojmu měnový kurs je třeba odlišit měnovou paritu (rovnost) tj. úředně stanovený poměr dvou jednotek, např. na základě zlatých obsahů ,nebo přímým určením . V případě existence měnové parity kurs (osciluje) okolo této parity. V současnosti je však častější situace, kdy měnová parita není vůbec určena.

Měnové kursy jsou založeny na teorii parity kupní síly. Podle této teorie je měnový kurs rovnovážný tehdy, jestliže za stejně množství peněz lze uskutečnit v zemích obou měn stejně nákupy. Na kursy měn má samozřejmě vliv i celá rada činitelů, jako jsou kapitálové trhy, spekulativní pohyby peněz, celní politika, míra inflace atd.

Měnový kurs se mění každý den jako výsledek všech těchto vlivů, a tím vzájemného poměru nabídky a poptávky.

Faktory působící na výši měnového kurzu

Je-li kurs určité měny ovlivněn vývojem nabídky a poptávky, vzniká otázka, jaké

faktory tuto nabídku a poptávku určují.

Mezi nejdůležitější faktory patří vývoj zahraničního obchodu dané země. Roste-li např. export německých výrobků a služeb do USA stejně jako např. příliv amerických turistů do Německa – což představuje „neviditelný export“ – dá se předpokládat, že poroste i poptávka po německé měně, která je potřebná k platbám pro importéry německého zboží (i když značná část těchto plateb se může realizovat v jiných měnách).

Rozšíření exportu tedy bude mít na kurs marky vůči dolaru apreciační účinky. Naopak příliv amerického zboží do Německa bude vytvářet tlak na apreciaci marky. Obdobný vliv budou mít též kapitálové investice v podobě nákupů akcií podniků v zahraničí.

Významnou roli hraje vývoj reálných úrokových sazeb, přesněji řečeno jejich rozdílná výše v různých zemích. Peníze, které hledají umístění v zemích s vysokými úroky, nazýváme „horké peníze“. Tyto peníze představují poptávku po měně země s vyššími úroky.

Jelikož se oba uvedené činitele, tj. vývoj zahraničního obchodu a mezinárodního pohybu kapitálu, odrážejí vývoj platební bilance dané země, může říci, že kurs je ovlivňován stavem platební bilance (při jejím aktivu měna apreciuje, při pasivu deprecie).

Jestliže dochází k růstu ceny DEM vůči Kč, hovoříme o apreciaci (zhodnocení) DEM vůči Kč. Graficky to lze znázornit takto:

To znamená, že zvýšená poptávka po DEM povede k růstu kursu z 18 na 20 Kč.

Naopak dochází – li k poklesu poptávky po DEM, může docházet k deprecii (zhodnocení) DEM vůči Kč. Apreciace a deprecie jsou zrcadlové obrazy

vztahu dvou měn.

Systémy měnových kursů

1. Automaticky udržované fixní měnové kurzy, tento systém je znám z období zlatého standardu, který existoval zhruba do poloviny 30. let 20. století. Měnové parity byly tehdy určeny zlatými obsahy národních měn, zlato se mohlo volně pohybovat v platbách mezi zeměmi. To zaručovalo automatickou stabilitu kursů, přesněji řečeno jejich kolísání okolo parity ve velmi úzkém rozpětí.
2. Volně pohyblivé (plovoucí) měnové kurzy – tzv. floating. Tento systém se vyznačuje volným pohybem kurzů na základě vývoje poptávky po devizách a jejich nabídky, bez zásahů státních institucí.
3. Častěji je však v současnosti tzv. řízený floating, při kterém dochází k devizovým intervencím na devizových trzích. Jedná se o nákupy a prodeje deviz centrálními bankami, často mnohostranně koordinované, cílem buďto zabránit nadměrným kurzovým výkyvům, nebo udržet výkyvy kursu v určitém závazně stanoveném rozpětí. Příkladem posledně jmenovaného kursového systému je Bretton-Woodský systém nebo Evropský měnový systém.

Mezi nejvýznamnější mezinárodní měnové instituce patří Mezinárodní měnový fond (MMF) a Světová banka.

MMF poskytuje ze svých zdrojů převážně krátkodobé úvěry vládám členských zemí s platebními problémy, a to v současnosti zejména zemím rozvojovým a transformujícím se ekonomikám

Světová banka se soustřeďuje na poskytování dlouhodobých úvěrů k financování rozvojových programů za podmínek výhodnějších než na soukromých kapitálových

tržích. Členství v této instituci je významné nejen pro nerozvinuté a zadlužené země. Umožňuje totiž členům podílet se na realizaci rozvojových programů financovaných Bankou, což rozšiřuje jejich exportní možnosti. (3)

Poptávka po penězích (4)

Poptávka po penězích je poptávkou po reálných zůstatcích, neboť obyvatelstvo drží peníze kvůli tomu, že na ně lze nakupovat. Čím vyšší je cenová hladina, tím více nominálních zůstatků musí jednotlivec držet, aby si mohl koupit dané množství statků. Pokud se cenová hladina zdvojnásobí, pak jednotlivec musí mít dvakrát tolik nominálních zůstatků, aby mohl nakoupit stejné množství statků.

Poptávka po reálných zůstatcích závisí na úrovni reálného důchodu a na úrokové míře. Na úrovni reálného důchodu závisí proto, že jednotlivci potřebují peníze na krytí svých výdajů a ty závisí na důchodu. Poptávka po penězích závisí také na nákladech spojených s držbou peněz. Nákladem držby peněz je úrok, o který přicházíme, dáme-li přednost držbě peněz před jinými aktivy. Čím vyšší je úroková míra, tím nákladnější je držet peníze místo jiných aktiv, a proto také tím méně hotovosti se bude držet při dané úrovni důchodu. Při růstu úrokové míry mohou jednotlivci lépe hospodařit s držbou své hotovosti a pečlivěji spravovat svou peněžní zálohu, a to tak, že kdykoli držba přesáhne určitou mez, převedou své peníze do obligací.

Reálná a nominální poptávka po penězích

Nominální poptávka po penězích je poptávka jednotlivce po jistém množství dolarů. Podobná poptávka po obligacích je poptávka po jistém počtu obligací v jejich dolarové hodnotě.

Reálná poptávka po penězích vyjádřená počtem jednotek statků, které lze za tyto peníze koupit. Rovná se

nominální poptávce po penězích vydělené cenovou hladinou

Reálné peněžní zůstatky – stručně reálné zůstatky – dostaneme po vydělení nominální hodnoty peněz cenovou hladinou. Reálnou poptávku po penězích pak budeme nazývat poptávkou po reálných zůstatcích . Podobně reálná držba obligací je nominální množství obligací dělenou cenovou hladinou .

Parita kupní síly

Jeden z vlivných názorů na faktor určující měnový kurz je ten , podle něhož se měnový kurz pohybuje především v důsledku rozdílu v chování cenových hladin jednotlivých zemích , a to takovým způsobem , aby směnné relace zůstaly konstantní. Jedná se o tzv. teorii parity kupní síly . Teorie parity kupní síly tvrdí, že pohyb měnového kurzu odráží především rozdíly mezi mírami inflace v jednotlivých zemích .

Teorie parity kupní síly je přijatelným popisem trendového chování měnových kurzů zvláště tehdy ,když jsou míry inflace v jednotlivých zemích velmi rozdílné. Jsou-li pohyby cenové hladiny způsobeny monetárními změnami – což je pravděpodobné při vysoké inflaci – měli bychom očekávat, že tvrzení o paritě kupní síly bude platit v dlouhém období.

Je ovšem nutné zmínit se o některých výhradách.Za prvé, reálný kurz je v krátkém období ovlivněn také monetárními výkyvy.Měnové kurzy mají tendenci pohybovat se (relativně k cenám) velmi rychle, takže bychom v krátkodobém horizontu jednoho čtvrtletí či roku neměli být překvapeni, pozorujeme-li podstatné odchylky měnového kurzu od hodnot vyplývajících z hypotézy parity kupní síly, a to i tehdy, když je změna měnového kurzu způsobena monetární politikou.

Druhá důležitá výhrada se týká účinku

nemonetárních výkyvů na měnové kurzy. Například, že zvýšení vývozu zhodnocuje naši měnu při nezměněných domácích cenách.

Z tohoto příkladu lze zjistit, že přizpůsobovací proces, vyvolaný reálnými výkyvy, budeme mít v čase vliv na rovnovážný reálný kurz. V delším období se měnové kurzy a ceny nemusejí pohybovat společně, jako by tomu bylo v případě, kdyby všechny poruchy byly monetární. Naopak platí, že relativní ceny se mohou výrazně měnit, což protirečí představě teorie parity kupní síly jako teorie určování měnových kurzů.

Spotřební daň

Česká národní rada č. 587/ 1992 sb. Ze dne 20. listopadu 1992

Tento zákon stanoví podmínky zdaňování uhlovodíkových paliv a maziv, lihu, piva, vína a tabákových výrobků.

Vybrané výrobky se zdaňují podle tohoto zákona jednorázově.

Vymezení pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí :

- * Tuzemskem území České republiky kromě svobodných celních pásem a svobodných celních skladů
- * Zahraničím to území, které není tuzemskem
- * Dovozenými výrobky a vstupními výrobky

Plátcí daně:

- * Plátcí daně jsou všechny FO a PO, které v tuzemsku vybrané výrobky vyrábějí nebo kterým mají být vyváženy nebo dováženy vybrané výrobky propuštěny .
- * Plátcí jsou také PO nebo FO, které vyskládáním nebo použijí vybrané výrobky osvobozené od daně.

Předmětem daně:

- * Předmětem daně jsou v tuzemsku vyrobené nebo v tuzemsku

vybrané výrobky vymezené v druhé části tohoto zákona.

* Dani nepodléhají výrobky, které byly již jednou zdaněny

Vznik daňové povinnosti :

* Při tuzemské výrobě

* Při dovozu výrobků

* U cigaret

* Dnem zaúčtováním manka nebo škody na majetku

Základ daně:

* Základem daně je množství vybraných výrobků, které je uvedeno na donovém dokladu podle paragrafu 10 vyjádřené v měřicích jednotkách

Osvobození od daně:

* Vybrané výrobky dovážených ve prospěch postižených osob

* Vybrané výrobky osvobozené od cla

* Českých vybraných výrobků, které se vracejí do tuzemska

Daňové přiznání se podává do 25. dne následujícího měsíce ve kterém vznikla daňová povinnost

Náklady

Možnosti snižování nákladů

Hospodářský výsledek

Náklady podniku rozumíme peněžní vyjádření spotřeby prostředků, služeb a práce, vynaložených na vytvářené statky a poskytované služby. Je to vlastně peněžní ocenění spotřeby.

Rozdělení nákladů:

1. podle druhů

- materiálové, mzdové, nemateriálové, odpisy
- finanční (pokuty, pojistné)

- osobní – mzdy, prémie, odměny

2. podle vztahu k objemu produkce

- pevné (fixní) např. nájemné – se změnou obratu se nemění
- proměnné (variabilní) – se změnou obratu se mění např. spotřeba materiálu, mzdové náklady, propagace

proměnné náklady dělíme:

o proporcionální – spotřeba materiálu

o degresivní – mzdové náklady

o progresivní – propagace, reklam

o indiferentní – jejich vztah nelze vyčíslit např. plat ředitele školy

3. podle účelu dělíme náklady

- přímé nebo-li jednicové – stanovují se přímo na jednici (jeden výrobek, 1 kg chleba, 1 pár bot)
- nepřímé – neboli režijní – které musíme vypočítat jinými metodami (mzdy ředitelů, úroky)

hledisko účetní

- provozní – spotřeba materiálu, energie, cestovné, mzdové náklady, daně a poplatky, odpisy.
- Finanční náklady – placené úroky, kurzové ztráty a prodej cenných papírů
- Mimořádné náklady

Možnosti snižování nákladů

- Úspora materiálu, energie
- Zrychlování obratu zásob
- Předcházení vzniku nadnormativních zásob

- Péče o investiční majetek
- Efektivní využití prac. doby a prac síly

Hospodářský výsledek

HV podniku je výsledek jeho podnikatelské činnosti, který chápeme z finanční stránky. HV tvoří rozdíl mezi celkovými náklady a celkovými výnosy podniku.

Jestliže jsou $V > N =$ zisk

$V < N =$ ztráta

Rozdíl mezi provozními N a provozními V = provozní HV

Rozdíl mezi finančními N a finančními V = finanční HV

Rozdíl mezi mimořádnými N a mimořádnými V = mimořádný HV .

Celkový HV (hrubý zisk)

- 35 % daň z příjmu PO (jen pro rok 2000)

12. Platební a zúčtovací styk

- 1) Peněžní vztahy a jejich druhy
- 2) Platební styk a jeho členění
- 3) Hotovostní platební styk
- 4) Bezhotovostní platební styk
- 5) Pojmy (podpisový vzor, výčetka platidel, platební bilance podniku, zřizování a vedení účtu, inflace a oběh hotových peněz, burzovní lístek, funkce peněz, devalvace a devizové prostředky)

1) Peněžní vztahy a jejich členění

Historický vývoj peněz

a) naturální forma výměny za zboží

- tzv. Barterovy obchody (výměna zboží za zboží)
- používaly se ještě do nedávna (státy nakupovaly a platily zbožím - ČSSR dodávala SSSR boty, SSSR ropu)

b) všeobecné ekvivalenty

- místo peněz (plátno, dobytek, kožešiny...) = zbožové peníze
- vývojem směny se vyčlenily určité druhy zboží, které byly přijaty při realizaci směny a kterými se platilo

- nevýhody - těžko dělitelné
 - těžko skladovatelné
 - podléhalo zkáze

c) vznik drahých kovů (7. - 6. stol. př. n. l.)

- nahradily všeobecné ekvivalenty (kovové peníze)
- železné, postupně měděné až zlaté, staly se jediným prostředkem směny
- výhody - lépe skladovatelné a přenosné
 - lehce dělitelné
 - nepodléhaly zkáze

d) papírové peníze (17. stol.)

- vývojem společnosti a směny peníze z drahých kovů v obchodu nestačil, a proto byly nahrazeny

neplnohodnotnými papírovými penězi

- 1) bankovky - vydávaly je banky, byly kdykoliv směnitelné za zlato (byly aspoň částečně kryty

zlatem), vyvinuly se z dlužných úpisů, banky je vydávaly buď směnou za zlato, nebo

vlastník směnky ji odprodal bance a dostal za ni bankovky

- to platilo v období tzv. "zlatého standartu"

2) státopvky - emitoval stát (nyní ČNB)

- nebyly libovolně změnitelné za zlato

- při nějakých zvláštních příležitostech (válka nebo rozvrat

hospodářství)

e) období zlatého standartu

- období, kdy bankovky byly směnitelné za zlato (trvalo do r. 1933)

- po 2. svět. válce platil zlatý standart do poč. 70. let (potom se od tohoto opět upustilo)

- do 70. let byla za zlato směnitelný jen dolar (USD)

- období zlatého standartu skončilo proto, že země bývalého východního bloku dávaly nepravdivé

informace (hodnota skutečně vydaných peněz se nerovnála jejich informacím)

f) dnešní peníze

1) bankovky - vydává ČNB

2) mince

3) depozitní peníze (bezhotovostní) - převod z účtu na účet

4) plastické (kreditní karty)

Funkce peněz

1) kupní a platební prostředek (platí se s nimi)

2) vyjádření různých ekonomických jevů (např. účetnictví)

3) uchovatel majetku (akumulace - peníze můžeme hromadit)

Peníze

- něco co nám vyjadřuje hodnotu všeho ostatního zboží (prostředek směny)

- dělení - hotovostní (fyzické peníze)

- bezhotovostní (existují jen jako čísla na účtu)

Měna

- soustava peněz na určitém území

Valuty

- cizí peníze

Devizy

- pohledávky znějící na cizí měnu a jsou v cizině splatné

Placení

- peněžní vyrovnání závazků, které nám vznikají z různých peněžních, finančních, úvěrových a pojišťovacích vztahů

Financování

- návratné (dostaneme úvěr a splácíme ho)
- nenávratné (dary, dotace)

Peněžní vztahy

- 1) peněžní
 - dostaneme nějakou protihodnotu
 - např. prodáme zboží a dostaneme peníze
- 2) finanční
 - žádnou protihodnotu nedostaneme
 - např. placení daní do SR
- 3) úvěrový
- 4) pojišťovací

2) Platební styk a jeho členění

Platební styk rozlišujeme dvojí

a) hotovostní platební styk - používáme fyzické peníze

b) bezhotovostní platební styk - jedná se o převod peněz z účtu na účet (nepoužívají se fyzické peníze)

3) Hotovostní platební styk

- uskutečňuje se s použitím peněz
- je nákladný, nebezpečný, je nutný je u drobných nákupů a v případě, že si vzájemně dodavatel a odběratel nevěří (v maloobchodě)
- hotovostní platby - výplata mezd
 - cestovné
 - zálohy k vyúčtování
- hotovostní příjmy - tržby za hotové
 - dotace pokladny

Za peněžní prostředky v pokladně zodpovídá pokladník, který vede pokladní knihu, do které se zapisuje podle pokladních dokladů (VPD, PPD).

Příjmový pokladní doklad

- vyhotovuje se ve dvou stejnopisech - účetní doklad jako originál
 - stvrzenka jako doklad plátcí
- náležitosti: - číslo a datum
 - částka (číslicí a slovy)
 - důvod
 - organizace
 - podpisy

Výdajový pokladní doklad

- vystavuje se v jednom vyhotovení
- náležitosti: - číslo a datum
 - částka (číslicí a slovy)
 - účel
 - komu to bylo vyplaceno
 - organizace
 - podpisy (toho kdo to přijal, vyhotovil, zaúčtoval, schválil)

Stav hotovosti v pokladně se kontroluje denně. Musí souhlasit se zůstatkem v pokladní knize, případné rozdíly musí být objasněny. Fyzické inventuře pokladní hotovosti se říká pokladní skontro.

Nejméně jednou čtvrtletně musí být provedena inventarizace peněžních prostředků. Spočítají se peníze v pokladně a vypracuje se zápis, v nichž se uvedou jednotlivé druhy peněz papírových a mincí, tzv. pokladní výčetka

Může nastat nesoulad mezi zůstatkem v pokladně a zůstatkem vykázaným v pokladní knize. Mohou vzniknout 2 situace: 1) pokladní schodek - znamená pohledávku za pokladníkem

2) pokladní přebytek - znamená mimořádný výnos

Pokladní složenka

- slouží ke složení peněz na účet
- náležitosti: - číslo účtu
 - částka číslicí a slovy
 - symboly platby - konstantní (identifikuje platbu)
 - variabilní (účel platby)
 - specifický (u investiční výstavby)
 - likvidátor
 - podpis složitele
 - razítko banky a podpis
 - výčetka

Výběrní lístek

- v případě výběru peněz z účtu
- v tomto případě můžeme též použít šek, ale výběrní lístek je určen spíše pro FO, protože nelze vyplnit předem

Šek

- v případě výběru peněz z účtu
- právní úprava vychází z Ženevských dohod
- náležitosti - slovo šek
 - bezpodmínečný závazek (že zaplatí)
 - částka (číslicí i slovy)
 - ten kdo je zavázán (dlužník)
 - datum a místo vystavení
 - splatnost
 - 2 podpisy

- šeky platí do 14 dnů ode dne vystavení a jsou splatné ihned (u nás)

U nás se banky sdružily do Záručního šekového systému - proplácení šeků klientům, kteří mají účet u jiné banky, banky proplácejí tzv. Kryté šeky (do částky 6 500,--, max.

10), klient dostane k šekové knížce Záruční kartu s podpisovým vzorem, poté se banky vyrovnají

Platební karty

- banku můžeme požádat o vystavení platební karty
- používá se při vybírání peněz z bankomatů (peníze můžeme vybírat kdykoliv i v noci)
- při ztrátě karty to musíme ihned bance nahlásit
- platební karta platí 1 rok

4) Bezhotovostní platební styk

- bez fyzických peněz
- výhody: - bezpečnost
 - nevznikají konflikty mezi pracovníky
 - rychlejší
- dělení: -a) příkazy bance
 - b) příkazy pro mezinárodní platby
 - c) směnky a šeky

a) Příkazy bance

Příkaz k úhradě

- slouží k úhradě 1 platby z účtu na účet
- vyplňuje se na základě faktury (většinou)
- ten, kdo má platit dá příkaz bance, aby z jeho účtu převedla peníze na účet dodavatele
- splatnost (u většiny bank v den přijmutí), ale některé (např. AGP) požadují, aby příkaz byl předložen do určité hodiny
- náležitosti: - datum
 - číslo účtu
 - kód banky
 - částka
 - splatnost
 - podpis + razítko
 - symboly platby - konstantní (identifikuje platbu)
 - variabilní (účel platby)
 - specifický (u investiční výstavby)

Příkaz k inkasu

- vyplňuje ho a podepisuje příjemce peněz
- lze ho použít pouze při dohodě dodavatele a odběratele (písemná forma)
- musíme předložit bance seznam firem, s kterými jsme dohodnuti a inkasním způsobu placení
- náležitosti jsou stejné jako u Příkazu k úhradě

Hromadný příkaz k úhradě / inkasu

- tehdy, pokud máme za jeden den více plateb
- obdobné náležitosti + celkový součet částek

Trvalý příkaz k úhradě / inkasu

- při pravidelně se opakujících platbách témuž příjemci
- např. placení elektřiny, vody, splátka úvěru

Příkaz k odvolání

- pokud chceme zrušit nebo změnit Trvalý příkaz k úhradě / inkasu

Poštovní poukázky

Typ A - slouží ke skládání peněz v hotovosti a adresátovi přijdou na účet (např. placení obědů)

Typ B - peníze odepíšeme z účtu příjemce hotovost (např. placení pojišťovny)

- další doklady Příkaz k úhradě, Soupis peněžních a poštovních poukázek
- již neexistuje

Typ C - plátce hotovost, příjemce hotovost

Typ D - telegrafická (stejně jako C, ale peníze jsou rychleji)

Typ E - mezinárodní peněžní poukázka - posílání peněz do ciziny (my naše měna - tam cizí měna)

Typ D - slouží k vyplácení sociálních dávek

b) Příkazy pro mezinárodní platby

Hladká platba

- mezi klienty musí být důvěra
- používá se při neobchodních platbách (alimenty, dědictví...)
- probíhá přes bankovní účty (příkaz k úhradě)
- levnější, ale riskantnější

Clearing

- měna nepřechází přes hranice
- každý stát vede účet druhé země
- domácí vývozce dostane z tohoto účtu zaplacení
- clearingová špička - clearingové účty se nerovnejí - srovnají se devizami

Dokumentární akreditiv / inkaso

- obě strany se neznají
- používají se v tuzemsku i v zahraničí
- prostřednictvím bank (nákladnější)
- menší riziko ztráty peněz
- jedná se o velkou částku peněz a nikdo nechce přistoupit na platbu pře dodáním zboží nebo po
dodání zboží (proto dokumentární akreditiv a dokumentární inkaso)

Firma ALFA (vývozce) - do zahraničí my

Firma BETA (dovozce) - někdo v zahraničí

Nejdříve uzavřou dovozní (vývozní) smlouvu

Dokumentární inkaso

- ALFA vyváží do zahraničí zboží
- ALFA uzavře s bankou smlouvu o provedení DI
- ALFA předá bance dokumenty (současně je dá i přepravci)
- naše banka doklady zkontroluje a pošle zahraniční bance
- zahraniční banka vyzve dovozce, aby dal příkaz k zaplacení
- dovozce dá příkaz k zaplacení
- zahraniční banka vydá dokumenty
- BETA dostane zboží

Riziko: příkaz k zaplacení (úhradě) by BETA nemusela dát a zboží by tak šlo nazpět na naše náklady

Dokumentární akreditiv

- bezpečnější, ale časově i finančně náročnější

- dvě firmy se musí dohodnout na použití DA
 - BETA dá příkaz své bance (zahraniční) k otevření tzv. akreditivního účtu ve prospěch firmy ALFA, zároveň bance sdělí, že platba bude uskutečněna až při předložení určitých dokumentů
 - banka otevře akreditivní účet a tuto skutečnost oznámí naší bance (že platba bude provedena až po převzetí určitých dokumentů, sdělí naší bance, které dokumenty nutno předložit)
 - ALFA předá zboží přepravci
 - ALFA předá dokumenty své bance
 - naše banka doklady zkontroluje a pošle je zahraniční bance
 - zahraniční banka převede peníze (provede platbu)
 - BETĚ jsou předány dokumenty, aby mohla převzít zaplacené zboží
- Nemůže se stát, že zboží nebude zapláceno, protože byl otevřen akreditivní účet

Odvolatelný akreditiv - v akreditivu lze provést změny

Neodvolatelný akreditiv - všechny zúčastněné strany musí souhlasit se změnami

Potvrzený akreditiv - za splácení ručí obě zúčastněné banky

Nepotvrzený akreditiv - za splácení ručí pouze banka importéra

Krytý akreditiv - peníze v momentě uskutečnění vývozu jsou už v bance vývozce

Nekrytý akreditiv - peníze jsou ještě v zahraničí (odběratel)

c) Směnky a šeky

- jsou krátkodobé CP pohybující se na peněžním trhu
- mají stejnou právní úpravu Směnečným a šekovým zákonem (1950) a vycházejí ze Ženevských dohod

Směnka

- je to nejdokonalejší dlužný úpis
- náležitosti - slovo směnka
 - bezpodmínečný závazek (že zaplatí)
 - částka (číslicí i slovy)
 - ten kdo je zavázán (dlužník)
 - datum a místo vystavení
 - splatnost
 - 2 podpisy
- druhy - a) vlastní - účastní se 2 osoby (dlužník a věřitel)
 - obsahuje text Za tuto směnku zaplatím
- b) cizí - účastní se 3 osoby (výstavce, směnečník a věřitel)
 - výstavce přikazuje směnečníkovi, aby místo něj zaplatil věřiteli
 - obsahuje text Za tuto směnku zaplaťte
- c) cizí na vlastní řad - věřitel a výstavce je tatáž osoba
 - výstavce vystavuje a přikazuje dlužníkovi, aby zaplatil jemu samému
 - obsahuje text Zaplaťte na řad můj vlastní
- majitel může se směnkou naložit takto:
 - 1) ponechat si ji do lhůty splatnosti a nechat si ji proplatit
 - 2) prodá ji bance za eskont, ta mu vyplatí částku nižší o diskont
 - 3) majitel zaplatí směnkou svému věřiteli, převod se provádí rubopisem
 - 4) majitel může použít směnku ke krytí bankovního úvěru

Šek

- na doručitele
- na jméno
- použití: - hotovostní způsob - vybíráme peníze z účtu
 - bezhotovostní způsob - křížovaný šek
 - pouze k zúčtování
- náležitosti - slovo šek
 - bezpodmínečný závazek (že zaplatí)
 - částka (číslicí i slovy)
 - ten kdo je zavázán (dlužník)
 - datum a místo vystavení
 - splatnost
 - 2 podpisy
- šeky platí do 14 dnů ode dne vystavení a jsou splatné ihned (u nás)

U nás se banky sdružily do Záručního šekového systému - proplácení šeků klientům, kteří mají účet u jiné banky, banky proplácejí tzv. Kryté šeky (do částky 6 500,--, max. 10), klient dostane k šekové knížce Záruční kartu s podpisovým vzorem, poté se banky vyrovnají

Eurošeky

- k devizovým účtům můžeme požádat o vydání šekové knížky, kde můžeme vyplňovat různé měny v různých státech společně s eurošeky vystaví banka také EC kartu, kterou se prokazujeme, náležitosti (u které banky máme devizový účet, ochranný prvek - hologram, podpis podle podpisového vzoru)

5) Pojmy

Podpisový vzor

- určení, kdo je oprávněn s penězi na účtu manipulovat

Výčetka platidel

Platební bilance podniku

Zřízení a vedení účtu

- musíme sepsat Smlouvu o zřízení účtu - smlouva mezi klientem a bankou o zřízení účtu, musí být popsány obě strany (jméno, bydliště...) u firmy (IČO, DIČ...), jaký účet chceme založit (korunový, devizový), vzájemně si dohodneme podmínky (úrok z vkladu, jak často budou úrok připisovat, jakým způsobem budou posílat výpisy a jak často, poplatky za služby...)
- povolení k používání účtu: FO - Občanský průkaz
PO - Výpis z obchodního rejstříku

Výpis z účtu

- stav na účtě na začátku období, na konci období, uvedeny částky přírůstku i úbytku (od koho + číslo účtu, variabilní symbol)

Inflace a oběh peněz

- projev ekonomické nerovnováhy trhu , která se projevuje vzestupem cen (opakem je deflace = hladina cen klesá)
 - ovlivňuje negativně hospodářství, závisí na míře inflace, respektive na jejím tempu růstu
 - inflace tažená poptávkou - do ekonomiky se dostávají peníze, aniž by tomu odpovídala produktivita práce (poptávka existuje - zboží není \Rightarrow zdražení cen)
 - inflace tlačena náklady - rostou vstupní ceny (mzdy, energie...)
 - inflace přerozděluje - kupní síla peněz slábne (menší úspory), majetek roste
 - inflace se počítá porovnáním cen tzv. spotřebního koše (seznam zboží a služeb, které domácnosti spotřebovávají, různé druhy mají různou váhu)
 - inflace = $\frac{\text{Ceny sledovaného období}}{\text{Ceny základního období}} \cdot 100$
 - míra inflace = $(1 + \text{inflace})^n - 1$
- Druhy inflace
- mírná (0 - 10 %) - nemá příliš velký vliv na hodnotu peněz
 - pádivá (10 -50 %) - vede ke zvyšování nejistoty při rozhodování investovat, hospodářská politika je zaměřena na její potlačování (rostou ekonomické náklady)
 - hyperinflace (nad 50 %) - rozvrací ekonomiku, peníze ztrácejí svoji funkci \Rightarrow naturální směna
 - rovnoměrná - u všech komodit na trhu dochází ke stejnému růstu cen
 - nerovnoměrná - ke zvyšování cen dochází odlišně u jednotlivých druhů zboží

Burzovní listek

Devalvace - znehodnocení měny

3.

Financování OM

- 1) Přehled o výši a formách OM
- 2) Přehled zdrojů krytí OM
- 3) Funkce OM - řízení výrobních zásob
 - řízení zásob nedokončené výroby
 - řízení zásob hotových výrobků
 - řízení peněžních prostředků
 - časová norma hotových výrobků
- 4) Financování OM - krátkodobé
 - dlouhodobé

1. Přehled o výši a formách OM

Oběžný majetek se nazývá podle toho, že v podniku stále obíhá, vyskytuje se v různých formách mění svůj charakter a tvar.

Mezi OM patří:

- a) zásoby - materiál
 - zboží
 - nedokončené výrobky
 - hotové výrobky
- b) pohledávky - vznikají při dodavatelsko - odběratelských vztazích a znamenají pro nás aktivum
 - (odběrateli jsme dodali a on nám ještě nezaplatil)
 - sledují se na základě vydaných faktur
 - vede se samostatná analytický evidence (kniha došlých faktur)
- c) peníze - hotovost (doklady PPD, VPD)
 - bezhotovostní (na účtu) - Výpis z účtu
 - evidence peněz se vede v Peněžním deníku
- d) krátkodobé cenné papíry - směnky
 - šeky

Když stanovujeme celkový objem a strukturu OM přihlížíme k některým hlediskům

- a) využití (efektivnost) OM
- b) likvidnost OM
- c) výnosnost (rentabilitu) OM
- d) ukazatelé struktury OM
- e) rizika OM
- f) pracovní kapitál

a) Využití (efektivnost) OM

- rychlost obratu = spotřeba za rok : průměrná zásoba
= 360 : doba obratu
 - vyjadřuje počet obrátek
 - říká kolikrát projde OM koloběhem za 1 rok
- doba obratu = průměrná zásoba materiálu : jednodenní spotřeba
= 360 : rychlost obratu
 - ve dnech
 - říká, za kolik dnů projde OM koloběhem

b) Likvidnost OM

- jak rychle se složky majetku přemění v peníze
- nejlikvidnější - hotové peníze, peníze na účtu, CP, pohledávky, zásoby
- dělení - okamžitá = peníze (hotovost + účet) : krátkodobé závazky (měla by vyjít kolem 1)
 - pohotová = OM - zásoby : krátkodobé závazky (měla by vyjít kolem 1,5)
 - běžná = OM : krátkodobé závazky (měla by vyjít kolem 2)
- likvidita měří schopnost podniku dostát svým závazkům (solventnost)

c) Rentabilita (výnosnost) OM

= zisk : OM

Vztah mezi likviditou a rentabilitou

- když posilujeme rentabilitu oslabujeme likviditu a naopak
- existují možnosti, jak zařídit slušnou likviditu i rentabilitu
 - kontokorentní účet - když potřebujeme, banka za nás uhradí (nevyčerpaný úvěrový účet, platíme úrok jen z vyčerpané částky)
 - akceptační úvěr - eskontování cizí směnky
 - lombardní úvěr - pokud vlastníme majetek, který můžeme zastavit

d) Ukazatelé struktury (aktivity)

- doba obratu pohledávek = pohledávky : denní tržby
 - denní tržba = roční tržba : 360
 - průměrná doba inkasa
 - ukazuje kolik dní trvá, než odběratel zaplatí (máme zájem na snižování doby inkasa)
- doba obratu zásob = zásoba : tržba / 360
- doba obratu aktiv = aktiva : tržba / 360
- doba obratu peněz (tzv. obratový cyklus peněz) = doba mezi platbou za nakoupený materiál a dobou, kdy dostaneme peníze za prodané výrobky
 - = doba obratu pohledávek + doba obratu peněz - doba odkladu plateb
 - chceme co nejkratší dobu obratu peněz, protože tím méně budeme potřebovat OM, menší náklady

e) rizika OM

- tržní - podnikatel ho neovlivní, a působí na všechny hospodářské subjekty stejně (míra inflace, úroveň úrokové měr)
- specifické - můžeme ovlivnit tím, že nakupujeme kvalitní CP, riziko rozkládáme (diverzifikujeme) tak, aby nám portfolio (složení CP) přineslo zisk

f) pracovní kapitál

- ukazatel finančního zdraví firmy
 - jak se krátkodobé závazky podílejí na financování OM
- = OM - KZ \Rightarrow = 0 (není to v pořádku, nějaký oběžný majetek musí mít firmy stále, část OM by měla být financována z dlouhodobých zdrojů (CZ, VZ)
- > 0 (je to dobré, část OM je financována dlouhodobými zdroji)
 - < 0 (celý OM a část IM je financována krátkodobými zdroji - malá

likvidnost

2) Přehled zdrojů krytí

Dělení:

- vlastní - základní jmění
 - zisk a fondy z něj utvořené (rezervní fond)
 - odpisy
 - emise akcií
 - emisní ážio (rozdíl mezi tržní a nominální hodnotou akcie (Tržní >

Nominální)

- cizí - bankovní úvěr - krátkodobé (účelové)
 - Kontokorentní úvěr - úvěr můžeme čerpat "do mínusu" až do výše úvěrového rámce

- Revolvingový úvěr - úvěr, který se opakuje a jeho vaše je závislá na tom, kolik se splatilo

- Eskontní úvěr - banka vyplácí částku směnky po srážce eskontu
 - v době splatnosti směnky inkasujeme však jmenovitou

hodnotu směnky

- rozdíl (mezi tím) = zisk banky

- Akceptační úvěr - banka se zavazuje, že v případě, kdy dlužník nebude moci platit, zaplatí

za něj (můžeme použít u všech druhů závazků)

- Avalový úvěr - banka podepíše směnku jako ručitel, zaplatí ji v případě, kdy směnečník

nemůže

- můžeme použít pouze u směnky

Náklady spojené s úvěrem: (úrok, poplatky, provize, pojištění věci, odborný odhad, úschova)

- obchodní úvěr (dodavatel nám počká s placením)
- krátkodobé závazky (zaměstnancům /mzdy/, státu /daně/)
- obligace (krátkodobý CZ)

- interní - vytvořili jsme je vlastní činností (zisk, odpisy, úspora)

- externí - nevytvořili jsme je vlastní činností (všechno ostatní)

- dlouhodobé (déle než 1 rok) - vl. zdroje, úvěry

- krátkodobé (méně než 1 rok) - krátkodobé závazky

- ostatní zdroje - leasing (pronájem)

- faktoring (odkup krátkodobých pohledávek (odkupují se všechny))

- forfajting (odkup dlouhodobých pohledávek (vybírají si))

- odkup pohledávek - otevřený - zdělí se to dlužníkům

- uzavřený - dlužníci o tom nevědí

- dotace - přímé - příplatky k ceně - stát garantuje zemědělcům

minimální ceny

- příplatky na export - exportní prémie

- účelové přímé dotace - stát se rozhodne, že do

toho bude investovat

- nepřímé - úlevy na daních - podnikatel zaměstnává těžce

postiženou osobu

- garance do zahraničí - podpora ZO

- státní zakázky - musí být vyhlášeno výběrové

řízení (3 varianty)

Poměr cizích a vlastních zdrojů

- zadluženost = cizí zdroje : aktiva (z kolika % je majetek krytý cizími zdroji)

= cizí zdroje : vlastní zdroje (kolik korun dluhu na 1 korunu vlastního kapitálu)

- poměr (VZ : CZ) 50 : 50
 33 : 67

zadluženost vyšší - předluženost

- IM by měl být krytý zcela z vlastních zdrojů (nebo většina vlastních zdrojů a zbytek dlouhodobé cizí zdroje)

- OM - dlouhodobými cizími zdroji, zbytek krátkodobými cizími zdroji

- v podniku by měli být jak cizí zdroje tak zdroje vlastní (pokud máme jen zdroje vlastní - nešetříme - nehospodárnost)

3) Funkce OM

- ovlivňuje výše kapitálu

- zajišťuje plynulost výroby

- ovlivňuje hospodářský výsledek (vznik nákladů , váže nám finanční prostředky)

- zdroj krytí úvěru - lombardní

- směnečné úvěry

a) řízení výrobních zásob

- existuje mnoho druhů zásob, pro nákup a spotřebu se používá tzv. metoda ABC
A - nejvíc se podílejí na spotřebě (málo druhů, 50 - 60 % spotřeby, počítají se normy)

B - rychle a snadno dostupné, které se podílejí na spotřebě 20 - 30 % , objednávají se podle tzv.

signalizace skladu tzn., že zásoba ve skladě klesne pod určitou hranici je třeba ihned objednat,

protože zásoba nám vystačí do nové dodávky

C - zbytek, nejvíc druhů - nakupujeme podle potřeby (kancelářský materiál)

b) řízení zásob nedokončené výroby

- nedokončená výroba - rozpracované výrobky, které neprošly všemi fázemi výroby

- skladují se odděleně od materiálu a zásob hotových výrobků

ČNZ_{nv} = koeficient narůstání nákladů . výrobní cyklus

Zásoba hotových výrobků = ČNZ_{nv} . jednodenní výroba

c) řízení zásob hotových výrobků

- výrobky - finální produkt určený k prodeji

ČNZ_{hv} = expediční cyklus + pojistná zásoba

Zásoba hotových výrobků = ČNZ_{hv} . jednodenní odbyt

d) řízení peněžních prostředků

pomocí tzv. **Platebního kalendáře** -(přehled o tom, kdy a jaké dluhy uhradit, kdy jaké příjmy budeme

mít)

- operativní plán na krátkou dobu

- plánování výdajů - pravidelné

- podle hospodářských smluv a

faktur

e) časová norma hotových výrobků

= expediční cykly + dny pojistné zásoby

4) Financování OM

- krátkodobé - nákup materiálu - mělo ho by být zajištěno krátkodobými zdroji

- dlouhodobé - nákup nových technologií - mělo by být zajištěno dlouhodobými zdroji

Přirozený monopol

Přirozený monopol - „Firma nebo odvětví, jejichž průměrné náklady na jednotku produkce prudce klesají v celém rozsahu výstupu. V takové situaci jediné firma (monopol) může nabízet produkt daného odvětví efektivněji, než kdyby o to usilovalo několik firem.“

Typickým příkladem přirozeného monopolu je energetická soustava. Aby nedocházelo k tomu, že si monopolista bude diktovat ceny, jsou tyto regulovány státem, nebo je firma vlastněna státem. Toto má však neblahé, nám všem dobře známé, důsledky. Státní úředník stanovuje cenu, která nemůže být daná trhem, a to většinou podle údajů, které mu může poskytnout právě monopolista. To má za následek snahu o zachování regulace. Monopolista formou dobrovolných příspěvků vládnoucí straně si tak může zajistit pevné postavení v beztržním prostředí a trvalé zisky.

Dalšími příklady přirozeného monopolu jsou: dálnice - zde je efektivita přirozeného monopolu zjevná; dále máme o jeho efektivitě spíše pochybnosti - železnice, telefonní síť. Energetickou soustavou se budeme zabývat poněkud podrobněji.

Možná řešení tohoto problému vycházejí z rozdělení přirozeného monopolu na tři části:

1. produkce
2. transport
3. prodej

Náklady na jednotku produkce zde klesají nejprudčeji právě u distribuce (př. nevyplatí se vést dvoje potrubí k jednomu odběrateli).

Jaká jsou tedy možná řešení? Zavedení trhu do jednotlivých částí přirozeného monopolu. Jedna možnost je konkurenční produkce. Jedna firma se zabývá nákupem a prodejem energie a jejím transportem, zatímco ve výrobě je plně konkurenční prostředí. Z hlediska organizačního je tento model relativně jednoduchý, spotřebitelé si však nemohou vybrat svého dodavatele a stále jsou nuceni platit státem regulované ceny (regulace transportu a prodeje). Podařilo se nám sice zefektivnit výrobu, ale ztráty vznikající při přenosu nemá nikdo motivaci minimalizovat (spotřebitel to zaplatí). Proto se na stavbu dalších zdrojů vypisuje více veřejných nabídkových soutěží (tzv. tendrů) než je potřeba.

Druhou možností je nechat monopolní pouze transportní síť. To zapříčiní vznik trhu, který nebude již nutno regulovat - regulované budou pouze poplatky za přenos. Organizace takového trhu je až nyní umožněna díky rozvoji komunikační a výpočetní techniky. Při uzavření kontraktu mezi spotřebitelem a výrobcem nedochází k přímému dodání energie. Výrobce pouze zvýší dodávku do sítě o hodnotu nasmlouvanou se spotřebitelem, který

pak může bez rizika kolapsu sítě tuto energii odebrat. Toto umožní oddělení technické sféry od obchodní.

V případě ČEZu, který vlastní distribuční soustavu, je nutné jeho rozdělení na část přenosovou a výrobní. Zároveň je třeba tomuto gigantu, který ovládá 70% trhu, vytvořit optimální tržní prostředí. Vzhledem k tomu, že výstavba elektráren je dlouhodobou záležitostí, zbývá nám uvolnit vstup do odvětví zahraničním producentům. Další alternativou, která je však rizikovější, je rozdělení ČEZu. Menší společnosti nebudí přílišnou důvěru u bank, od kterých potřebují získat úvěry. Mohlo by tedy dojít k podobné situaci jako v Polsku, kde po rozdělení státní společnosti nemá nikdo zájem financovat ekologické programy. Vstup zahraničního strategického partnera do těchto společností by zajistil nejen jejich podporu, ale i přísun zahraničního kapitálu do země

Dějiny ekonomických učení ekonomie strany nabídky

ÚVOD

Spor mezi nabídkově a poptávkově orientovanými ekonomickými teoriemi se prolíná celou historií ekonomického myšlení, ale teprve v 70. letech 20. století se mu dostalo explicitního vyjádření v podobě rozšíření pojmu "ekonomie strany nabídky". Jedním ze směrů, které kladly hlavní důraz na problematiku nabídky je škola ekonomického myšlení, které se dostalo označení ekonomie strany nabídky, či nepřiliš lichotivého označení populistická ekonomie strany nabídky.

VZNIK

V rámci nastupujícího neokonzervativního proudu ekonomického myšlení se koncem sedmdesátých let dostalo zejména v USA široké popularity právě tomuto nově konstituovanému směru. Rozhodujícími příčinami, které vedly ke konstituování ekonomie strany nabídky v samostatnou školu ekonomického myšlení v rámci širšího proudu znovuoživeného neoklasicismu, byly mimo příčin, které obecně vyvolaly nástup neokonzervativních směrů, zejména vliv celosvětového hnutí označovaného jako "revoluce proti daním" a propagandistická potřeba vytvořit alespoň zdání toho, že hospodářský program tehdejšího kandidáta na prezidentský úřad R. Reagana stojí na nějaké nové teorii, která umožní, aby tento program označovaný jako reaganomika byl úspěšný.

HLAVNÍ PŘEDSTAVITELÉ

Za hlavní představitele ekonomie strany nabídky jsou považováni zejména A. B. Laffer, G. Gilder, P. C. Roberts, M. Feldstein, J. Wanninskiová, I. Kristol, S. Barlett, N. Ture, J. Kemp, M. Boskin, J. Rutledge, M. Weidenbaum a jiní.

Jejich společným rysem je, že jde o osoby, které dříve nikdo neznal, že jde o málo významné, až druhořadé ekonomy (Laffer, Ture), sociology (Gilder), publicisty a ideology (Kristol, Wanninskiová) a konzervativní politiky (Kemp).

Koncem sedmdesátých a počátkem osmdesátých let byl za klíčovou postavu považován A. B. Laffer, který, ač sám příliš nepublikoval, byl ostatními stoupenci ekonomie strany nabídky označován za autora většiny myšlenek ekonomie strany nabídky. S odstupem doby je zřejmé, že nejrozpracovaněji koncepci ekonomie strany nabídky podává P. C. Roberts. Teoreticky zajímavé jsou i práce M. Weidenbauma, který ale zjevně inklinoval k širšímu pojetí ekonomie strany nabídky a svoji pozornost zaměřil zejména na problémy deregulace. Stejně tak M. Feldstein reprezentuje spíše toto širší pojetí ekonomie strany nabídky a pokouší se prokázat

nerozpornost učení J. M. Keynesa a nabídkově orientovaných ekonomů. Tvrdí, že neslučitelnost existuje pouze v případě neokeynesiánských interpretací. Oba posledně jmenovaní se s ekonomii strany nabídky přechodně spojili zejména v souvislosti s tím, že svého času byli oba předsedy Rady hospodářských poradců prezidenta Reagana.

ZÁKLADNÍ KONCEPCE

Ekonomové strany nabídky se snaží redukovat hospodářskou politiku na jediný, v podstatě liberální či neoliberální cíl. Jde o to, maximálně privilegiovat a podporovat ty, kdož vytváří hospodářské bohatství. Toho všeho lze dosáhnout jedině realizací jedné elementární liberální myšlenky,

že k tomu, aby se hospodářství vrátila prosperita a stabilita, je třeba vrátit tržnímu hospodářství všechna jeho práva a skoncovat s desetiletími nepřetržitého růstu státního intervencionismu.

Ekonomie strany nabídky představuje negaci dvou základních poselství keynesiánské filosofie:

- že stát musí zasahovat, aby napravlal ekonomické nedostatky trhu a zajistil tak poskytování základních sociálních služeb a spravedlivější přerozdělování důchodu
- že stát musí zajišťovat plné využívání zdrojů s akcentem na plnou zaměstnanost prostřednictvím makroekonomické rozpočtové a peněžně úvěrové regulace cyklických výkyvů hospodářství

Jinými slovy řečeno, jsou pro ekonomy strany nabídky negativní účinky vládní politiky, která se snaží marně odstranit nedostatky trhu na mikro i makro úrovni, daleko podstatnější než samy tyto nedostatky. Hospodářský a sociální intervencionismus realizovaný na základě přerozdělování zajištěného rozsáhlým zdaněním má veskrze negativní dopady.

Lafferovská ekonomie strany nabídky se zaměřila zejména na analýzu negativních dopadů vysoké míry zdanění. Sehrála též velkou roli v pokusech dostat do souladu snižování daní s požadavkem omezení rozpočtových deficitů bez nutnosti radikální restrikce výdajů. Klíčem k dosažení tohoto stavu, který se do té doby jevil většině ekonomů jako absurdní, se alespoň po jistou dobu stala koncepce Lafferovy křivky.

Základním postulátem ekonomie strany nabídky je hypotéza, že nabídka výrobních faktorů je podstatně pružnější, než předpokládala keynesiánská ekonomie, která ji buď zcela opomíjela nebo ji považovala za zanedbatelnou. To znamená, že primárním odrazem změn sazeb daní je realizace substitučního efektu při snížené roli důchodového efektu. Změna sazeb daní vyvolá v chování jednotlivce změny různého druhu. Změnou první je tzv. efekt důchodový, který vyjadřuje, že jedinec v zájmu udržení si životní úrovně vynakládá při zvýšení sazeb daní zvýšené pracovní úsilí a naopak. Druhou změnou je efekt substituce, vyjadřující ochotu smířit se s nižšími příjmy při větším množství volného času.

Rozvinutím výše uvedeného postulátu je analýza účinku sazeb daní na poměrné ceny práce a úspor a prostřednictvím nich na agregátní nabídku a její růst. Klíčovým bodem je tvrzení, že změny mezních sazeb daní vyvolávají změny poměrných cen práce a úspor, čímž vyvolávají i změny v jejich nabídce. Změny mezních sazeb daní tedy mohou vyvolávat :

- změny ve volbě mezi prací a volným časem

- změny ve volbě mezi zvyšováním běžné spotřeby a úsporami a na ně vázanými investicemi
- změny poměru mezi zdaňovanou a nezdanitelnou činností (pod pojmem nezdanitelná činnost je zahrnována především domácí práce a kutilství, činnost za protislužbu a melouchářství)

Ekonomové strany nabídky považují za velmi významnou vazbu mezi daňovými sazbami a nabídkou, reprezentovanou vytvořeným hrubým národním produktem. Tvrdí, že kdyby byly daně blízké nule, nemohl by stát poskytovat některé základní služby nezbytné pro fungování trhu, jako jsou např. infrastruktura, obrana, měnový systém atd., což by všechno v souhrnu znamenalo nízkou agregátní nabídku. S růstem daní (příjmů státu z daní) se mohou tyto služby stále rozšiřovat a tím může i vzkvétat hospodářská činnost. Služby, které stát poskytuje ekonomickým subjektům, jsou cennější, než ztráty způsobené zdaněním. Jinak řečeno, mezní užitek zdrojů vydaných na daně je vyšší, než mezní užitek libovolného jiného užití těchto zdrojů. S tím, jak ale klesá mezní užitek daní pro ekonomické subjekty při zvyšování daní, může dojít zdanění až k bodu, kdy se mezní výnos ekonomických subjektů z daní rovná mezním nákladům daní pro ekonomické subjekty a při dalším zvýšení daní dojde k tomu, že vysoké daně začnou odrazovat od podnikání v nejméně efektivních oblastech. Jinak řečeno, zdaněním se zhoršují poměrné ceny a lidé se raději oddávají nečinnosti, spotřebě a vymýšlení, jak uniknout před zdaněním, nežli práci, spoření a investicím. Tak se stává, že je tržní nabídka statků nižší než v jinak obdobných situacích, které se odlišují pouze výhodou nižších daňových sazeb. Kdyby sazby daní dále rostly, snižovala by se dál i efektivnost podnikání a tím i agregátní nabídka. V případě stoprocentní daňové sazby by teoreticky ustala veškerá hospodářská činnost v oficiální ekonomice.

Popsané změny v rozsahu hospodářské činnosti a tím i tzv. daňového základu musí mít logicky vliv na příjmy státu z daní. Ty se rovnají sazbě daní násobené daňovým základem. Proto, když změny sazby daní mění agregátní nabídku (zdaňovaný základ), mohou se v jistých situacích sazby daní a příjmy státu z daní i nepřímo úměrně, to je, se vzrůstem sazby daní může teoreticky klesat příjem z daní. Toto tvrzení ilustruje tzv. Lafferova křivka, jejíž název je odvozen od jejího autora A. B. Laffera.

Křivka vycházející z nuly a končící ve stu ilustruje logický závěr, že kdyby byly sazby daní nulové, byly by i příjmy státu nulové. Růstem sazeb daní by rostly i příjmy státu z daní, ale současně by narušovaly podněty k práci, úsporám a investicím. Z toho plyne: od určitého bodu (Lafferův bod) se příjmy v důsledku rychlejšího úbytku zdaňovaného základu zmenšují. Stoprocentní sazba daně by měla za následek nulové příjmy. Při analýze Lafferovy křivky je třeba vždy důsledně rozlišovat tzv. teoretickou Lafferovu křivku a tzv. empirické Lafferovy křivky. O pravdivosti teoretické Lafferovy křivky nemůže být pochyb, neboť je jen grafickým znázorněním dávno poznanych pravd o působení zdanění na rozsah výroby. Laffer však jako první vyjádřil tuto křivku graficky. Teoretická křivka však neposkytuje žádné argumenty pro nebo proti zvyšování daní.

O plné konzistentnosti Lafferovy křivky s neoklasickým učením svědčí i fakt, že individuální Lafferovy křivky lze poměrně snadno odvodit pomocí aparátu paretovské indiferenční analýzy volby mezi prací a volným časem. Jde vlastně o rozšíření třetího Gossenova zákona o vlivu daní.

Ze spojitosti funkce vyplývá, že vždy existují dvě různě vysoké sazby daně, nižší a vyšší, umožňující stejné příjmy státu, protože je každá spjatá s jiným daňovým základem. Je zcela logické, že by se tedy zdanění mělo pohybovat v levé části grafu, kdy jsou spokojeny obě strany, to je stát i ostatní ekonomické subjekty. Za optimální stav tedy nelze považovat Lafferův bod, neboť cílem hospodářské politiky není maximalizovat příjmy státního rozpočtu z daní, ale maximalizovat agregátní nabídku. Optimální je tedy jistá míra zdanění nižší než

míra zdanění odpovídající Lafferovu bodu.

Největší slabinou teoretické Lafferovy křivky je to, že má přes své racionální jádro čistě ilustrativní charakter. Tuto křivku nelze statisticky verifikovat a tedy všechna opatření prováděná na jejím základě by nutně byla prováděna pouze metou pokusu a omylu. Pro konkrétní hospodářsko – politická opatření je nutné konstruovat empirické Lafferovy křivky pro různé skupiny lidí lišící se svými preferencemi, pro různé daňové soustavy atd. Prováděné výzkumy empirických Lafferových křivek ukazují, že tyto dosahují svých vrcholů až kolem 80%ního zdanění. Konstrukce empirických Lafferových křivek je však spojena s velkými problémy a je vázána na matematické modely chování ekonomických subjektů.

Podle stoupenců ekonomie strany nabídky se v průběhu sedmdesátých let dostal daňový systém většiny rozvinutých zemí do zakázané zóny. Hlavní příčinu toho vidí v tzv. taxflaci. Jde v zásadě o to, že progresivní daňové systémy konstruované v šedesátých letech a dříve, tedy v období relativně nízké míry inflace, se v období relativně vysoké míry inflace stávají nevyhovujícími. Vlivem inflace se totiž zvyšují nominální důchody ekonomických subjektů, čímž se tyto dostávají do oblasti vyššího zdanění a dochází tak k faktickému poklesu reálných důchodů přesto, že tempo růstu nominálních důchodů odpovídá míře inflace či ji dokonce převyšuje.

VLIV SAZEB DANÍ NA EKONOMICKÉ PODNĚTY

Nesporně největším přínosem ekonomie strany nabídky je rozpracování teorie vlivu zdanění na ekonomické podněty. Tato teorie se rozpracovává na základě tzv. poměrných cen. Hlavní zásluhu na rozpracování teorie poměrných cen v pojetí ekonomie strany nabídky má P. C. Roberts. Ekonomové strany nabídky vyzdvihují dvě klíčové poměrné ceny, které dle jejich názoru zcela ovládají výrobu a prostřednictvím ní i celé hospodářství. První alternativní cena určuje volbu mezi úsilím o vyšší běžný příjem (vyšší spotřebu) a volným časem. Druhá určuje volbu mezi úsilím o vyšší příjem v budoucnu (plynoucí z úspor a investic) a běžnou spotřebou. Obě dvě jsou ovlivněny sazbami daní, při progresivním zdaňování je přesněji používat mezní sazby daní. Čím vyšší jsou sazby daní z příjmu, tím nižší je cena volného času a běžné spotřeby v jednotkách obětovaného čistého příjmu po zdanění.

EFEKT ODRAZOVÁNÍ OD PRACOVNÍHO ÚSILÍ

Jedním z dopadů změny poměrných cen vlivem vysokého zdanění je relativně nízká alternativní cena volného času, která odrazuje od pracovního úsilí. Vysoké progresivní daně tak odrazují od lépe placených, ale náročnějších povolání, neboť přechod do vyšší daňové kategorie nivelizuje příjmy. Tak se může stát, že např. lékaři proto raději méně pracují a více užívají volného času, než by se zvýšeným pracovním úsilím dostali do vyššího daňového pásma. To současně vede k nárůstu cen lékařských služeb a též k tomu, že ve zdravotnictví pracuje nepřiměřeně mnoho lékařů.

EFEKT PŘEVÁDĚNÍ HOSPODÁŘSKÉ ČINNOSTI DO NEZDAŇOVANÉ OBLASTI

Vysoké mezní daně snižují rozdíl mezi průměrnou mzdou (zdaněnou a zatíženou navíc příspěvkem na sociální pojištění atd.) a nezdaňovanou podporou v nezaměstnanosti. Vysoké daně rovněž přesouvají část ekonomické aktivity do nelegální a nezdaňované sféry. Pomineme-li nezákonné činnosti jako např. prodej drog atd., pak klasickým příkladem tohoto efektu je melouchářství a kutilství. Obojí má negativní dopady nejen na příjmy státního rozpočtu z daní, ale především na makroekonomickou efektivnost.

EFEKT ODRAZOVÁNÍ OD INVESTIC

Jako učebnicový příklad tohoto efektu je možno uvést „podobnost Rolls Royce“ P. C.

Robertse. Mějme příklad Angličana, pro kterého platila 98%ní mezní sazba daně z příjmu z úroku (tzv. nevydělané příjmy). Pak tento, máje 50 000 dolarů, má buď možnost uložit je se 17%ní mírou výnosu nebo si koupit Rolls Royce. Jelikož mu 50 000 dolarů přináší po zdanění pouze 170 dolarů budoucího ročního příjmu navíc, pak se zřejmě rozhodne raději pro nákup luxusního vozu. Poměrná cena Rolls Royce je z jeho pohledu 170 dolarů ročně. Vliv tohoto efektu na hospodářství je stejný, ne-li zhoubnější, jako vliv předchozího efektu. V hospodářství zatíženém takovýmto zdaněním bude spotřebováno až do konečného hospodářského krachu stále více a více luxusních statků.

DŮSLEDKY SNÍŽENÍ DANÍ A DOPORUČENÍ EKONOMŮ STRANY NABÍDKY PRO HOSPODÁŘSKOU POLITIKU

Z předchozího jasně vyplývá, že by snížení daní způsobem odpovídajícím přesunu ze zakázané zóny zvýšilo cenu běžné spotřeby v poměru k příštímú důchodu, což by vyústilo ve více úspor a umožnilo růst reálných investic. Snížení sazeb daní by tedy vedlo nejen ke zvýšení celkových příjmů a tedy i celkových výdajů, ale změnilo by i skladbu výdajů ve prospěch investic. To by mělo vést ke zvýšení produktivity práce, zaměstnanosti a reálného hrubého národního produktu daleko více, než všechna opatření orientovaná na zvyšování agregátní poptávky. Ekonomové strany nabídky zahrnují do sazeb daní i inflační a protiinflační prémie při půjčkách. Inlace je podle nich způsobem všeobecného zdanění.

Jediným a v zásadě rozhodujícím lékem na všechny neduhy hospodářství je podle ekonomů strany nabídky politika snižování daní. Nezbytným předpokladem tohoto hospodářsko-politického doporučení však je, že se konkrétní hospodářství v konkrétním čase nachází skutečně v zakázané zóně.

PŘÍNOS EKONOMIE STRANY NABÍDKY PRO EKONOMICKÉ MYŠLENÍ A HOSPODÁŘSKOU POLITIKU 20. STOLETÍ

Teoretický přínos Lafferovské ekonomie strany nabídky, která se vždy programově distancovala od „akademické“ ekonomické teorie a označovala se za návrat ke „zdravému selskému rozumu“, je v celku omezený. Její hlavní přínos pro ekonomickou teorii spočívá v rozšíření neoklasického modelu chování ekonomického subjektu o vlivy státu, zejména o vlivy daní. Tento přínos je spojen zejména s teorií poměrných cen a učením o ekonomických podnětech. Její přínos spočívá v tom, že explicitně formulovala odklon od ryze poptávkové orientace, ať již keynesiánského, či monetaristického ražení. Toto vše bylo v celku bez problémů akceptováno už v průběhu osmdesátých let i tzv. hlavním proudem akademické ekonomické teorie.

Přínos ekonomie strany nabídky v širších souvislostech byl zejména v tom, že představovala důsledně antikeynesiánskou a liberální orientaci, kterou dovedla bez ohledu na svoji značnou vnitřní nekonzistentnost podávat v dostatečně jednoduché podobě, čímž se stala ideální pro širokou kampaň proti dříve velmi rozšířené představě o nutnosti existence silné a ekonomicky aktivní vlády. Představovala tak povrchní rehabilitaci Sayova zákona trhu a na něj vázaný návrat ke klasickým a zejména neoklasickým představám o fungování trhu v ideální podobě prostřednictvím cenových signálů. Spolu s novou klasickou makroekonomií pak představovala orientaci, která se, i když z jiných důvodů, důsledně zasazovala o realizaci zásad „Laissez-faire“. Tuto zásadu parafrázovalo tvrzení: „Jediná dobrá vláda je minimální vláda

Burzy

Historie burzovníctví

Pojem „burza“ se historicky vyvinul jako označení pro zvláštní druh

shromáždění obchodníků, na kterém se uskutečňovala koupě a prodej zboží. Názory na původ vzniku tohoto slova se různí. Jedním z názorů je, že tento pojem pochází ze středověkého slova „bursae“, což byly kupecké koleje. Podle jiného názoru pochází z řeckého slova, které v překladu znamená kožený měšec, který byl umístěn na štítě v rodině Van der Beurse z Brugg. Ať už tento pojem přišel odkudkoli, rozšířil se téměř po celé Evropě.

Chápaní obsahu pojmu burza lze rozdělit do několika skupin:

1. Místo, kde se uskutečňují obchody
2. Schůzka pro obchodníky
3. Právní osoba, která organizuje trh
4. Forma trhu

Charakteristickými znaky burzy jsou:

- * Zvláštní organizovanost trhu
- * Omezenost trhu jen pro určité subjekty
- * Omezenost předmětu na trhu
- * Fyzická nepřítomnost zboží
- * Trh, který se pravidelně opakuje na určitém místě

První období vzniku a vývoje burz v Evropě začíná ve 12. a 13. století v italských městech Janov, Lucca, Benátky a Milán. Pojem burza se začal používat nejdříve v belgických Flandrech.

Za zmínku rovněž stojí traumatická událost z roku 1929. Panika a krach na Wall Streetu byly předzvěstí dlouhé a bolestivé deprese, která se promítla prakticky do celého světa.

Členění burz

Burzy se vzájemně liší podle sféry činností a funkcí, které plní.

Z hlediska významu je dělíme na:

- * burzy národní
- * burzy mezinárodní

Z hlediska právní normy na:

* burzy organizované státem, které mají statut

* burzy jako korporace hospodářských organizací, většinou se jedná o akciové společnosti

Z hlediska předmětu burzovního obchodu se člení na:

* burzy efektové – burzy cenných papírů

* burzy devizové – bezhotovostní platební prostředky

* burzy komoditní – zboží, které se dále člení na obecné či speciální

V současné burzovní terminologii se peněžní burzy skládají z:

* burzy cenných papírů

* burzy tzv. „Financial future“, tj. termínových finančních obchodů

* burzy finančních opcí, tj. prémiových opčních obchodů, tzv. „options“

Typy burz cenných papírů:

* francouzský typ – burza je všeobecně přístupným shromážděním, ale obchody zde lze uzavírat pouze prostřednictvím burzovních dohodců (senzálů)

* střeoevropský typ – burza představuje uzavřené shromáždění, přístup zde mají pouze členové burzy

* anglo-americký typ – burza je soukromoprávní organizace a přístup na burzu je omezen

Burza je kategorií ekonomickou i právní.

Jako ekonomickou kategorií ji lze chápat jako zvláštní formu trhu, jehož charakteristické znaky jsou:

1. zvláštní organizovanost tohoto trhu, zpravidla je k tomu účelu zřízena právnická osoba, která organizuje nabídku a poptávku

2. osobní omezenost trhu jen na určité subjekty

3. účastníci burzovního obchodu, kteří zaručují likviditu zboží

4. omezenost předmětu trhu jen na zboží o velkých objemech, zastupitelná a připuštěná na tento trh
5. fyzická nepřítomnost zboží, které je předmětem obsahu
6. trh, který se pravidelně opakuje na určitém místě
7. trh, který je postaven pod státní dohled

Burzu z právního hlediska můžeme vymezit jako právnickou osobu, jejímž předmětem činnosti je organizování trhu, to je kvalifikovaná činnost spočívající v soustředování nabídky a poptávky po zboží do určitého místa a určitého času. Umožňuje zároveň, aby na tomto místě a v tomto čase strana nabídky a strana poptávky uzavřely kupní smlouvu.

Funkce burzy lze členit na:

- * selekční
- * tržní – zabezpečování hromadného obchodu s cennými papíry, stanovení jejich kursu a zajištění likvidity
- * orientace kapitálu
- * urovnávání vztahů mezi úsporami a investicemi
- * konsolidační – krátkodobých dluhů bank

Burzu lze definovat jako vysoce organizovaný trh, vyznačující se těmito znaky:

- * slouží k uzavírání obchodů zastupitelnými předměty, s nimiž je přípustné obchodovat
- * předměty, s kterými se obchoduje, se normalizují na burze
- * burzovní obchody se konají pravidelně v určenou dobu a na určeném místě
- * obchodu na burze se smí účastnit pouze přesně vymezený okruh osob

Podrobnosti o vnitřní organizaci burzy cenných papírů obsahují stanovy a burzovní řád.

Burzovní orgány

Nejvyšším orgánem burzy je valná hromada. Statutárním orgánem je burzovní komora. Dalšími členy burzovních orgánů jsou předseda burzovní komory, generální tajemník, dozorčí rada a kursovní výbor.

Valnou hromadou je shromáždění akcionářů burzy, které se koná nejméně jednou ročně a svolává ji burzovní komora. Právo svolat mimořádnou valnou hromadu má burzovní komora i dozorčí rada, jestliže to vyžadují zájmy burzy. Jednání valné hromady se mohou s hlasem poradním účastnit i burzovní dohodci, generální tajemník a burzovní komisař. Působnost valné hromady vyplývá ze zákona č. 214/1992 Sb. a Obchodního zákoníku.

Burzovní komora jedná jménem burzy ve více záležitostech a řídí činnost burzy jako právnické osoby. Počet členů burzovní komory nemůže být vyšší než 24 a jejich členy volí a odvolává valná hromada.

V čele burzovní komory stojí předseda burzovní komory, který je zvolen z jejích členů. Burzovní komora může zřídit burzovní výbory. Tyto výbory mohou být stálé nebo dočasné a jsou složeny z členů burzovní komory i odborníků. Pravidla burzovních výborů určuje burzovní řád.

Generální tajemník burzy je orgánem burzy cenných papírů a současně jejím zaměstnancem. Je jmenován na základě výběrového řízení, které vyhlašuje burzovní komora. Do působnosti generálního tajemníka burzy cenných papírů patří:

- * řízení činnosti burzovních aparátů a provoz burzy
- * účastnit se zasedání burzovní komory a burzovních výborů s hlasem poradním
- * ukládat pokuty osobám, které porušují pořádek burzy

Dozorčí radě burzy přísluší dohlížet na výkon působnosti burzovní komory, přezkoumává roční účetní závěrku a návrh na rozdělení zisku.

Burzovní obchod

Obchody s cennými papíry můžeme členit podle několika hledisek:

1) Podle časového okamžiku realizovaného obchodu

- * promptní
- * termínové

Při promptních obchodech dochází k dodání cenných papírů ještě týž den nebo několik dní po uzavření obchodu (3-4 dny). Na londýnském finančním trhu je to nejpозději následující den po uzavření obchodu.

V případě termínových obchodů bývá dodací lhůta 1-6 měsíců po uzavření kontraktu. Plnění se neuskutečňuje ihned po sjednání obchodu. Předmět a forma termínových obchodů jej přesně stanovena, což umožňuje uzavírání velkého množství obchodů. Cílem těchto obchodů s cennými papíry je

spekulace se změnou kurzu. Existují dvě formy spekulací. Makléři, kteří spekulují na sestup kurzu se nazývají medvědi a naopak ti, kteří spekulují na vzestup kurzu, se nazývají býci.

Termínové obchody můžeme členit na:

- * fixní obchody, kdy je prodávající povinen ke dni plnění bezpodmínečně dodat cenné papíry a kupující zase tyto cenné papíry převzít

- * prolongační obchody, kdy součástí těchto obchodů je smlouva, kterou strany odkládají splnění obchodu až k dalšímu termínu.

- * podmíněné termínové obchody v různých formách. Při těchto obchodech poskytuje jeden kontrahent druhému určitou majetkovou výhodu – prémii s právem odstoupit od plnění.

Zvláštním typem termínových obchodů jsou opce (option). Není u nich stanoven den vyjádření. Tyto obchody poskytují kupujícím právo, ale ne povinnost koupit či prodat určité množství cenných papírů zboží za dohodnutou cenu k určitému datu.

Dalším typem obchodu, který vzniká kombinací termínových a promptních obchodů, je swap. Je rozšířen na devizových trzích i na trzích cenných papírů, především s obligacemi. Skládá se ze dvou směnových úkonů v opčním směnu, tzn. prodeje a koupě stejné částky deviz, přičemž jedna operace je promptní a druhá termínová.

2) Podle způsobu vyřizování se dělí burzovní obchody s cennými papíry na:

- * obchody k uspořádání, které se zúčtují ve stanovené lhůtě a v určeném peněžním ústavu

- * obchody přímé, kdy vyrovnání pohledávek a závazků probíhá přímo mezi kupujícím a prodávajícím

Nejvýznamnější světové burzy

Mezi nejvýznamnější světové burzy patří:

- * New York Stock Exchange (NYSE)

- * The International Stock Exchange London

- * Tokio Stock Exchange

- * Frankfurter Wertpapierbörse

- * Züricher Effektenbörse

- * Wiener Börse
- * Amsterdamse Effectenbeurs
- * Bourse des Valeurs de Paris
- * Toronto Stock Exchange

Pražská burza

Burza cenných papírů v Praze, a.s. byla založena 24. 7. 1992 dvanácti peněžními ústavami a pěti brokerskými firmami. Do obchodního rejstříku byla zapsána 24. 11. 1992 se základním jměním 5,3 mil. Kč. Dne 6. dubna 1993 byla premiéra Pražské burzy po 55 letech. Při prvním dnu obchodování na BCPP byl dosažen obrat přes 4 mil. Kč. Dnes se tyto obchody pohybují v daleko vyšších částkách. Nejsledovanějším ukazatelem ekonomického vývoje je index PX 50. Je to průměrná hodnota padesáti nejvýznamnějších českých společností, které značně ovlivňují vývoj celé ekonomiky

Krise sektoru družstevních záložen v ČR

Zpráva z tisku: "90% vkladů v kempeličkách je ohroženo. 9 miliard vkladů už možná družstevníci neuvidí. Mají kempeličky budoucnost?"

Současný stav:

Do poloviny letošního února přesto v ČR vzniklo 136 družstevních záložen s asi 135 tisíci členy. Objem vkladů činil 11 miliard korun .

Souhrnné údaje sektor družstevních záložen

Období

Počet záložen

Počet členů

Vklady

Úvěry

Bilanční suma

v mil. Kč

1996

45

7 092

176,2

45,1

211,0

1997

66

25 160

1 267,2

186,2

1 413,8

1998

76

63 301

4 484,6
1 854,9
4 686,8

30.6.1999
100
111 683
9 850,9
4 097,7
10 291,7

30.9.1999
107
118 000
10 800,1
5 020,4
11 279,0

Problémové družstevní záložny (přehled opatření Úřadu pro dohled k 15.1.2000)

Jméno záložny

Údaje k 30.9.1999

Opatření

Platnost od

Bil. Suma v mil. Kč počet členů

Družstevní záložna Ostrava

3 520

24 079

nucená správa,

13.1.2000

Českomoravská družstevní spoř.

1 707

13 108

nucená správa,

12.1.2000

Živnostenské spořitelni a úvěrní družstvo

942

10 700

nucená správa,

30.11.1999

Družstevní záložna PRIA

297

4 000

nucená správa,

12.1.2000

Družstevní stavební záložna Praha

288

2 496

nucená správa,

4.10.1999

Doublebská družstevní záložna ČB

256
6 861
zákaz a omezení činnosti
13.1.2000

Rodinná záložna Moravské Budějovice
1 670
31 093
zákaz a omezení činnosti
13.12.1999

Živnostenská záložna Dvůr Králové
249
2 617
zákaz a omezení činnosti
12.1.2000

MAVEL -družstevní záložna Brno
160
1 815
zákaz a omezení činnosti
23.12.1999

Záložna OBNOVA, Náchod
73
993
zákaz a omezení činnosti
3.1.2000

Všeobecná družstevní záložna Hradec Kr.
7
960
zákaz a omezení činnosti
10.12.1999

9 169
98 722

Jak se situace vyvíjela

První varovné signály se objevily v tisku už v březnu loňského roku. Bylo evidentní, že pokud by měly záložny s nabídkou vysokých úroků skutečně dostát závazkům vůči svým členům, musely by dosahovat opravdu vysoké výnosovosti aktiv. Vzhledem k nedostatku investičních příležitostí, které by umožnily vysoké výnosy realizovat, bylo zřejmé, že dříve či později dojdou peníze. V některých záložnách se uplatňovalo finanční řízení, odporující všem pravidlům v bankovníctví. Slíbené vysoké úroky nebyly členům vypláceny z peněz, které si záložna svým hospodařením vydělala, ale z těch, které si u ní uložili noví členové. V roce 1999 se situace vyhrotila. Úřad pro dohled nad družstevními záložnami ze začátku mlčel. Spekulovalo se, zda se nemá sektor regulovat sám či se má přikročit k radikálním státním zásahům. Občas se někde objevilo prohlášení, že sektor kampaňek se žene do záhuby. Což samozřejmě ČAZ popírala. ČAZ – česká asociace záložen – sdružuje kolem 50 kampaňek. V poslední době ale sehrála rozporuplnou roli, když hájila zájmy svých členů, tzn. odmítala varovné hlasy, a navenek vystupovala, že sektor je v pořádku. Fungovala tak spíše jako lobbyistická organizace než jako instituce, která by se také měla zajímat, zda je finanční situace jejich členů v pořádku..

Na jaře roku 1999 provedl úřad pro dohled první vážnější zásah. Vyhlásil první nucenou správu nad šestou největší kampeličkou v zemi (Česká národní záložna Ostrava). V té době dosahovaly vklady v kampeličkách 5 mld. korun. Na toto varování nebrali potenciální zákazníci družstev ohled a hromadně podléhali mamutí reklamní kampani.

Příčiny selhání

Je jistě možné se zamyslet nad příčinami selhání kampeliček. Následující důvody jistě nejsou vyčerpávající a také jim nemusí být přiřazena důležitost, kterou reálně mají. Také nelze kampeličky dát do jednoho pytle. Na problémech se u každé kampeličky podílely různé faktory a v různém poměru.

Příčiny špatného stavu v sektoru družstevních záložen lze spatřovat v několika oblastech. Především je to špatný dozor, což je důsledek špatného postavení Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami. Bylo chybou, že vznikl až rok po účinnosti zákona. Jeho současné postavení není silné a nestíhá dohlížet na všechny záložny. V současné době je také pod tlakem propagandistické kampaně, která se snaží šířit správy, že sektor záložen na tom není tak špatně a že právě předčasné či neopodstatněné zásahy ÚDDZ jsou příčinou současného stavu. Úřad řeší dilema, protože pokud zasáhne dřív, stane se terčem kritiky, že omezuje podnikání, že usurpuje instituce na které dohlíží. Pokud jedná, až když jsou potíže zjevné, je naopak kritizován, že k nápravě nepřistoupil dříve.

ÚDDZ – Ústav pro dohled nad družstevními záložnami. Orgán, který byl vytvořen ze zákona. Vznikl ale až rok po účinnosti zákona, přičemž podmínky pro jeho vznik rozhodně nebyly ideální. Úřad neměl a nemá dostatek osob, aby mohl všechny záložny dostatečně kontrolovat, v prvním období své existence se spíše seznamoval se situací v daném sektoru. To omezilo jeho manévrovací schopnosti při jakýchkoliv zásazích. Nová novela zákona by měla zvětšit pravomoci ÚDDZ.

Další z možných příčin selhání je nedostatečné zabezpečení vkladů.

Fond pojištění vkladů družstevních záložen – zajišťovací fond je podle zákona dotován ze strany záložen ve výši 0,3 % jejich vkladů. Zatím nashromáždil asi 180 milionů korun. Ohroženo je však 9 miliard. Podle nynějšího zákona by tedy členové kampeliček, jimž vznikl nárok na plnění, čekali na výplatu svých peněz celá léta. Pojištění vkladů ne jen do částky 125 000. A nárok je na 80 % vkladu, tzn. max. 100 000.

Je zřejmé, že FPV není vůbec zajištěn pro případ vyčerpání prostředků.

Na internetových stránkách jedné kampeličky jsem v úvodním slovu ředitele našel tuto větu: Spoření se spořitelními družstvy patří k nejbezpečnějším formám investování kapitálu, neboť vklady jsou ze zákona pojištěny. Není tedy divu, že kampeličky získaly tolik klientů, když zveřejňovaly takovéto polopravdivé informace.

Komerční pojištění vkladů (tzn. u některé pojišťovny) nemá žádná kampelička, neboť poskytnutí této služby s ohledem na velká rizika nenabídla žádná pojišťovna. Jediným zajištěním je tady již výše zmiňovaný Fond pojištění vkladů družstevních záložen, který ale na rozdíl od bankovního sektoru, kde je nedostatek finančních prostředků, hrazen z 50% půjčkou od CB a z 2. 50% ze státního rozpočtu, nemá jiné zdroje než již zmiňovaných 180 milionů, které doposud vybral.

Dceřiné společnosti. Nedokonalý zákon č. 87/1995 Sb. O peněžních a úvěrových družstvech, který umožňoval v podstatě jen vznik a počáteční míru rozvoje družstevních záložen.

Omezoval jejich možnosti investování. Ale nezakazoval založení jiné právnické osoby, čehož družstva hojně využívala a prováděla operace na finančních trzích, které kampeličky nemohou provádět. Tyto obchody jsou většinou hodně rizikové

Jedním z důvodů neschopnosti vyhovět klientů, kteří si chtějí vybrat své úspory jsou i neúměrné úrokové sazby z vkladů, které přetrvávaly i v době všeobecného poklesu úrokových měr v ekonomice.

Srovnání úroků z termínovaných vkladů – únor 2000

Druh termínovaného vkladu

KB, a.s.

Hánáckoslezská družstevní záložna
Lípa – spořitelní družstvo
PRIA – družstevní záložna

99 000,--

3 měsíce
3,80

10,00
8,10
8,30

500 000

12 měsíců
5,20
11,40
11,30
11,00

1 000 000

24 měsíců
6,00

12,10
12,20
16,20

Nejvyšší poskytovaná sazba.

6,70

nad 1 000 000,-- na 5 let

12,50

nad 1 000 000,--

2 roky

13,10

nad 500 000,--

2 roky

16,70

3 roky

Pozn.: Sazby % jsou p. a.

V tabulce je jasně vidět, že úročení vkladů se srovnatelnými podmínkami, nabízené kampaňkami, je minimálně dvojnásobně větší než u Komerční banky.

Jedním z argumentů pro vyšší úroky kampaňek je, že mají nižší nákladovost chodu než banky. Vysoké úrokové sazby prý mohou nabídnout díky úsporným vnitřním nákladům a postačujícím nízkým maržím. Tento argument není tak zcela pravdivý a liší se individuálně od družstva k družstvu. U kampaňek, které jsou pod nucenou správou nebo nefungují, byli provozní náklady opravdu veliké. Místo tradičních nevelkých kampaňek často vznikaly kolosy, u kterých je princip členství formální a kde samo členství je pouhým důsledkem nekritického přijímání slibů nereálných úrokových výnosů. Těchto výsledků dosahovaly mimo jiné i „bezhlavým“ zakládáním poboček, které kladou velké nároky na vybavení budovami, technikou i zaměstnanci.

Nedostatek kvalifikovaných pracovníků.

Banky mají nedostatek kvalitního managementu a finančních odborníků. Na bankovní sektor se „nalepil“ sektor kampeliček a chce mu v něčem konkurovat a v něčem vyplnit mezery na trhu. Tak například chce mít nízké náklady. Tzn. i náklady na mzdy. Zde jde vidět hned první problém. Kampelička, která to myslí se svým podnikáním vážně, musí vynaložit hodně finančních prostředků, aby získala kvalitní odborníky. Většina kampeliček má ale odborníky a management nižších tříd. Takový odborník musí zhodnotit rizikovost investic, musí vědět, jak se zajišťovat proti rizikům a v těchto činnostech dělají kampeličky největší chyby (některé záměrně).

Dobrym trikem bylo zkreslování účetnictví.

Scénář byl většinou stejný. Záložny si do účetnictví neoprávněně zahrnovaly zisky z budoucích obchodů. Tyto operace zkreslily stav majetku a budily dojem, že záložna disponuje kvalitním majetkem a dobrými výnosy.

Poučení pro příště?

Řadové členy družstevních záložen, často důchodce, není samozřejmě možné nutit, aby studovali finanční teorii. Přesto zůstává rozum stát nad tím, jak celá dlouhá série špatných zkušeností se slibovanými vysokými úroky nedokázala veřejnost dostatečně poučit. Reklamní kampani Českomoravské družstevní spořitelna podlehla i moje teta. Uložila si na vkladní knížku s roční výpovědní lhůtou část svých úspor a mnula si ruce, jak přechytračila inflaci. Nemnula si je však dlouho. Jen do té doby, než byla kampelička převedena pod nucenou správu. Teta chodila na místní pobočku a společně s jinými „podvedenými členy družstva“ bouchala na zavřené dveře. Pak jí zas někdo nakukal, že za všechno můžou média a ústav pro dohled nad záložnami a že ČMDS vlastně neměla finanční problémy a chtěla vyhovět požadavkům družstevníků. Tak teď chce vstoupit do nějakého sdružení na podporu ČMDS. Ať už vstoupí kamkoliv, tak já si myslím, že své peníze už neuvidí. Peníze jsou již v nenávratnu. Správce nucené správy uvádí ve svém dopise členům družstva, že přestože bylo družstvo ve ztrátě, představitelé družstva si nakoupili nová auta a že představenstvo ČMDS schválilo 15-ti zaměstnancům bezplatnou rekreaci na Krétě.

Podvodné jednání kampeliček

Řada největších kampeliček má nyní úplně nebo částečně zmrazenou činnost, u některých jejich představitelů se prokázalo, že jednali v rozporu se zákonem.

Družstevní záložna Hanákoslovácka uvádí na svých internetových stránkách: Členské vklady jsou pojištěny dle zákona 87/1995 Sb. (a to do výše 80% z vkladů, max. do 100.000,-Kč). DZ tak patří tak mezi nejbezpečnější způsoby zhodnocení finančních úspor.

Družstevní záložna Pria. 12.1.2000 Uvádí na svých internetových stránkách, že dosahuje průměrného výnosu z vložené koruny 28% p.a. . Přitom správce nucené správy uvádí ve svém dopise (viz příloha) že DZ Pria hospodařila v roce 1998 se ztrátou 10 milionů a předběžně v roce 1999 se ztrátou 62milionu.

Budoucnost sektoru kampeliček

V této situaci musí státní úředníci i sami představitelé záložen uvažovat o tom, jak by se měl celý tento sektor dostat z nynějších potíží, a zejména, jak by mohl vypadat v budoucnosti. To, že některé záložny byly patrně tunelovány, a že se to zatím projevilo hlavně u těch velkých, ještě nemusí znamenat, že je celé odvětví špatné.

Novela zákona o spořitelních a úvěrních družstvech

„Novelu zákona o spořitelních a úvěrních družstvech, která má významným způsobem zpřísnit pravidla pro vznik a fungování kampeliček, schválila Poslanecká sněmovna v únoru 2000.

Novela by měla posílit dohled nad záložnami a zavést jejich povinné licencování. Kampeličky budou moci poskytovat úvěry i vybraným právnickým osobám, ovšem vždy s povolením Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami. Novela zakazuje kampeličkám zakládání

dceřiných společností a umožňuje tak větší kontrolu vložených financí. Existující dceřiné společnosti založené mají být zrušeny. Nebyl přijat návrh, aby vklady byly pojištěny na stejnou úroveň jako v bankách.“ Hospodářské noviny, 1,3,2000 (zkráceno)

Podle mého názoru ale tato novela již nezachrání záložnám, které v minulosti hospodařily špatně. Bude mít význam u mladých a nově vznikajících družstev (pokud tedy ještě nějaké nové kampeličky vzniknou). Sektor kampeliček se musí vyčistit od špíny, která se tam dostala přes špatně těsnící zákon.

Veliké kampeličky se snažily dostat na úroveň bank, ačkoliv pro to neměly předpoklady. Expandovaly, rozšiřovaly svoji pobočkovou síť, nabízely internetové a jiné bankovníctví. Nespočítaly si však, zda mají dostatek materiálních, personálních, finančních a dalších zdrojů k tomu, aby veškeré tyto aktivity mohly zvládnout. Do značné míry se zde opakuje situace malých a středních bank, které také chtěly dělat všechno a nedokázaly si definovat svou cílovou klientelu, produkty, a které se budou orientovat. Myslím si, že i v našich podmínkách mohou existovat úspěšné záložny. Nesmějí však přecenit své síly, slibovat nesplnitelné, snažit se o získání co největšího počtu klientů z každou cenu v krátkém čase. Pokud se však kampeličky budou specializovat, existuje zde prostor, aby za relativně nízkých nákladů dosahovaly relativně příznivých výsledků.

Vytvořil jsem si rozdělení kampeliček na dva druhy. Na ty, které to myslí vážně a na ty, které ne.

Druhou skupinu kampeliček zakládají lidé, kteří uviděli šanci obohatit se. V médiích se často objevuje označení jsou to ti samí lidé, kteří zakládali investiční fondy, poté malé banky a teď pro změnu zakládají spořitelny družstva. Takovéto kampeličky mají již snad odzvoněno a valná většina jich již pozastavila činnost a já věřím, že v blízké době se sektor kampeliček vyčistí.

Kampeličky, které „to myslí vážně“, budou mít velké problémy překonat tuto krizi důvěry v kampeličky. Musejí se, jak jsem výše uvedl, specializovat a nesnažit se konkurovat bankám, ale zaplnit mezery v trhu. Úroková míra se v blízké době sníží, protože byla uměle držena „podvodnými“ kampeličkami, které se snažily získat klienty.

Budoucnost ukáže, zda se kampeličky udrží, nebo zaniknou. Já si myslím, že ve dnešním světě s expandujícím internetem, centralizací a slučováním podniků, nemají kampeličky u nás, ve formě, ve které jsou teď, šanci na úspěch. Záložny mohou být i nadále součástí českého finančnictví, přestože si někdo možná přeje jejich naprostou likvidaci. I přes nynější problémy kampeliček by však bylo bláhové nostalgicky vzpomínat na první republiku a snažit se družstevní záložny přizpůsobit obrazu například třicátých let. Svět je totiž před koncem století zcela jiný než tehdy. A možná za několik let bude pár kampeliček prosperovat. Jejich budoucnost vidím v úzké specializaci, úvěrové politice podporující oblasti, do kterých nevstupují banky a ve snížení provozních nákladů

Veřejný sektor

Skální zastánci tržní ekonomiky tvrdí, že stát by neměl omezovat svobodu jednotlivce. Úplná svoboda a snaha o prosazení osobních zájmů povede ke kompenzaci těchto zájmů a tím k vytváření ideálního stavu. Denní praxe nás však přesvědčuje o něčem jiném - stát by měl v určitých případech omezovat ve veřejném zájmu svobodu jednotlivců a to hlavně v otázkách obrany státu, boje proti kriminalitě, potírání korupce...

V některých odvětvích národního hospodářství je žádoucí, aby v nich stát měl svůj podíl a vykonával zde kontrolní a koordinační činnost. Jedná se především o dopravu, telekomunikace, ekologii, vodní hospodářství atd. V těchto oblastech je funkce státu poměrně jasná a zřejmá. Jinak tomu je v oblasti sociální.

V moderní společnosti má občan jistá minimální práva, která se týkají jeho základních potřeb. Jsou to právo na vzdělání, tedy jeho snadnou dostupnost, dobré zdraví, tzn. poskytnutí kvalitní zdravotnické péče, právo na určitý kulturní standard, na bydlení apod. Tato práva vycházejí z mezinárodních úmluv o lidských právech. Pokud by uspokojování těchto práv měl na starost

soukromý sektor, byla by některá práva určitým skupinám obyvatel odepřena (důchodově slabším). Proto je ve veřejném zájmu, aby tuto oblast spravoval stát. U sociálních služeb je jejich důležitost zvýrazněna jejich efektivností - jedná se zde jak v zájmu jednotlivce, tak v zájmu společnosti.

Kdo má rozhodovat o veřejném zájmu? Vedle vlády jsou to samosprávné orgány na nižších úrovních - obecní úřady ... Dalšími subjekty, které se potýkají s veřejnými zájmy, jsou skupiny obyvatel, které se zabývají specifickou činností vyplývající ze zájmů těchto občanů. Na státní správě je pak posoudit, co je pro většinu občanů dané společnosti nejužitečnější a nejprospěšnější.

Tradiční chápání problematiky veřejného zboží spočívá v názoru, že veřejně prospěšná činnost je v soukromém sektoru produkována nedostatečně, a proto by měla být zajišťována státem. Argumentuje se hlavně takto:

- soukromý sektor má nedostatečnou kapacitu a schopnost produkovat veřejnou činnost efektivně a výkonně - některé státní podniky a organizace dosahují vyšší efektivnosti, ale za cenu vyšší kapitálové náročnosti produkce.
- vláda a její orgány mají takové vlastnosti a schopnosti, které jim umožňují produkovat veřejné statky efektivněji - policie, národní obrana...
- mezi veřejným a soukromým sektorem jsou takové odlišnosti, které přímo předurčují veřejné orgány k produkci veřejně prospěšných služeb - lidé přistupují k produkci veřejných statků jako k něčemu, za co nemusí platit. V této oblasti nefunguje trh, protože právo, zvyky a etika nenutí k uzavření kontraktu. Proti uzavírání kontraktu je také fakt, že k dodávce a platbě nedochází ve stejnou dobu (za tyto služby se platí daněmi).

Jednou ze základních vlastností veřejných statků nemožnost jejich převodu do soukromého vlastnictví. Toto způsobuje, že se ztrácí motivace k vytváření zisku, a tím se omezuje možnost tento zisk efektivně využívat. Veškerý zisk by měl směřovat ne k obohacení vlastníků, ale ku prospěchu těch, pro které je určen tj. veřejnosti.

Veřejné podniky jsou silným nástrojem státu pro ovlivňování hospodářské politiky státu. Stabilitu cen lze docílit důchodovou politikou, kontrolou cen ve veřejném sektoru. K posílení stability státu jsou používána v období recese různá opatření - kontrola produkce a zaměstnanosti nebo omezení nabídky práce pro cizince. Formou dotací lze pozvednout úroveň určitých podniků a tím zvýšit ekonomickou přitažlivost daného sektoru nebo regionu.

Veřejný sektor zahrnuje širokou škálu rozličných organizačních forem. Kromě ekonomických subjektů lze do veřejného sektoru zahrnout i subjekty nehmotného charakteru - např. systém regulačních opatření vlády, právní systém...

Hmotné subjekty ekonomického charakteru lze dělit na dvě základní skupiny:

- subjekty realizující státní moc na všech úrovních státní administrativy
- subjekty realizující produkci zboží a služeb pro spotřebu ve veřejném i soukromém sektoru - základním posláním těchto podniků a organizací je produkce určitého zboží a existuje veřejná kontrola (státní nebo místní)

Podniky ve veřejném sektoru můžeme dále dělit podle různých kritérií, která mohou mít všeobecný nebo specifický charakter.

Příkladem specifického dělení může členění na dvě základní skupiny:

- podniky a organizace nefinančního charakteru - zabezpečují produkci zboží a služeb, a to většinou za protihodnotu, která neodpovídá tržním. Dále se tato skupina dělí na hospodářské organizace a veřejně prospěšné (neziskové) organizace.
- veřejné finanční instituce různého zaměření - zabezpečují koloběh peněžních prostředků v ekonomice; začleňují se do veřejného sektoru, protože je nad nimi státní kontrola

CENNÉ PAPIRY PENĚŽNÍHO TRHU

TRH

- Místo, kde se střetává nabídka a poptávka a vytváří se tak cena zboží a služeb
- Dělí se podle:
 - a) podle velikosti
 - b) podle předmětu koupě a prodeje
 - trh zboží a služeb
 - trh práce
 - trh finanční

FINANČNÍ TRH

- souhrn nabídky a poptávky po penězích
- představuje soustředování rozdělování a přerozdělování peněžních prostředků mezi:
 - a) podniky navzájem
 - b) podniky a bankami
 - c) podniky a státem
- trh finanční se dělí (podle časového hlediska):
 - **Trh peněžní**
 - **Trh kapitálový**
 - **Trh devizový**

Peněžní trh

- trh s krátkodobými finančními prostředky se splatností do 1 roku
- členění:
 - Hotovosti
 - Vklady na viděnou (jsou nám okamžitě k dispozici)
 - Krátkodobé úvěry
 - Krátkodobé CP

Cenné papíry

- jsou listiny, které představují závazek emitenta vůči tomu, kdo listinu vlastní

Směnky a obligace přináší úrok, kdežto šeky nepřináší úrok a jsou splatné prakticky ihned.

SMĚNKA

- obchodovatelný krátkodobý CP
- dělí se na:
 - a) **Směnku vlastní**

- obsahuje písemný závazek výstavce (trasant) zaplatit určitou částku peněz na určitém místě, v určitou dobu majiteli směnky (tzv. remitentovi)
- účastní se 2 osoby => tzv. RIMESA

b) Směnku cizí

- obsahuje písemný příkaz výstavce určité osobě (tzv. směnečníkovi), aby v určitém čase místo něho zaplatila majiteli směnky směnečnou částku
- účastní se 3 osoby => tzv. TRATA

PŘEDEPSANÉ NÁLEŽITOSTI SMĚNKY

- musí tam být slovo „směnka“ uprostřed textu
- bezpodmínečný příkaz k zaplacení určité částky peněz („zaplatím“ nebo „zaplat'te“)
- údaj o splatnosti
- údaj o místě, kde se má platit
- jméno toho, kdo má platit (směnečníka nebo výstavce)
- jméno toho, komu se má platit (remitenta)
- datum a místo vystavení směnky
- vlastnoruční podpis výstavce směnky

Směnka je platební a úvěrový prostředek

Směnečné úvěry jsou:

a) Eskontní

- banka odkupuje směnku od jejího majitele před lhůtou splatnosti
- sráží si úrok nebo-li diskont za zbytek doby splatnosti => urychluje se tím obrát kapitálu

b) Akceptační

- akceptace směnky se provádí proto, že směnku vystavuje věřitel a ne dlužník, je tedy nutné, aby dlužník svůj dluh uznal čili akceptoval, k tomu stačí podpis na líci směnky

INDOSAMENT

- převod směnek, neboli indosament, je písemné prohlášení na rubu směnky, kterým se směnka převádí do vlastnictví někoho jiného

DOMICIL SMĚNKY

- domicilovaná (umístěná) směnka je směnka, která je splatná u jiné právnické nebo fyzické osoby než u směnečníka
- domicilát je zmocněncem směnečníka pro úkon placení
- tuto funkci plní často peněžní ústav

PROTEST SMĚNKY

- protesty se podávají proto, aby majitel směnky měl ověřeno, že směnečník nezaplatil směnku nebo ji vůbec nepřijal, a že se majitel směnky může hojit i na nepřímých dlužnících
- protest je veřejná listina, která je sepsána u notáře nebo u soudu

Šek

- je cenný papír (splatný ihned), kterým výstavce šeku dává příkaz bance, aby osobě uvedené na šeku nebo doručiteli zaplatila částku, na kterou je šek vystavený
- používání šeků se řídí směnečným a šekovým zákonem (nabyt platnosti roku 1951), který vychází z konferencí konaných v letech 1930 a 1931 v Ženevě
- zásady dohodnuté v Ženevě jsou používány v mnoha zemích světa

PODSTATNÉ NÁLEŽITOSTI ŠEKU

- označení CP slovem „šek“
- bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou sumu peněz
- jméno toho, kdo má platit (banka)
- místo, kde se má platit
- datum a místo vystavení šeku
- podpis výstavce

Lhůty k předložení šeku jsou dány zákony státu, ve kterém je šek splatný. Šek je splatný na viděnou, to znamená při jeho předložení k placení. V zemích, které se řídí ženevskou konvencí jsou tyto lhůty splatnosti:

DO 8 DNŮ	V případě, že šek je vystavený i splatný v téže zemi
Do 20 dnů	Je-li vystavený a splatný v různých zemích stejného světadílu
Do 70 dnů	Je vystaven v jiném světadíle než ve kterém je splatný

Rozlišení šeku podle výstavce

a) **BANKOVNÍ**

- výstavce šeku je banka
- za jejich krytí banky ručí
- jedná se o kvalitní šeky
- klient platí částku na šeku bance při vystavení

b) **KUPÓNOVÝ ARCH**

- výstavce je soukromá osoba mající účet v bance
- kvalita šeku závisí na bonitě výstavce

Speciální druhy šeků

- a) **Cestovní šeky**
- b) **Eurošeky** – použití je založeno na šecích a tzv. ec-kartách
- c) **Money order** – obdoba šeku, peněžní poukázky používané v angloamerických zemích
- d) **Šeky k zúčtování** – výhradně pro bezhotovostní platební styk

PŘEVOD ŠEKU

- šek se převádí **rubopisem** nebo-li indosamentem
- rubopisem se převádějí veškerá práva ze šeku na jinou osobu
- na rubovou stranu se napíše jméno nového vlastníka šeku a rubopis podepíše původní vlastník

CENNÉ PAPÍRY KAPITÁLOVÉHO TRHU

TRH

- Místo, kde se střetává nabídka a poptávka a vytváří se tak cena zboží a služeb
- Dělí se podle:
 - a) podle velikosti
 - b) podle předmětu koupě a prodeje
 - trh zboží a služeb
 - trh práce
 - trh finanční

FINANČNÍ TRH

- souhrn nabídky a poptávky po penězích
- představuje soustředování rozdělování a přerozdělování peněžních prostředků mezi:

- a) podniky navzájem
 - b) podniky a bankami
 - c) podniky a státem
- trh finanční se dělí (podle časového hlediska):
- **Trh peněžní**
 - **Trh kapitálový**
 - **Trh devizový**

Kapitálový trh

- je trhem, kde probíhají obchody se střednědobými a dlouhodobými úvěry a majetkovými závazky (peníze, obligace, akcie). Střednědobost je počítána od jednoho roku do čtyř let, dlouhodobost na dobu delší

Cenné papíry kapitálového trhu	
ÚVĚROVÉ	MAJETKOVÉ
Obligace	Akcie a zatímní listy
Zástavní listy	Podílové listy
Pokladniční poukázky	
Ostatní	

1. ÚVĚROVÉ CP

Obligace

- Je to CP dlouhodobého charakteru
- Jedná se o dlužnický závazek emitenta vůči majiteli
- Vlastníkovi přinášejí zajištěnou výši úroku
- Neumožňují zasahovat vlastníkovi do řízení podniku, který obligace vydal

Členění obligací podle emitenta

- a) **Průmyslové** (emitují podniky)
- b) **Bankovní** (emitují banky)
- c) **Státní a veřejné** (emituje vláda nebo obce)

Formy stanovení výnosu obligací

- 1. pevně úročené**
- úrok je stanoven procentem z nominální hodnoty obligace a je vyplácen v předem stanovených termínech, většinou ročně nebo pololetně
- 2. obligace s pohyblivým úrokem**
- v tomto případě je úrok stanoven podle aktuální úrokové sazby na kapitálovém trhu
- 3. ziskové obligace**
- úrok je závislý na zisku, který dosáhne emitent, na rozdíl od akcie se majitel obligace nestává spoluvlastníkem
- 4. neúročené obligace**
- vydavatel prodává obligaci za nižší cenu než je cena nominální, rozdíl mezi kupní a nominální cenou je výnos kupujícího, který tento výnos obdrží jednorázově při splacení nominální hodnoty obligace
- 5. indexované obligace**
- vydavatel se zavazuje, že bude zvyšovat nominální hodnotu obligace podle míry inflace
- 6. prémiové obligace**

Členění obligací podle způsobu zajištění

- bez záruky
 - vydávají firmy s dobrou pověstí a dobrou finanční situací
- se zárukou
 - jsou zajištěné majetkem emitenta nebo jiného subjektu

Složení obligace

- skládá se ze 2 částí

1. Plášť obligace

- označení emitenta
- nominální hodnota
- název a číselné označení
- způsob stanovení výnosu
- závazkové prohlášení emitenta
- datum vydání
- podpisy emitenta
- údaje o povolení emise

2. Kupónový arch

- poukázky na výplatu výnosu
- talon k získání nového kupónového archu

Obligace mohou být emitovány s kurzem nižším než je nominální hodnota, potom tento rozdíl nazýváme **emisní ážio**. Je-li tomu naopak, jedná se o **emisní disážio**.

VÝMĚNNÉ A OPČNÍ OBLIGACE

- ve světě jsou také vydávány výměnné obligace, které mohou být vyměněny za akcie, mívají nižší úročení
- opční neboli odběrní obligace zajišťují majiteli právo na odběr akcií, přitom obligace nezaniká, ale majitel pobírá výnos z obligace až do doby splatnosti

ZÁSTAVNÍ LISTY

- v podstatě jsou druhem obligace s tím, že obsahují potvrzení emitenta, že veškeré závazky jsou kryty hypotekárními nebo jinými pohledávkami
- vzhledem k dokonalému jištění je nízké úročení

POKLADNIČNÍ POUKÁZKY

- jsou emitovány státem či jinými veřejně právními osobami, jsou to v podstatě střednědobé dluhopisy, které se vyvinuly z krátkodobých pokladničních poukázek, jejichž splatnost se postupně prodlužovala
- platí pro ně stejné zásady jako pro dluhopisy

2. MAJETKOVÉ CP

Akcie

- je majetkový CP a vyjadřuje právo akcionáře jako společníka podílet se na majetku, řízení, zisku a likvidačním zůstatku akciové společnosti
- patří mezi nejrizikovější CP, protože akcionář může přijít o celý investovaný kapitál
- akcie mají výhodu v tom, že dobře investovaný kapitál se neznehodnocuje, protože nepodléhá inflaci

- při upisování akcií může akcionář po zápisu společnosti do obchodního rejstříku získat **zatímní list**, který mu umožňuje stejná práva jako akcie a který je po zaplacení jmenovité hodnoty akcie akcionáři za akcii vyměněn

Druhy akcií

1. kmenové
- jsou to akcie bez dalšího označení a jsou s nimi spojena základní práva akcionáře
2. prioritní
- umožňují přednostní právo na výplatu dividendy, v některých případech mají majitelé těchto akcií omezené právo hlasovací
3. zaměstnanecké
- jsou prodávány výhradně zaměstnancům společnosti a většinou za zvýhodněnou cenu, případně bezúplatně
4. úrokové
- majiteli této akcie je vyplácen úrok v předem stanovené výši

Akcie se skládá tak jako obligace z pláště akcie a kupónového archu.

Plášť akcie musí obsahovat

- obchodní jméno a sídlo společnosti
- číselné označení akcie
- jmenovitou hodnotu akcie
- označené druhu akcie a u akcií na jméno akcionáře
- výši základního jmění
- počet akcií v době vydání akcie
- datum vydání akcie
- podpisy členů představenstva

Druhou částí akcie je kupónový arch s talónem, který slouží k odebírání dividendy. Kupóny jsou také CP, kdežto talón CP není.

Akcie má hodnotu **nominální (jmenovitou)**, která se uvádí na akcii. **Hodnota tržní** nebo-li kurz akcie, to je cena, za kterou se akcie prodává na burze nebo i mimo burzu.

Kurz akcie je závislý na:

- hospodaření podniku
- dividendě
- poptávce a nabídce po akciích
- průměrné úrokové míře na finančním trhu
- na tom jaký podíl vlastního jmění připadá na jednu akcii

Vnitřní hodnota akcie znamená podíl vlastního jmění na 1 akcii.

Tantiémy

- je pohyblivá odměna, kterou dostávají členové představenstva a dozorčí rady

Podílové listy

- jsou to CP, které osvědčují majiteli jeho podílů na společném investování do CP a případně dalších majetkových hodnot
- portfolio CP a majetkových hodnot spravuje samostatná investiční společnost
- investiční společnost investuje získaný kapitál do různých druhů CP a tím rozloží možné riziko, protože část CP ztrácí na hodnotě, ale u většiny hodnota vzrůstá
- zisk závisí na zisku společnosti
- majitel podílového listu není spolujednatel investiční společnosti

Burza

Burzy vznikly z pracovních schůzek obchodníků na určených místech ve středověku, pravidelně na ulicích a náměstích, především poblíž italských konsulárních domů „logie“, tyto obchody se omezovaly v podstatě jen na směnky, které byly bezpečným a nenákladným prostředkem převodu peněz na různá místa, pozdější název burza vznikl v Bruggách, kde se obchodníci scházeli v obchodních místnostech, podle rodiny „Van der Burse“, po úpadku Brugg se burza v roce 1440 přenesla od Antwerp, zde v roce 1531 postavena budova burzy.

Dělení burz:

Podle předmětu obchodu

- **Komoditní** (zboží)
 - speciální (jeden druh zboží)
 - všeobecná (různorodá produkce)
- **Peněžní** (CP)
- **Devizová** (valuty, devizy)
- **Služeb** (např. pojišťovací, dopravní)

Podle stupně využití VT

- **Plně automatizované** (terminál)
- **Polo-automatizované** (parket)
- **Ruční** (osobní kontakt)

Podle významu

- **Mezinárodní**
- **Národní**
- **Místní**

Podle právní normy

- Organizované státem, jako sdružení hospodářských organizací

Definice burzy

- ❖ Burzou se rozumí místo, na kterém se v předem stanovenou dobu prostřednictvím oprávněných osob organizuje nabídka a poptávka cenných papírů.

Kapacita burzy:

- ❑ **Kvalitativní** – spojena s bonitou CP
- ❑ **Kvantitativní**

Základní druhy obchodů s CP

1. Podle způsobu vyřizování obchodů

a) **přímé**

- vyrovnání pohledávek a závazků probíhá přímo mezi prodávajícím a kupujícím

b) obchody k uspořádání

- uskutečňují se ve stanovené lhůtě a určenému peněžnímu ústavu, burzovní správa určí banku, přes kterou se tyto obchody realizují

2. Podle časového rozlišení

a) **promptní** (okamžité)

b) **termínované**

- váží se k určitému datu => rizikovější

c) **opční**

- právo k určitému datu koupit nebo prodat CP

Formy burzovních příkazů

- osobní nebo písemné

- obsahuje slova:

koupit nebo prodat, množství, cenu, druh obchodu, číslo, platnost příkazu, kurzový limit

- druhy příkazů:

a) **limitované** – přesné stanovení ceny, množství

b) **nelimitované** – nepožaduje se přesné určení kurzu

Spekulace

- podstatou burzovních obchodů je spekulace (specifická podnikatelská činnost na očekávání a předvídání kurzu)

1) Spekulace na vzestup kurzu

- spekulant kupuje CP za předpokladu, že jejich kurzy stoupnou a bude je moci prodat za vyšší cenu (bulls)

2) Spekulace na pokles kurzu

- spekulant počítá s poklesem kurzu, proto CP prodá, aby je k určitému termínu koupil za nižší cenu (bears)

Návštěvníci burzy

1) Zprostředkovatelé

- banka, firmy, zastupují je makléři, brokeři, dealeři, představitelé firem nebo obchodních bank, které jsou členy burzy a které jim dali oprávnění uzavírat transakce

2) Hosté

- osoby, které se mohou účastnit burzy, ale bez právní účasti na obchodech (např. novináři)

3) Úředníci

- uzavírají obchody jménem a na účet firmy, které jsou pracovníky

4) Burzovní obchodníci

- FO uzavírající obchody vlastním jménem a na vlastní účet

Burzovní tendence

- tržní chování burzovního publika podléhá mnoha vlivům – politickým, hospodářským, finančním

- ukazatelem burzovních tendencí je pohyb burzovních kurzů, které se komplexně vyjadřují pomocí jednotlivých indexů

- existuje tzv. **pevná burza** => trvalý vzestup tržní hodnoty kurzu CP

- **slabá burza** => sestupný pohyb tržní hodnoty burzy CP

- **nejistá burza** => nejasná tržní situace a projevuje se kolísáním kurzové hladiny při nízkém obrátě obchodu

Kurzový lístek

- **seznam CP**, které jsou identifikovány názvem podniku a mezinárodním (**ISIN**)
- **platný kurz** (aktuální) a **kurz předchozí** (údaj z obchodní seance, kdy se s daným CP obchodovalo naposledy)
- **minimální a maximální kurz**, který byl na burze dosažen v běžném roce
- **míra alokace** => vyjadřuje se v % a ukazuje míru uspokojení podaných objednávek, je to poměr mezi skutečně z obchodovatelnými CP a celkovým počtem nabízených nebo poptávaných CP
- **kódy 1-8**, např. kód 1 = počet nabízených CP k prodeji a počet poptávaných CP je shodný, kód 7 = totální převis poptávky
- **P/E** => vyjadřuje poměr ceny a zdaněného zisku společnosti, který připadá na 1 akcii

Prostor burzy

1) Parket

- zde se provádějí obchody s kótovanými CP

2) Kulisa

- probíhá neoficiální burza, obchody s CP nesplňující některé podmínky kotace, exoty

Kótování

- probíhá tzv. připouštěcí řízení, ve kterém emitent podá žádost + prospekt, musí splnit základní podmínky, např. doba jeho podnikatelské činnosti je minimálně 2 roky, musí vydat 1 kotační inzerát v jednom celostátním deníku, do 60 dní burzovní rada rozhodne

Orgány burzy

- **Valná hromada** – nejvyšší orgán, schvaluje pravidla burzovních obchodů, burzovní řád
- **Burzovní komora** – státní orgán řídící činnost burzy
- **Burzovní rozhodčí soud** – řeší spory z burzovních obchodů
- **Revizoři účtů** (dozorčí rada) – kontroluje činnost burzovní komory
- **Burzovní výbory**

Burza cenných papírů Praha

1871 – založení, 1914 – burza poprvé uzavřena, 1938 – podruhé uzavřena

1992 – znovuobnovení burzy

- je založena na členském principu, členem ze zákona je ČNB, členy mohou být PO i FO zapsané v OR, jejichž předmětem činnosti je obchodování s CP a tuto činnost mají povolenou Ministerstvem financí

- uveřejňuje asi 22 burzovních indexů = poměrná hodnota, která sleduje vývoj cen na burze
- oficiálním kurzem této burzy je index PX 50 – základem tohoto indexu je 50 vybraných emisí nejlépe prosperujících podniků (Škoda, Telecom), měří změnu tržní hodnoty portfolia, které je zařazeno do struktury tohoto indexu

Ukazatele vývoje cen CP

- nejrozšířenějším hodnotovým ukazatelem vývoje kurzu CP je americký DOW – Jonesův index

RM systém

- je organizátorem obchodu s CP, a. s., zúčastnit se může každý občan ČR i cizinec, pokud je na trhu zaregistrovaný, může se zúčastnit PO i FO

Kolektivní investování

- ✓ Princip kolektivního investování je uplatněn v pojišťovnách, investiční společnosti se zabývají shromažďováním peněžních prostředků veřejnosti = kolektivní investování

- ✓ Majiteli jsou podílníci = mají právo na výnosy z podílových listů, ale nemají právo rozhodovat o aktivitách podílového fondu

Výhody:

- rozložení rizika (dizertifikace) a nižší pravděpodobnost ztráty
- časová nenáročnost
- vyšší znalosti odborníků
- nižší riziko vyplývající z toho, že kolektivní investování podléhá státnímu doзору
- větší ziskovost

Nevýhody:

- ztráta investiční volnosti
- poplatky investičnímu fondu

Otevřený podílový fond

- není zde omezeno vydávání podílových listů – ani časem ani počtem
- podílník má právo na to, aby investiční společnost jeho podílový list přednostně odkoupila
- s otevřenými podílovými listy se neobchoduje ani na burze ani na RM- Systému
- např. Čechoinvest, Moravoinvest

Uzavřený podílový fond

- prodej podílových listů je omezen – buď časem nebo velikostí emise
- podílník nemá právo na to, aby investiční společnost zpětně listy odkoupila
- s uzavřenými podílovými listy se obchoduje přímo na veřejném kapitálovém trhu

Investiční společnost

- ✓ Finanční instituce, jejímž posláním je zakládat investiční a podílové fondy a zabezpečit její správu, musí být povolena ministerstvem financí, musí být řádně zaregistrována a má podobu a. s.

Formy investičního fondu

- ✓ Shromažďuje prostředky vydáváním akcií a používá je např. k nákupu nemovitostí, ale i movitých věcí na vklady u bank podle smlouvy o tichém společenství k nákupu CP

Typy zaměření fondu

1. **Výnosový** – zaměřeny na zajištění co možná největšího ročního příjmu
2. **Růstové** – jsou zaměřeny na maximální růst majetku fondu, tedy dlouhodobého růstu ceny podílu

- fondy mohou několik let nevyplácet podíly a reinvestují je do nových CP, např. obligací, akcií, zlata apod.

MAKROEKONOMIE – se zabývá vývojem cenové hladiny v rámci národního hospodářství.

se zabývá vývojem regionální nezaměstnanosti v rámci národního hospodářství
se zaměřuje na vývoj hrubého domácího produktu

MIKROEKONOMIE – stanovováním optima spotřebitele

2) efektivní alokací zdrojů firmy **formováním rovnováhy na finančním trhu** se zabývá chováním jednotlivých spotřebitelů na trhu zboží a služeb **definuje faktory, které ovlivňují poptávku spotřebitelů na dílčích trzích**

NORMATIVNÍ EKONOMIE -

se zaměřuje na objektivní analýzu ekonomického systému s cílem objevit nedostatky a navrhnout možná zlepšení do budoucna

se snaží popsat ekonomickou realitu takovou, jaká by měla být

2) studuje reálné ekonomické mechanismy a jejich fungování a podrobuje je kritické analýze

3) vytváří doporučující náměty do budoucna

CENTRÁLNÍ BANKA – provádí **rozpočtovou politiku**

VLÁDA PROVÁDÍ -

monetární politiku

2) fiskální politiku

FISKÁLNÍ POLITIKA - Fiskální politika je prováděna vládou a může mít restriktivní nebo expanzivní charakter. může být, stejně jako monetární politika, expanzivní nebo restriktivní

Hrubý domácí produkt České republiky činil v roce 2001: 2130 tis. mld Kč

HRUBÝ NÁRODNÍ PRODUKT - je výsledkem činnosti ekonomických subjektů dané země (např. ČR) působících doma i v zahraničí.

DŮCHODOVÁ POLITIKA - je jednou ze stabilizačních politik, která prostřednictvím omezení růstu mzdových sazeb účinně ovlivňuje zpomalení tempa růstu cenové hladiny.

DEFLACE - se dá definovat jako pokles souhrnné cenové hladiny.

REVALVACE - zhodnocení měny v systému fixních měnových kurzů

DEVALVACE - znehodnocení měny v systému fixních měnových kurzů

DEPRECIACE - znehodnocení měny v systému plovoucích (flexibilních) měnových kurzů.

APRECIACE - zhodnocení měny v systému plovoucích měnových kurzů

V SYSTÉMU FLEXIBILNÍHO MĚNOVÉHO KURZU - měnový kurz volně fluktuje a centrální banka nereaguje na jeho výkyvy.

V SYSTÉMU FIXNÍCH MĚNOVÝCH KURZŮ PLATÍ, ŽE: je stanoven kurz, případně pásmo, ve kterém se měnový kurz může pohybovat. Pouze v dlouhém období je možné měnit oficiálně stanovený kurz. oficiálně stanovený kurz lze měnit pouze v dlouhém období při výrazných nerovnováhách platební bilance

ČISTÝ EXPORT - Čistý export dostaneme, když od exportu zboží a služeb odečteme import zboží a služeb. Bilance čistých exportů bývá rovněž nazývána výkonovou bilancí.

REÁLNÉ SMĚNNÉ RELACE - poměr mezi cenovým indexem vývozu a cenovým indexem dovozu

HYPERINFLACE - je nazývána míra inflace, která dosahuje 100 i více procent. prudký pokles cen o více než 10 %

DEZINFLACE - je zpomalení tempa růstu cenové hladiny.

MÍRA INFLACE SE MĚŘÍ - nejčastěji indexem spotřebitelských cen (CPI), indexem cen výrobců (PPI) nebo deflátorem HDP (HNP).

MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI - se měří jako procentní podíl k ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu, a ne k celkové populaci. A představuje procentní podíl nezaměstnaných osob k ekonomicky aktivním osobám

DRUHY NEZAMĚSTNANOSTI: frikční, strukturální a cyklickou. Frikční nezaměstnanost je považována za dobrovolnou, cyklická naopak za nedobrovolnou. U strukturální nezaměstnanosti není jednoznačné, zda je dobrovolná nebo nedobrovolná. V případě strukturální nezaměstnanosti stojí na jedné straně trhu práce nezaměstnaní a na druhé straně vznikají

nová pracovní místa, avšak s odlišnými požadavky na kvalifikaci pracovníků. Přirozená míra nezaměstnanosti není přesně definována v procentech.

PLNÁ ZAMĚSTNANOST - Plná zaměstnanost neznamená nulovou nezaměstnanost, ale fakt, že ekonomika operuje na úrovni potenciálního produktu a počet nezaměstnaných nepřevyšuje počet volných pracovních míst. **nastává v situaci, kdy ekonomika plně využívá všech dostupných kapacit**